

FØRSTE STEG

NR. 1 / 2024

Et tidsskrift for barnehagelærere
fra Utdanningsforbundet

MATHIAS YAKOB
FÅR SKIGLEDE I
BARNEHAGEN

TEMA: UTELIV GJØR UTELIVET ENKELT

Ta med barna på tur i nærområdet og
legg ikke lista for høyt. Det er gode råd til
barnehager som vil komme seg mer ut.

Det enkle er ofte det beste

Jeg husker det ennå. Turene til det store eiketreet langs jordet, i enden av en gårdsvei. Opp boligfeltet der jeg bodde, gjennom et gårdstun og over et vidstrakt jorde. Et perfekt tre å klatre i. Jeg var fem år. På andre siden av veien var en gammel melkerampe. Der spiste vi nis-tepakka og drakk kakao. Vi kunne gå dit om og om igjen på stadig nye oppdagelser.

Forskere og barnehagelærere vi har snakket med i dette temanummeret om uteliv, sier det samme: Gjør det enkelt når du tar med barna på tur. Start med nærområdet og ikke legg lista for høyt. En bekk eller en klynge med trær er nok til at barna kan oppleve natur.

Også Tvetterhytta naturbarnehage er opptatt av at uteliv og friluftsliv i barnehagen skal være så enkelt at det er mulig å få til. De kan bruke hele dagen på å følge barnas interesse for mariehøner, og er opptatt av å gi seg i tide slik at barna husker turen som en positiv opplevelse og får lyst til å være med igjen.

Barnehagebarn er mindre på tur om vinteren enn ellers i året, viser forskning fra UiT Norges arktiske universitet og tall fra Helsedirektoratet. En barnehage som gjør noe med det, er Asphaugen Friluftsbarnehage i Troms. Der tar de med barna på fisketur året rundt. De aker, går på ski, lager snøborg og har mørketidstur med hodelykter i skogen. I Gamlegrendåsen barnehage på Kongsberg får barna prøve seg på ski hele vinteren.

Barnehagelærer Ive Tandberg er så

opptatt av å vise barnehageansatte mulighetene i naturen at hun sa opp jobben for å starte for seg selv. Nå jobber hun for å inspirere barnehagelærere og foreldre til «friluftsløffing». Det betyr å våge å være en voksen som vandrer ved siden av eller bak barnet, og ikke i front og peker ut retning. Ive mener det er

viktig å ha en lav terskel for å ta med barna ut i naturen, og sier det ikke er meningen at alle skal være Lars Monsen. Den kjente friluftsmannen har selv uttalt at bøygen er å få de som ikke er

vant til å være på tur, til å forstå at det kan være veldig enkelt. «Start på ditt eget hjemsted. Gå opp på den nærmeste kollen der du bor», råder Monsen. Vi må likevel ikke glemme at friluftsliv for noen kan være uforståelig, påpeker forsker Henrik Neegard. Er du vokst opp med å lage mat på bål, fordi det var eneste mulighet, kan det være vanskelig å forstå at vi skal tenne bål ute når vi kan ha det varmt inne.

Turene til det store eiketreet var ikke mange minutters gange hjemmefra, og jeg husker vi kunne bruke en hel formiddag. Det ble starten på min turglede.

Line

Line Fredheim Storvik

ansvarlig redaktør
line@utdanningsnytt.no

FOTO: BJØRN INGE KARLSEN

«Gjør det enkelt når du tar med barna på tur.»

SIDEN SIST

har frilansjournalist Merete Sillesen i Første steg vært på tur med styrer Emilie Grønnern (t.h.) og barn i Tvetterhytta naturbarnehage i Sarpsborg. De har vist hva de gjør for å gi barna turglede. Foto: Tore Berntsen

FØRSTE STEG

NR. 1 / 2024

2 0 2 3

Ansvarlig redaktør

Line Fredheim Storvik
line@utdanningsnytt.no
93 04 20 94

ANNONSEKONTAKT

Grethe Ånerud, HS Media AS
utdanning@hsmedia.no
62 94 69 04 / 92 83 68 30

MEDLEMSSERVICE

Spørsmål om abonnement og bladordningen, adresseendringer og Min side:

medlem@udf.no

24 14 20 00

For medlemmer: udf.no/min-side

MIN SIDE

Ikke medlem, men ønsker abonnement? Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

KONTAKT OSS

forsteteg@udf.no
Post: Første steg, Utdanningsforbundet, Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 17, Oslo
På nett: utdanningsnytt.no/forste-steg

GRAFISK DESIGN

Mediamania
mediamania.no

TRYKK

Ålgård Offset AS
Opstadveien 7, 4330 Ålgård
ISSN 1504-1891

Bekreftet opplag: 31 341 ifølge

Fagpressens Mediekontroll

Utgiver: Utdanningsforbundet

Utgivelsesdato:

Første steg nr. 1 2024: 8. mars

Første steg er medlem av Fagpressen og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaktøren. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Stoff i tidsskriftet kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og med kildehenvisning.

Vi forbeholder oss retten til å lagre og utgi stoffet i elektronisk form fra vårt redaksjonsarkiv eller andre databaser som vi har avtale med, herunder å utgi stoffet digitalt.

Forsiden: Mathias Yakob Habtegergesh i Gamlegrendåsen barnehage.

Foto: Marianne Otterdahl-Jensen

Første steg nr. 2 2024 kommer **24. mai**.

Tema: **Uteliv**

- 14** Barna lærer skihistorie i barnehagen
- 20** Barn i barnehagen er mindre på tur om vinteren
- 24** Stedene er viktig for barns fysiske aktivitet
- 26** Barnehagen tar med barna på isfiske
- 30** Ive inspirerer barna til friluftsløffing

Reportasjer

- 38** Barnehagen i Mexico har fem gymlærere
- 42** Kari Killén: – Dette har 70 års arbeid med barn lært meg
- 46** Astrid Lindgren fant opp Emil for å trøste barnebarnet
- 48** FUB: – Skuffet over forskjellsbehandling av barn

Fag og forskning

- 50** Et lekemiljø som innbyr til lek
Lill Krestin Ryland, Nina Anette Angeltveit og Ingvill Heimvik
- 54** Plantiden strekker ikke til
Linn Tone Helletun
- 58** Barnehagelærernes faglige skjønn under press
Stina Halvorsen
- 62** Dette er viktig for å få et godt barnehagemiljø
Inger Johanne Riis Tollnes

Meninger

- 68** Har me behov for ein programstyrt praksis i barnehagen? **Merete Nornes-Nymark**
- 70** Manglende mangfold i barnehagen
Kari Emilsen, Birgitte Ljunggren og Tim Rohrmann
- 75** Kontaktforum barnehage
Anita Holm Cirotzki

HVER GANG

- 2** Leder
- 4** Barnehagen min: Tvetterhytta naturbarnehage
- 8** Nyhetsblikk
- 10** Studentblikk
Victoria Knudsen
- 13** Styreblikk
Jørn André Berg
- 19** Jus: Dette har du taushetsplikt om i barnehagen **Louise Sandaker Hannon**
- 34** Mitt barnehageminne: Christian Strand
- 36** Språkglede: Hele himmelen i en koffert
Trude Anette Brendeland
- 65** Min doktorgrad: Elin Førde
- 66** Nye bøker
- 74** Barnehager verden rundt

SAGT I DETTE TIDSSKRIFTET

«Når barn flest starter i barnehagen, er tilknytningen så vidt etablert og dermed sårbar.»

FORSKER KARI KILLÉN, SIDE 42

Les flere saker fra barnehagen på utdanningsnytt.no/forste-steg

Følg oss på [@forstesteg](https://twitter.com/forstesteg)

MIN SIDE FOR
MEDLEMMER
udf.no/min-side

**«VI ER OPPTATT
AV IKKE Å
OVERTENKE, MEN
BARE GÅ UT.»**

SØLEPYTT: Celine Karlsen Hole (4) synes det er spennende å hoppe i sølepytten. Det er kø på toppen av bakken. Slik lærer barna også sosiale spilleregler på tur.

De gjør UTELIVET enkelt

I Tveterhytta naturbarnehage er de bevisste på at **alt de gjør inne, kan de også gjøre ute.**

TEKST: MERETE SILLESEN FOTO: TORE BERNTSEN

Naturbarnehagen er opptatt av at uteliv og friluftsliv i barnehagen skal være så enkelt at det er mulig å få til.

– Det trenger ikke å være så fancy. Suppe på termos eller brødmat duger, og er lett å få til. Hvis alt skulle vært skikkelig forseggjort hver gang, hadde ikke barna fått så mange turer, sier styrer Emilie Grønnern i Tveterhytta naturbarnehage i Skjeberg i Sarpsborg kommune.

NATURLEKEPLASS OG GAPAHUK

– Vi har naturlekeplass utenfor barnehagen. Der blir de minste barna introdusert til utelivet, sier styreren. Førskolebarna tar på eget initiativ mye ansvar for de minste barna på tur.

Ikke alle har lært å gå når de starter i barnehagen. For mange er dette det første møtet med alt som finnes på skogbunnen. Kanskje har de aldri krabbet opp en bakke før. Ofte holder det lenge å være litt utenfor gjerdet, før det blir turer lenger unna, ifølge styreren. Barnehagen har en grillhytte rundt en kilometer inne i skogen og en gapahuk cirka 200 meter fra barnehagen.

GRADVIS TILVENNING

Styreren forteller at barnehagens beliggenhet gjør det enkelt å starte tidlig med

turer, det er bare å åpne porten, så er de omtrent i skogen. De er opptatt av at barna skal få en gradvis tilvenning til det å bevege seg ute.

– Vi holder av og til foreldremøtene ute. Det kan være en øyeåpner for foreldre som kanskje ikke har tenkt på hvilke muligheter naturen gir, sier barnehagelærer Lars Andreas Bjerknæs.

Assistent Hege Alexandra Hermansen trives godt ute og sier at den positive

STYRER: Emilie Grønnern i Tveterhytta naturbarnehage sier det er viktig å gjøre det enkelt når du skal ha med barna på tur, ellers er det lett å la være.

BALANSE: Leon Emilian Fosby (4), Elian Nyberg Mathisen (4) og Celine Karlsen Hole (4) må konsentrere seg for å balansere på tauene.

STUDERER: Celine Karlsen Hole (4), Sigrid El Younossi Bergerud-Gjerstad (2), Leon Emilian Fosby (4), Ola Aleksander Skomdal Bergstrøm (3) og Elian Nyberg Mathisen (4) på styrer Emilie Grønnerns fang, studerer en marihøne hun har i hånden. Bak ser Theon Christoffer Dahlstrøm (3) og Tyra Valkyrie Dahlstrøm (2) etter et fly sammen med barnehagelærer Lars Andreas Bjerknæs.

Tveterhytta barnehage

Det er en privat barnehage som ble stiftet i 2004.

Den ligger i Skjeberg i Sarpsborg kommune og eies av Barnehagenett.

Den har to avdelinger med 27 barn og 7 ansatte.

holdningen blant ansatte smitter over på barna. I Tveterhytta naturbarnehage jobber det bare voksne som liker å være ute i all slags vær.

– Påkledningen er ofte det største hinderet for de minste barna. Vi starter med lite tøy, så blir det lag på lag. Utpå høsten må både ull og dresser på. Da er det kjekt at barna allerede har blitt glad i å leke ute, sier assistenten.

DEN VIKTIGE SPONTANITETEN

Hege forteller at de i begynnelsen har med vogner til soving på tur, etter hvert kan barna sove i hengekøyer. Styrer Emilie legger til at det er viktig, også for de minste barna, å gjøre egne erfaringer. De kjenner fort at votter gir dårlig gripeevne, og at

TRESORTER: På greinen av osp ser Celine Karlsen Hole (4) små røde prikker på bladene. Kanskje er det små egg? undrer hun.

FANTASI: Theon Christoffer Dahlstrøm (3) har fisket «løvfisk». Bak ham kommer Celine Karlsen Hole (4).

de blir kalde når de tar av seg vottene. De voksne passer på, men lar barna utforske og prøve seg frem.

– Vi er opptatt av ikke å overtenke, men bare gå ut. Vi har alltid en plan, men vi er også spontane. I dag tok marihønene i skogen over planen, og det er helt greit, sier barnehagelærer Lars.

– Ved å tillate å ta ting på sparket, gjør vi nye oppdagelser sammen med barna. Selv har jeg aldri sett så mange marihøner på ett sted som vi så i dag, så dette må vi finne mer ut av, forteller Lars.

MARIHØNER OG BÆR

Da Første steg er med på tur, vil Tyra Valkyrie Dahlstrøm med sine knappe to år gjerne leie en voksen, men hun går mesteparten av turen selv. Storebror Theon Christoffer Dahlstrøm (3) er opptatt av alle bærene som er modne, og styrer Emilie forklarer forskjellen mellom tyttebær- og blåbærlyng.

«DET TRENGER IKKE Å VÆRE SÅ FANCY. SUPPE PÅ TERMOS ELLER BRØDMAT DUGER.»

ERFARING: Elian Nyberg Mathisen (4) ramla i gjørma. Han viser frem de skitne hendene og sier han vil vaske seg når han er tilbake i barnehagen.

LITT SLITEN: Turens yngste deltaker, Tyra Valkyrie Dahlstrøm (2), får sitte på skulderen til styrer Emilie Grønnern den siste biten. Bak kommer barnehagelærer Lars med Sigrid El Younossi Bergerud-Gjerstad (2) og Theon Christoffer Dahlstrøm (3).

SKATTER: Det er mye spennende å finne i naturen, og Tyra Valkyrie Dahlstrøm (2) lurar på om styrer Emilie Grønnern vil ha noen av pinnene hun har funnet.

HJEMVEIEN: De voksne passer på at turen ikke blir for lang, slik at barna skal huske den som en god opplevelse og ønske å bli med på neste tur.

– Jeg vil være baby, sier Ola Aleksander Skomdal Bergstrøm (3) og gaper opp når Theon plukker bær til ham.

– Kan du mate meg mer? Blåbær er kjempegodt, sier Ola fornøyd og setter seg på en stubbe.

Da turen begynte, fortalte noen av barna at de ville se etter trollet. Men da alle bærene og marihønene dukket opp, ble trollet glemt. I dag ble Trollstien omdøpt til Marihønestien.

Barnehagen drar også på lengre utflukter. De disponerer barnehagebiler og har besøkt flere gårdsbruk i nærheten.

TUREN BLIR TIL UNDERVEIS

Det har regnet en del i forkant av dagens tur, og et av høydepunktene på tilbakeveien er å ta fart og hoppe uti en sølepytt så vannet skvetter. Her må barna vente på tur og hoppe en og en. Da Elian Nyberg Mathisen (4) sklir og ramler i sølepytten, erfarer han at både regnbuksa og hendene blir

fulle av gjørme. Da passer det å snakke om hvor viktig det er å vaske seg, spesielt før man spiser.

– Fordi en av våre ansatte er på kurs i dag, valgte vi å spise ute i barnehagen. Ellers kunne vi like gjerne ha spist på turen, sier Emilie. Styreren sier de er opptatt av å gi seg i tide slik at barna husker turen som en positiv opplevelse og får lyst til å være med neste gang. De prøver å unngå at barna blir kalde.

– Det er viktig at hvert enkelt barn får oppleve mestring, og vi trenger ikke å legge lista så høyt. For de yngste kan selv en bitte liten tur være en stor utfordring som gir mange nye inntrykk, sier barnehagelærer Lars.

– Det er ikke bestemmelsesstedet som er turens mål, det er det vi opplever underveis. Vi går turer på barnas premisser, og får barn som vil på tur om og om igjen.

BARNEHAGELÆRER: – Ved å tillate å ta ting på sparket gjør vi nye oppdagelser sammen med barna, forteller Lars Andreas Bjerknes.

ASSISTENT: Hege Alexandra Hermansen trives godt ute og sier at den positive holdningen til ansatte smitter over på barna.

ramesil@hotmail.com

Dagens foreldre er for snille

EN AV SVERIGES MEST KJENTE BARNEPSYKOLOGER, Malin Bergström, mener dagens foreldres følsomhet og lydhørhet overfor barna har gått for langt. – Det betyr rett og slett at foreldre kan være for snille med barna sine, sier Bergström. Hun er forsker ved Karolinska Institutet i Stockholm og mener flere av dagens foreldre må bli i stand til å si «nei», «stopp» og «ikke». Når barnet kjeder seg, tilbyr foreldrene barnet en aktivitet som å leke med det eller spille et spill, eller ringer en venn barnet kan møte. Psykologen mener det er bedre å la barnet selv finne på en aktivitet eller oppmuntre det til å gå ut i hagen eller finne noen å leke med. Problemet er, ifølge Bergström, at forelderen ikke formidler at barnet kan løse ting selv. Barn som lærer seg å håndtere motstand, kan bli bedre til å håndtere både kriser, stress og motgang seinere i livet, ifølge psykologen. Hun tror trenden med overdrevent snille foreldre vil snu igjen om noen år. *(forskning.no)*

– Små barn lever uavbrutt i inspirasjonen, og den holder seg så lenge den får lov, den kan holde livet ut.

Aksel Sandemose, norsk forfatter (1899–1965)

SPØRSMÅL OM ABONNEMENT?

MEDLEM: medlem@udf.no
IKKE-MEDLEM:
abonnement@utdanningsnytt.no

TIPS OSS om ny forskning og nyheter på forstesteg@udf.no

Historisk billig barnehage

Maksprisen i barnehagen er kuttet ned til 2000 kroner i måneden og 1500 kroner for familier i de mest spredtbygde kommunene. Målet er at det skal bli enda mer attraktivt å bo i distriktene. En familie med ett barn vil spare 11 000 kroner i året med ny makspris, mens familier med to barn vil spare 18 700 kroner i året. I spredtbygde strøk vil en familie med ett barn spare 16 500 kroner året og 28 050 med to barn.

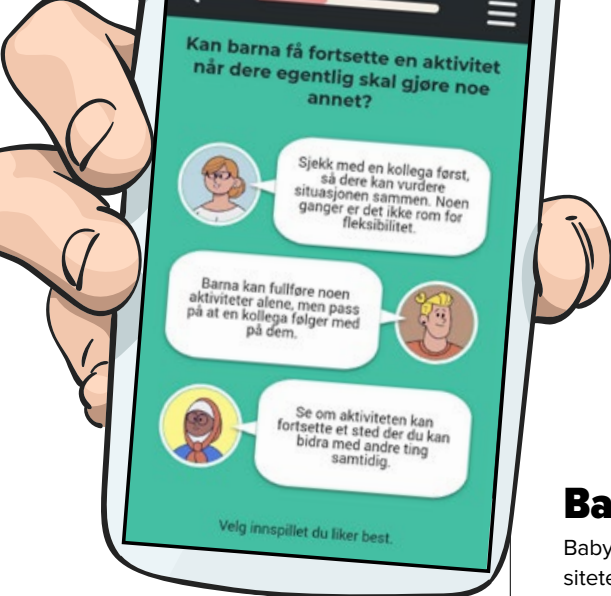
(regjeringen.no)

Ny sakprosa for de minste

Barnehagelærer Marit Røgeberg Ertzeid kom nylig ut med en bildebok om husdyr for de aller minste barna. Dette er lett og tilgjengelig sakprosa som passer for barn fra to år og helt fram til skolealder, med ord og uttrykk fra barnas egen verden. *Husdyr for småfolk* er bok nummer 6 i bokserien Småfolk. Tidligere har bøkene handlet om havet, skogen, insekter, fjæra og blomster. Som barnehagelærer ble Marit oppmerksom på at det fantes få faktabøker om natur for de aller minste barna. Det ga henne ideen om å skrive Småfolk-serien. Hun ønsker å gjøre barn nysgjerrige på alt som lever i naturen. Foto: Alf Johnny Karlsen, Fo2kameratene

Assistenter kan få mer kompetanse ved hjelp av mobilen

Nyansatte, ufaglærte og andre som mangler barnehagefaglig kompetanse og erfaring i barnehagen, kan nå få en grunnleggende innføring helt gratis. Kurset er tilgjengelig via Utdanningsdirektoratets nettsider og kan gjennomføres på mobil eller nettbrett. Opplæringen består av moduler med tema som lek, relasjoner, foreldresamarbeid, utforskning, respekt, språk og kommunikasjon. Kurset kan deltakerne ta når og hvor de vil. E-læringskurset heter *Verdens viktigste oppdrag* og er utviklet av TASK i samarbeid med Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH) og OsloMet. TASK er Norges ledende miljø innen digitale læringsopplevelser. Kurset er utviklet som en del av regjeringens strategi *Kompetanse for fremtidens barnehage*. Styrerne melder på sine ansatte. (NTB)

3,6 millioner

kroner vil regjeringen bruke for å styrke Sametingets arbeid med språk og kultur i barnehage og skole. Regjeringen satte av totalt 15 millioner kroner i statsbudsjettet til å styrke samisk i hele utdanningsløpet. Målet er å få flere til å velge samisk barnehage, skole og høyere utdanning.

(regjeringen.no)

Babyer lærer språk best av regler og rim

Babyene lærer seg ord før de lærer språkllyder, ifølge en ny studie fra Universitetet i Dublin og Universitetet i Cambridge. Forskerne satte små elektroder på hodet til 50 babyer for å måle de elektriske impulsene i hjernen. Målingene ble gjort da babyene var fire, sju og elleve måneder gamle. Babyene fikk en skjerm foran seg, der en barnehagelærer fremførte 18 ulike rim og regler. Først da babyene var sju måneder, hadde hjernene deres utviklet seg nok til at de forsto at ulike språkllyder kan kombineres til ord som gir mening. Tidligere har språkforskere ment at babyer lærer lyder først, som ba, pa, ma, mi og no. Så setter de disse språkllydene sammen til ord. Nå fant forskerne ut at rytmen er limet i språkutviklingen. Rytmen og tydelige trykk i rimordene hjelper de minste barna til å forstå og lære språk. Derfor bør foreldre bruke barneregler når de snakker og synger til babyene sine, ifølge forskerne. (forskning.no)

97,6 prosent

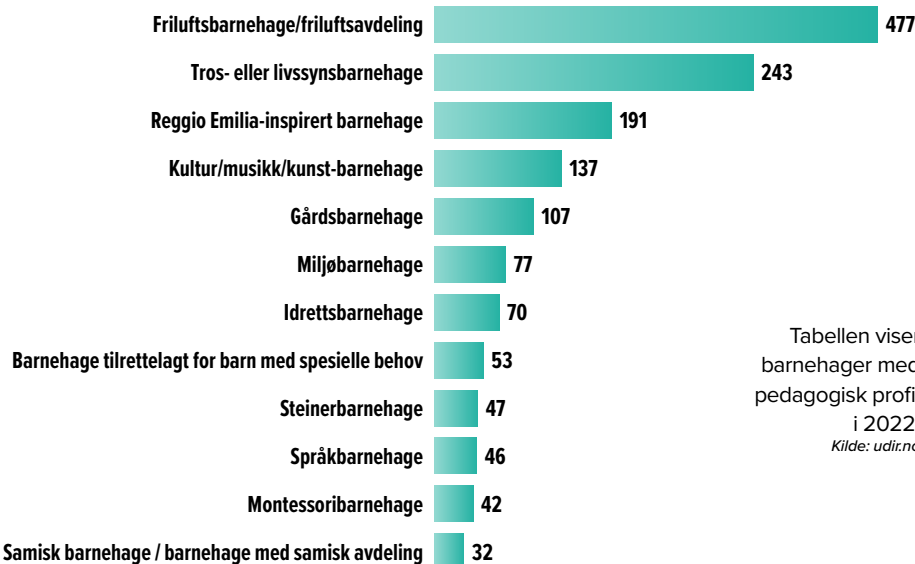
av barnehagebarna har heltidsplass, viser tall fra Utdanningsdirektoratet.

Det betyr at de har en oppholdstid på 41 timer eller mer per uke.

Det er en økning på 0,3 prosent fra 2021.

Mange friluftsbarnehager

25 prosent av norske barnehager har en pedagogisk profil som legger føringer for det pedagogiske arbeidet. Det er flest friluftsbarnehager (477) og færrest samiske barnehager (32).

Tabellen viser barnehager med pedagogisk profil i 2022.
Kilde: udir.no

Barnehagelærere er redde for å snakke med barn om religion i frykt for å trå feil eller støte noen, **mener Victoria Knudsen.**

Er religion tabu?

Victoria Knudsen
masterstudent i barnehage-
kunnskap ved Dronning Mauds
Minne Høgskole for barnehage-
lærerutdanning (DMMH)
victoria.knudsen97@gmail.com

*I et flerkulturelt
samfunn er
fagområdet
etikk, religion og
filosofi svært
viktig å jobbe med,
for å forebygge
rasisme og
diskriminering.*

Jeg har snakket med mange barnehagelærerstudenter og barnehageansatte som synes det å jobbe med fagområdet etikk, religion og filosofi i barnehagen er utfordrende. Det er derfor ikke usannsynlig at det er et av fagområdene som det jobbes minst med i barnehagen. Hvorfor er det slik?

REDSSEL FOR Å TRÅ FEIL

Rammeplanen slår fast at «etikk, religion og filosofi er med på å forme måter å oppfatte verden og mennesker på og preger verdier, normer og holdninger» (Rammeplan, 2017, s. 54). Det er store ord, men skildrer noe som åpenbart er viktig å jobbe med. Flere jeg har reflektert sammen med, sier at det å jobbe med filosofi og etikk kommer mer naturlig i form av undring og filosoferende samtaler med barna – som å snakke med dem om rett og galt. Ut ifra de samtalene jeg har hatt, kan det tyde på at den største utfordringen er å jobbe med religion i barnehagen. De ansatte er redde for å tråkke feil eller å støte noen, og kjenner på en følelse av for lite kompetanse. Samtidig frykter de negative tilbakemeldinger fra medarbeidere og foresatte.

FLERKULTURELL FORSTÅELSE

Da jeg tok bachelorgraden, valgte jeg å gå barnehagelærerutdanning med vekt på fler-

kulturell forståelse. Gjennom utdanninga var det søkelys på flerkulturalitet på mange områder, blant annet det å jobbe med etikk, religion og filosofi i barnehagen. Jeg har imidlertid fått forståelsen av at dette fokuset ikke er like representert på andre utdanningsprogram på høyskoler og universitet i Norge. Så hvor skal studenter og barnehagelærere skaffe seg kunnskapen om hvordan man kan jobbe med fagområdet? Jeg tenker at høyskoler og universitet har et stort ansvar for å synliggjøre dette fagområdet i større grad i sin utdanningsplan. Som pedagog har man også et ansvar for å holde seg oppdatert og tilegne seg kunnskap som trengs.

Jeg håper fagområdet etikk, religion og filosofi får mer oppmerksomhet både i norske barnehager og i barnehagelærerutdanninga. I et flerkulturelt samfunn er fagområdet etikk, religion og filosofi svært viktig å jobbe med, for å forebygge annerledeshet, rasisme og diskriminering.

Litteratur

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: innhold og oppgaver*. <https://www.udir.no/contentassets/5d0f4d947b244cfe90be8e6d475ba1b4/rammeplan-for-barnehagen---bokmal-pdf.pdf>

I hvert nummer inviterer vi en student til å skrive om et tema han eller hun brenner for.

Følg med på Lønnsoppgjøret 2024

På udf.no/lonnsoppgjor finner du alt du trenger å vite om årets hovedtariffoppgjør.

Tariffoppgjøret steg for steg

Våre krav

Tariffavtalene

Siste nytt

Tariffkalender

UTDANNINGSNYTT

Hold deg oppdatert på
utdanningsnytt.no/forste-steg

Det er viktig å la alle ansatte få kjenne at de betyr noe for utviklingen av barnehagen. Både de som er kritiske, og de som ser muligheter i alt, sier Jørn André Berg.

Alle i et team betyr noe

Jørn André Berg
daglig leder i Solhaug barnehage og Varden barnehage på Skedsmokorset
jorn.andre.berg@romerikebarnehage.no

Et ønske om at vi alle skal trekke sammen i et harmonisk fellesskap, kan kvele kreativiteten.

Vi lever i dag i et samfunn preget av forventninger, vekst og et ønske om egenutvikling. Drømmen er å realisere seg selv gjennom sine beste egenskaper. Noe som kan være en selvfølge som privatperson, kan være en utfordring i jobb. Eller?

I vår hverdag i barnehagen møter vi mange forventninger og krav. I en barnehage kan noen se et fjell av utfordringer, der andre ser muligheter og tenker at dette blir gøy. I barnehagen trenger vi alle typer mennesker.

FORSKJELLER ER VIKTIG

I vår hverdag trenger vi ulike personer. Evnen til kritisk tenkning kan fort bli en utfordring for den positive og er kanskje i overkant hos den som bare ser utfordringer. Her er det mulig å skape rom for forståelse, aksept for den du og andre er. Er det din jobb å gjøre noe med hvordan andre reagerer på ting som blir sagt og gjort i barnehagen? Eller kan du gjøre noe med hva du selv sier og gjør, og hvordan du selv tar ting? I et team må vi alle være åpne for flere perspektiver. For å sitere den avdøde musiker Frank Zappa: «A mind is like a parachute, it doesn't work if it isn't open.» Gi alle muligheten til å føle på det å gi og ta. Og det er lov å gjøre feil. Å feile er den beste

medisin for utvikling. For hva kan du lære når alt går bra? Og hvordan tar du med deg og lærer av det som gikk litt dårlig?

ROM FOR KREATIVITET

Vi forstår oss selv gjennom tidligere oppturer og nedturer. Vi kan lære av hverandre, av det vi har gjort, og av samarbeid. Her kan vi finne rot, motsetninger og konkurranse. Prosesser skal drives av dialog. Skal vi ha rom for kreativitet, er det viktig med ansatte som er forskjellige. Et ønske om at vi alle skal trekke sammen i et harmonisk fellesskap, kan kvele kreativiteten. Gjentar vi suksesshistorier, eller tør vi utvikle det mer?

Vi har ofte blikket rettet mot fremtiden. Det gjør at vi mister oversikt over hverdagen vår. Derfor kan det være en idé å heller se på det som skjer i dag, og leve her og nå med barna, enn alltid å tenke på neste steg. Vi må klare å forankre nåtiden, med perspektiver fra fortiden og fremtiden, og utnytte ansattes forskjeller. Vi må lytte til og akseptere hverandre. Utvikler du deg i jobben, vil det komme flere til gode.

I hvert nummer inviterer vi en styrer til å skrive om et tema han eller hun brenner for.

A photograph of three children standing in a snowy forest. The child on the left is wearing a Spider-Man hat and a dark jacket. The child in the middle is wearing a red hooded jacket and black pants. The child on the right is wearing a maroon hooded jacket with a fur collar and maroon pants. They are all wearing ski boots and skis. The background shows tall trees and a clear blue sky.

**«BARNA BLIR FORT
TRYGGE MED SKI
PÅ BEINA, OG DET
HENDER AT DE
GLEMME AT DE
HAR DEM PÅ, NÅR
DE LEKER GJEMSEL
ELLER KLATRE I
TRÆR.»**

Her starter skigleden tidlig

I denne barnehagen **drikker barna kaffe** og lærer om skilegenden Birger Ruud.

TEKST: **MERETE SILLESEN**
FOTO: **MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN**

I Gamlegrendåsen barnehage på Kongsberg bruker de skihistorien til å fortelle barna om gamle dager. De er spesielt opptatt av å formidle skiguttas lekenhet og kreativitet og fellesskapet de hadde.

– Vi legger vekt på hvordan gutta heiet hverandre frem og gledet seg over hverandres suksess. Vi snakker om at det ikke er om å gjøre å være best, men å være gode sammen, forteller styrer Hanna Zitsell Sandven.

HYTTE ETTER SKILEGENDE

Barnehagen går ofte tur til Ruudhytta, der skilegenden Birger Ruud (1911–1988) tilbrakte mye av sin ungdom. Alpinisten og skihopperen fra Kongsberg ble flere ganger olympisk mester og verdensmester mellom 1931 og 1948. Sammen med barn og voksne

VENNSKAP: Gjennom fortellinger om de gamle skigutta og hvordan de heiet hverandre frem, lærer Mehrad Mehri (6), Inaya Mahveen Ayaat (5), Kristin Eig Akervold (6) og Mathilde Titulaer Bjørum (5) om hva samhold og ekte vennskap betyr.

STYRER: Styrer Hanna Zitsell Sandven forteller at de formidler Kongsbergs skihistorie med ekte fortellinger om skigutta, som den lokale skilegenden Birger Ruud.

SLURPER KAFFE: Akkurat som Ruud-brødrene, får Mathilde Titulaer Bjørum (5), Elida Gjuv Bogen (5), Mathias Yakob Habtegergesh (4) og Kristin Eig Akervold (6) prøve å slurpe i seg kaffe med sukkerbit fra porselensskålen sammen med Vebjørn Ruud, sønnen til skihopperen Birger Ruud.

fra barnehagen, møter Første steg en av Birger Ruuds sønner, Vebjørn Ruud. Han forteller gjerne om Ruudhytta og området rundt, kalt Norges første toppidrettssenter. Her var det muligheter for helårstrening, fantasien var stor og leken i sentrum.

– Det var i hovedsak min far og mine onkler Sigmund og Asbjørn som dro med seg venner hit, sommer som vinter, sier Vebjørn Ruud.

– Senere kom det flere til, og nå blir området brukt av unge og gamle året rundt. Barna lytter andektig når jeg forteller om Ruud-brødrene og det samholdet de hadde, og jeg er glad for å se at barnehagebarna ledes i samme spor, forteller Vebjørn.

Styrer Hanna forteller at barnehagens fire

Gamlegrendåsen barnehage

Det er en kommunal barnehage fra 1988 som ligger på Kongsberg.

Den har 60 barn på 4 avdelinger og 17 ansatte.

avdelinger heter Birger, Sigmund, Asbjørn og Mathilde, etter de tre Ruud-brødrene og moren deres. Ruudhytta ligger bare 20 meter fra barnehagen, og alle avdelinger bruker området. Det er kommunen som eier hytta, og foreningene Hannibalbakken og Ruudhyttas venner står for det meste av vedlikeholdet. Barnehagen kan fritt bruke hytta.

BLIR SELVSTENDIGE

De to siste årene før skolestart går barnehagebarna i Gamlegrendåsen barnehage på ski hele vinteren.

– Barna blir fort trygge med ski på beina, og det hender at de glemmer at de har dem på, når de leker gjemsel eller klatrer i trær. Vi lærer ikke barna å gå på ski. De finner ut av teknikken selv, men får selvfølgelig hjelp og veiledning når det trengs, sier assistent Kirsti Skaar Olsund.

Inaya Mahveen Ayaat (5) forteller at hun

«VI LEGGER VEKT PÅ HVORDAN GUTTA HEIET HVERANDRE FREM OG GLEDET SEG OVER HVERANDRES SUKSESS.»

SKIGLEDE: Ulrik Brinck Vedhus og Mehrad Mehri står klare til å sette utfor bakken sammen.

MESTRING: Mathias Yakob Habtegergesh (4) synes det er kjempegøy å gå på ski, særlig å kjøre fort ned bakkene.

FELLESSKAP: Assistent Kirsti Skaar Olsund hjelper Kristin Eig Akervold (6). Det er glatt i skibakken for barnehagelærer Liv Marit Øvereng, Mathilde Titulaer Bjørum (5), Inaya Mahveen Ayaat (5), Sofie Stenbek-Olsen (5), Mathias Yakob Habtegergesh (4), Elida Gjuv Bogen (5) og Ulrik Brinck Vedhus (5).

RUUDHYTTA: Hopplegenden Birger Ruud og brødrene tilbrakte mye tid på familiehytta på Kongsberg. Hytta ble bygget i 1902 og er tidstypisk for 40-tallet. Birger Ruuds sønn, Vebjørn Ruud, er glad for at hytta og området blir flittig brukt av barnehagen og lokalbefolkningen.

ikke går på ski med familien, men at hun synes ski er kjempegøy, særlig når det går fort.

– Når jeg faller, reiser jeg meg bare opp igjen, forklarer hun.

Uansett om barna går langt eller bare leker utenfor gjerdet, lærer de av egne erfaringer.

– Vi kan bli kalde på beina når vi sitter stille og spiser. Barna erfarer fort at når de beveger seg, kommer varmen tilbake i hele kroppen, sier Kjersti og fortsetter:

– Naturen er godt tilrettelagt. Det finnes alltid en bakke som er stor nok, eller en helling som er liten nok for hver enkelt. Barna lærer seg å kjenne etter hva som er passe for dem.

KAFFE OG SUKKERBIT

Etter å ha gått på ski hele formiddagen samles alle foran Ruudhytta, der styrer Hanna spør om noen vet hva de spiste og drakk i gamle dager. Det er det mange som vet, og de aller fleste takker ja til en skvett kaffe og en

FOTO: NTB

Birger Ruud

Birger Ruud var en norsk skihopper og alpinist (1911–1998).

Han ble regnet som verdens beste skihopper i årene før andre verdenskrig, og ble flere ganger olympisk mester og verdensmester i hopp, alpint og utfor.

Han mottok Egebergs ærespris 80 år gammel.

Også brødrene Sigmund og Asbjørn Ruud var kjente skihoppere med VM-medalje, og alle tre var en del av hoppmiljøet på Kongsberg.

FORAN RUUDHYTTA: Ved Ruudhytta, der skihopperen Birger Ruud tilbrakte mye av sin ungdom, lærer barna i Gamlegrendåsen barnehage skihistorie: assistent Kirsti Skaar Olsund (bak f.v.), barnehagelærer Liv Marit Øvereng og pedagogisk leder Hege Svare, Mehrad Mehri (6) (foran f.v.), Elida Gjuv Bogen (5), Mathias Yakob Habtegergesh (4), Ulrik Brinck Vedhus (5), Mathilde Titulaer Bjørum (5), Kristin Eig Akervold (6), Vilje Uglum Lindgren (4), Sofie Stenbek-Olsen (5) og Inaya Mahveen Ayaat (5).

NOSTALGISK: Da Vebjørn Ruud vokste opp, var dette familiens hytte, som han har mange gode minner fra. Da kommunen kjøpte tomten, var han en av ildsjelene for å få satt hytta i stand slik den opprinnelig var.

RUUDHYTTA

Sigurd Ruud kjøpte eiendommen (37 dekar) med Ruudhytta i 1902. Han var faren til Birger Ruud og farfaren til Vebjørn Ruud.

Den lille bygningen på 15 kvadratmeter ble brukt av familien som hytte frem til slutten av 1970-tallet. Da kjøpte kommunen hytta og andre eiendommer rundt for å bygge boligområdet Gamlegrendåsen. Det ble bygget en skole på eiendommen, og selve hytta og stupedammen ble regulert som allmenntilgjengelig formål.

Nå er det Kongsberg kommunale eiendomsselskap som eier hytta og en venneforening vedlikeholder den.

sukkerbit. Noen rynker på nesa, mens andre heller kaffen fra koppen over i skålen. Serviset er av porselen, akkurat som i gamle dager.

– Jeg elsker kaffe med sukkerbit og er skikkelig god til å slurpe, sier Elida Gjuv Bogen (5) og ber om en sukkerbit til. Ulrik Brinck Vedhus (5) er mest opptatt av Karius og Baktus når loffen med sirup blir servert. Han skal i hvert fall pusse tennene godt før han legger seg.

Styreren forteller at de formidler Kongsbergs skihistorie med ekte fortellinger om skigutta.

– Ekstra stas er det når Vebjørn Ruud besøker oss og levendegjør historien enda mer, sier styreren. Hun forklarer at alle har ski stående i barnehagen. Hvis noen ikke har egne ski, har barnehagen ski til låns. Det er ikke alle familier som går på ski, men i barnehagen får alle samme muligheter. Styrer Hanna sier at de ansatte er opptatt av lek og

REKRUTTERINGS-SJEF: – Ski er en fantastisk arena for mestring gjennom skiglede og lek, sier Sven Håkon Kulbeck i Norges Skiforbund. Foto: privat

spennende opplevelser, å gi barna allsidig bevegelseserfaring, å lære dem sporløs ferdsel og å ha respekt for naturen.

– Historien om fellesskapet skigutta hadde, og alt det kreative de gjorde, passer godt for vår barnehage, sier styreren.

FANTASTISK ARENA FOR MESTRING

Sven Håkon Kulbeck er rekrutteringssjef i Norges Skiforbund. Han forteller at forbundet ikke har noe konkret opplegg mot barnehagebarn, men at «skisprell» og «aktivitet i nærheten av der folk bor» er konsepter og en filosofi de jobber etter.

– Jeg vet at en del barnehager samarbeider med klubber i sitt nærmiljø om skidager og andre aktiviteter, sier Kulbeck. Norges Skiforbund har ikke skiskole, men kurs for foreldre. I tillegg har Skiforbundet skiklubb-utviklere, som jobber direkte på naturlige rekrutteringsarenaer, som barnehager og skoler.

– Ski er en fantastisk arena for mestring og utfoldelse gjennom skiglede og lek, sier Kulbeck.

ramesil@hotmail.com

«NATUREN ER GODT TILRETTELAGT. DET FINNES ALLTID EN BAKKE SOM ER STOR NOK, ELLER EN HELNING SOM ER LITEN NOK FOR HVER ENKELT.»

Dette har du taushetsplikt om i barnehagen

Som barnehageansatt plikter du å sørge for at enkelte opplysninger om barnet og familien ikke kommer ut.

Taushetsplikten er en av flere lovpålagte plikter du som arbeider i barnehage må forholde deg til, jf. barnehageloven § 44. Plikten gjelder uavhengig av om du arbeider i en offentlig eller privat barnehage.

PERSONLIGE FORHOLD

Kjernen i taushetsplikten er at du som ansatt skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til noens personlige forhold som du blir kjent med i arbeidssammenheng. «Noens personlige forhold» dreier seg om noe man vanligvis ønsker å holde for seg selv, som slektskaps-, familie- og hjemforhold, fysisk og psykisk helse eller følelsesliv. Nøytrale personopplysninger er ikke underlagt taushetsplikten.

En viktig forutsetning for at barnehagen kan ivareta barnas beste, er at ansatte får relevante opplysninger om barnas livs- og helsesituasjon. Taushetsplikten kan derfor sies å være i barnehagens interesse, fordi foresatte ofte er mer villige til å gi korrekte og fullstendige opplysninger når de vet at det de forteller, ikke blir formidlet videre. Brudd på taushetsplikten er straffbart.

OVERGANGEN TIL SKOLEN

Når et barn bytter barnehage eller begynner på skolen, så ønsker man kanskje fra et barnefaglig perspektiv, med gode intensjoner, å dele personopplysninger. Det er det i utgangspunktet ikke adgang til. Det kreves at foreldrene gir samtykke til slik deling. Dette

kan fremstå strengt, særlig sett i lys av at barnehagen har en plikt til å samarbeide med skolen om overgangen fra barnehage til skole (inkludert SFO), jf. barnehageloven § 2 a.

For å oppnå en smidig overgang bør det tilrettelegges for en god dialog mellom foreldre, barnehage, skole og SFO.

TIE ELLER TALE?

Er du usikker på om taushetsplikten er til hinder for at du deler informasjon i ulike sammenhenger, anbefaler vi at du rådfører deg med tillitsvalgt eller lederen din, eller innhenter samtykke fra foresatte. I visse tilfeller, for eksempel ved berettiget mistanke om misbruk av barn eller omsorgssvikt, må taushetsplikten vike til fordel for barnehageansattes opplysningsplikt og avvergingsplikt. Ifølge *opplysningsplikten* skal ansatte melde ifra til barnevernet hvis det er «grunn til å tro» at barnet er utsatt for mishandling eller misbruk, jf. barnehageloven § 46. Har ansatte mistanke om for eksempel mishandling i nære relasjoner eller vold og seksuelle overgrep mot barn, har de en lovpålagt plikt til å anmelde eller forsøke å avverge det, ifølge *avvergingsplikten*, jf. straffeloven § 196. Taushetsplikten gjelder også etter at du har sluttet i jobben.

Taushetsplikten gjelder også etter at du har sluttet i jobben.

Louise Sandaker Hannon
advokat hos Raugland advokatene
hannon@raugland.no

Barn i barnehagen er mindre på tur om vinteren

– Start i nærområdet og **ikke legg lista for høyt**. Det er rådene fra universitetslektor Henrik Neegaard ved OsloMet til barnehagelærere som vil komme seg mer ut.

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK FOTO: INGER WALLEM KREMPIG

UNIVERSITETSLEKTOR:

– Friluftsliv handler ikke bare om aktiviteter ute, men også om å gi barnet ro og fred i naturen, sier Henrik Neegaard ved OsloMet. Foto: Odd Arne Hartvigsen, TV2

Den pureste formen for friluftsliv er når barn leker i naturen, i skogen eller i fjæra, plasker i bekken, går rundt med pinner eller klatrer. Dette går av seg selv hvis barn får nok tid, sier Henrik Neegaard. Han er opptatt av at friluftsliv ikke trenger å være så avansert.

BÅDE AKTIVITETER OG RO

– Friluftsliv kan være å gå til hundremeter-skogen i nærområdet, men du må vite at stedet byr på noe, både ro og aktivitet, sier Neegaard. Det kan være en bekk eller små knauser.

– De som jobber med barn, vet at det er lite som skal til. Det er ikke 71° nord vi holder på med, påpeker Neegaard.

AKTIVE ANSATTE:

– Ansattes engasjement og deltakelse i vinteraktiviteter påvirker barnas opplevelser og erfaringer med vinter, sier førstelektor Inger Wallem Krempig.

– Friluftsliv handler ikke bare om aktiviteter ute, men også om å gi barnet ro og fred i naturen til å bygge en pinnehytte, ha fantasi-lek i et område i skogen eller plukke blåbær, sier Neegaard. I boken *Barnehagens friluftsliv* har han snakket med barnehagelærere om hvordan de jobber med friluftsliv. De trekker frem tre ting: det enkle og nære, frihet og lek.

NÆRHET, FRIHET OG LEK

Frihet handler om at barna selv velger hva de vil leke. Det enkle og nære handler om å starte med korte turer rett utenfor barnehagen.

– En 300 meter lang sti der de yngste kan krabbe, kan være nok. Alle i mitt feltarbeid påpeker at veien er målet. Det er ikke førstemann frem med vogna, men de stopper underveis og ser på snegler eller trær som har falt ned, forteller Neegaard. Barn leker på tvers av kjønn og alder når de er på tur, og det er mindre bråk og konflikter, ifølge studien. Lek handler om å finne steder der barna kan klatre, skli, klyve eller holde på med pinner, eller rolige former for lek som å bygge en pinnehytte. Lek kan være barn som sitter på en stokk og kjører båt eller tog.

– Friluftsliv krever en dyktig barnehagelærer som bruker situasjonen og ser at nå skjer det så mye bra at nå lar jeg barna leke – og som samtidig vet at han kan krysse av mye i rammeplanen, sier Neegaard. Han sier friluftsliv også kan handle om tilrettelagte aktiviteter. Det kan være å utforske arter på

PÅ SKITUR: 49 prosent av norske barnehager har tilgang til naturområder i umiddelbar nærhet til barnehagen, viser studie.

stedet, eller at man setter opp en naturlekeplass med balansetau og balansestokker.

MINDRE UTE OM VINTEREN

Barnehagebarn er mindre ute om vinteren enn om sommeren, viser en studie fra UiT Norges arktiske universitet. Studien er en gjennomgang av forskningslitteratur i Norge og Norden.

– Det er ikke gjort så mange undersøkelser på hvor mye tid barn er ute i barnehagen i Norge, men de som finnes, viser at barn er mindre ute om vinteren enn i sommerhalvåret, sier førstelektor Inger Wallem Krempig, som står bak undersøkelsen. Den er publisert i en artikkel i boka *Barnehagens friluftsliv*.

– De fleste barnehager har utetid hver dag, men utetiden blir gjerne halvert vinterstid. Spesielt for områder med mye vinter vil dette ha stor betydning, sier Krempig. Barnehage-

Barnehagens tilgang til naturområder

Innenfor barnehagens område	14,4
I umiddelbar nærhet til barnehagen	49,0
I gåavstand fra barnehagen	32,6
Må kjøre bil / bruke offentlig transport	4,0

Tallene er i prosent.

Kilde: rapporten Måltider, fysisk aktivitet og miljørettet helsevern i barnehagen, en undersøkelse blant styrere og pedagogiske ledere, Utdanningsdirektoratet (2012)

RIKTIGE KLÆR: Har barna gode klær til å være ute om vinteren, vil de få gode opplevelser uansett vær.

barn er ute 1–2 timer om dagen om vinteren, mens de i snitt er ute 4 timer om sommeren, viser tall fra Helsedirektoratet. Da er både utetid i barnehageområdet og turer i nærmiljøet inkludert.

HA PÅ PASSE KLÆR

– Så lenge barna er godt kledd og ikke fryser, er det mange gode erfaringer med å være ute om vinteren. Å kjenne at man fryser og må ha på votter, er også læring. Snø og is gir barna kroppslige erfaringer og motoriske utfordringer. Samtidig gir vintermiljøet også begrensninger, sier Krempig. Hun påpeker at det er viktig å passe på at de minste barna har på klær de kan bevege seg i, og at de ikke bare sitter på et akebrett som noen trekker etter seg. Forskeren utfordrer ansatte til å være med i aktiviteter.

– En ansatt som tar på seg ski i barnehagen og trækker rundt, vil få barn etter seg, sier Krempig.

– Det er ingen andre miljø enn utemiljøet som gir barn samme muligheten for bevegelse, fysisk aktivitet og kontakt med naturen. Det trenger ikke nødvendigvis være utenfor barnehagegjerdet. Noen busker eller en liten bakke på barnehagens uteområde gir andre muligheter enn lekeapparater, asfalt eller gummiert dekke, sier Krempig. Barn finner

«BARN FÅR IKKE UTFORDRINGER PÅ EN GRESSPLEN, MEN VED Å UTFORSKE KNAUSER, TRÆR, EN BEKK, BUSKER OG KRATT.»

andre måter å leke på ute, og ansatte har mer takhøyde for vilter lek med støy, ifølge Krempig.

PROGRESJON VIKTIG

– Kunnskap om natur forsterker opplevelsen. Vet barna hva som lever og vokser der de leker, får de en tilknytning til stedet, og det er her arbeidet med bærekraft starter, påpeker Neegaard. Han er opptatt av at barnehagelærerne må starte ut fra sine egne og barnas ferdigheter.

– Nøkkelen til barns mestring av friluftsliv er å få gode opplevelser. Barn som er turvante, kan gå flere kilometer. Har du barn med funksjonsnedsettelse, må du starte der det er mulig å ta med for eksempel en rullestol, dersom barnet bruker det, sier Neegaard. Han påpeker at det å være i naturen er godt for barns fysiske og psykiske helse. Barn blir også robuste når de opplever at de rekker å bli sultne på tur, og tåler å være litt kalde når de leker.

– Barn får ikke utfordringer på en gressplen, men ved å utforske knauser, trær, en bekk, sjøen, busker og kratt. Det finner du også i byer som Oslo, Trondheim og Kristiansand. Ikke bli blind for det som er rett utenfor døra, sier Neegaard. Det er også viktig å være klar over at friluftsliv kan være uforståelig for mange mennesker.

– For folk fra andre land kan naturen være forbundet med fare. Løfter du en stein i ørkenen, kan det dukke opp en farlig edderkopp eller skorpion. Du må møte disse bekymringene med forståelse. For de som er vokst opp med å lage mat på bål fordi det var eneste mulighet, er det vanskelig å forstå hvorfor vi skal tenne bål og fryse ute når vi kan være inne og ha det varmt og godt. Det er et luksusgode å ha det så bra at vi ønsker oss tilbake til det enkle, sier Neegaard.

line@utdanningsnytt.no

FØRSTELEKTOR I FRILUFTSLIV: Inger Wallem Krempig ved UiT Norges arktiske universitet sier det viktig å passe på at de minste barna har på klær de kan bevege seg i, og at de ikke bare sitter på et akebrett som noen trekker etter seg.
Foto: privat

GODE RÅD TIL UTELIV I BARNEHAGEN

HELE ÅRET

Bruk nærmiljøet. Start rett utenfor døra. Gå til områder i nærheten av barnehagen der det er ulent terreng, trær eller en bekk og ikke bare en gressplen.

Start med korte turer. Ikke ta med så mye og ha noen stopp. For de yngste kan det å krabbe eller gå langs en 300 meter lang sti være nok.

La de minste sove ute underveis på turen. Det kan være i hengekøyer, i pledd eller i vognposer på liggeunderlag.

La de yngste barna oppleve med hele kroppen. La dem kjenne på en mark, smake på blåbær, lukte på hvitveis, krabbe og bevege seg.

Gjør det enkelt. Ikke tenk at du skal lage tre retters middag på et bål.

Tør å utfordre deg selv dersom du ikke er en fri-luftsperson. Start med å ta ansvar for én tur.

Be en kollega om hjelp til å utvikle dine ferdigheter. Spre ferdighetene på alle avdelinger.

Ta med poser som barna kan samle skatter i.

Ta med oppslagsbøker der du kan slå opp hva slags dyr, planter eller spor dere ser.

Høst mat. Du kan lage bjørkete eller bjørkebrus av bjørkeblader. Du kan lage krydder og saft av geitrams og suppe av brennesle. La barna spise blåbær, og rognebær kan du lage gelé av.

La barna være med å planlegge hva dere skal gjøre på turen.

*Kilder: universitetslektor
Henrik Neegaard ved OsloMet
og forstelektor Inger Wallem
Krempig ved UiT Norges
arktiske universitet.*

OM VINTEREN

Ha ski og skisko i flere størrelser tilgjengelig i barnehagen. Kanskje finner du noen gratis på Finn eller på loppemarked? Dere trenger ikke dra til skiløyper for å gå på ski. Det er nok å lage spor i barnehagens uteområde. Skisko bør ha plass til gode ullsokker og ullsåle.

Ta ikke på barnet for mye, for tunge eller stive klær. Det er bedre at de minste har 20 minutter med høy aktivitet enn at de blir stående rolig og fryse fordi de ikke klarer å bevege seg. Pass på at føtter og hender er varme nok.

Ha på passe klær selv, slik at du kan være med å leke, ake eller skli med barna.

Lag skøytebane i barnehagen ved å ta en presentning og planker og helle oppi vann.

Høst mat. Om vinteren kan dere gå på isfiske eller plukke furunåler og lage te.

Ha med skiftetøy, spesielt votter, sokker og buffer. Blir barna våte og kalde, vil de fortsatt få en god opplevelse om de får på tørt tøy.

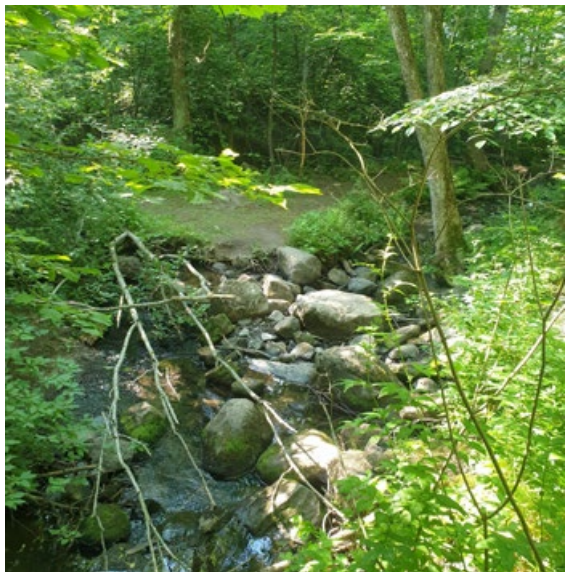
Ta med sovepose, dunjakke eller tepper i sekken. Så har du til barn som fryser på tur.

Ha med varm drikke i sekken.

BALANSERE: To stokker på gressplenens blir fine klatre- og balansestokker for barna.
Foto: Karen Marie Eid Kaarby

BEKKEDAL: To meter fra trafikkerte Trondheimsveien i Groruddalen i Oslo ligger en dal med en bekk i. Den ser nesten ut som en urskog, med kraftig vegetasjon med bratte sider der barna kan klatre opp og løpe ned. Alle foto: Karen Marie Eid Kaarby

KLATRER: Et kirsebærtre plantet av et borettslag i Oslo med stor krone og lave greiner blir et yndet klatretre og innbyr til rollelek. Foto: Karen Marie Eid Kaarby

Stedene er viktig for barns fysiske aktivitet

En bekk, en klynge med trær eller to stokker er det som skal til for at barn skal bli mer fysisk aktive i barnehagen.

TEKST OG FOTO: LINE FREDHEIM STORVIK

Det viser en studie blant tre barnehager i Bjerke bydel i Oslo i regi av OsloMet. – Å ta barn utenfor gjerdet til barnehagen skaper fysisk aktivitet, sier dosent Karen Marie Eid Kaarby ved OsloMet. Hun er en av forskerne bak studien. Det kan være en bratt bekkedal med tett vegetasjon eller et gammelt kirsebærtre som det er mulig å klatre i. Det kan være en klynge med trær mellom blokkene eller to stokker som ligger i kryss.

AKTIVE I FEM MINUTTER DAGLIG

Mange av barna var aktive mindre enn 60 minutter om dagen, mens de som var minst fysisk aktive, var aktive bare fem minutter om dagen, viser undersøkelsen blant 287 barnehagebarn i studien *Helsefremmende praksis i barnehager og skoler i Groruddalen: En kartlegging av kosthold og fysisk aktivitet* fra 2018. Jentene var mindre aktive enn guttene. Verdens helseorganisasjon (WHO)

«Å TA BARN UTENFOR GJERDET TIL BARNEHAGEN SKAPER FYSISK AKTIVITET.»

anbefaler at barnehagebarn bør være aktive minst 60 minutter om dagen med moderat eller høy aktivitet.

– Barna var aktive med en gang de ble sluppet ut i barnehagens uteområde, men etter hvert dabbet aktiviteten av. Barna ble signifikant mer aktive etter at de ansatte tok med barna til steder utenfor barnehagen, sier Kaarby. Hun sier fem trær i en klynge blir noe annet enn utelekeplassen og øker aktiviteten fordi det er et nytt miljø. En bratt bakke i nærområdet er spennende å løpe, rulle ned eller ake i. Hun ble overrasket over at ansatte hadde sine personlige steder de tok med barna til i nærmiljøet.

– Stedene var privatisert, i stedet for at ansatte delte disse stedene med hverandre, sier Kaarby.

BESØK SAMME STED

Førsteamanuensis Kari Anne Jørgensen-Vittersø ved OsloMet sier det kan være lurt å besøke samme sted flere ganger og over tid. Da kan barna fortsette leken der de slapp.

– Vær bevisst på at stedet gir bevegelsesutfordringer. Det kan være stokker de kan balansere på, eller steiner de kan flytte på. Trær som har falt ned, kan være kulisser i en lek, eller dere kan leite etter barkbiller, sier Jørgensen-Vittersø. Hun er den andre forskeren bak studien fra Oslo-barnehagene.

– Bruk tid underveis, ikke bare gå fra A til B, men la barna få utforske stien på veien. Vær Askeladden som sier «se hva jeg fant», sier Jørgensen-Vittersø. Hun sier det er bra om barnehageansatte har kunnskap om hva som vokser på stedene de besøker. Ta med verktøy som tau og lupe og faktabøker om trær, dyr og planter. Med kunnskap er det lettere å forklare forskjellen på harebæsj og elgebæsj, ifølge Vittersø.

– Vet ansatte hva sporene i snøen er, kan barn leke mus eller rev etter å ha sett dyrespor, sier forskeren. Hun oppfordrer ansatte til å dele sin kunnskap om fine lokale steder og lage en ressursbank i barnehagen. Den kan også nyansatte ha glede av.

BLIR MILJØBEVISSTE

– Når barn blir kjent med, sanser og får glede av naturen rundt seg, kan det bidra til at barn ønsker å ta vare på naturen i fremtiden, sier førsteamanuensis

BRUK NÆROMRÅDET: To stokker eller et gammelt kirsebærtre er nok til å gi barnehagebarn erfaring med natur og bevegelse, mener førsteamanuensis Synnøve Smebye Botnen (fv.), dosent Karen Marie Eid Kaarby og førsteamanuensis Kari Anne Jørgensen-Vittersø ved OsloMet.

i naturfag Synnøve Smebye Botnen ved barnehagelærerutdanningen ved OsloMet. Hun er opptatt av at barn og unge ikke skal bli planteblinde, altså at de bare synes alt ser ut som grønne flekker, men faktisk vet forskjell på ulike arter, planter og trær.

– Forskning tyder på at barn som er mye ute, får bedre konsentrasjonsevne, sier Botnen. Hun mener det er bedre å være ute kort enn lang tid om vinteren, slik at barna kan ha på mindre klær og dermed være mer aktive.

line@utdanningsnytt.no

Tips til utelivet

Bruk tid underveis, ikke bare gå fra A til B, men la barna få utforske stien på veien.

Besøk samme sted flere ganger og over tid. Da kan barna fortsette leken der de slapp.

Skaff deg kunnskap om hva som finnes og vokser på stedene barnehagen besøker. En skogbunn og en myr gir ulike muligheter for bevegelse.

Vær nysgjerrig sammen med barna. Utforsk bekken eller bygg en hytte av granbar sammen.

Ta med verktøy som tau, lupe og faktabøker om trær, dyr og planter.

Ha ski lett tilgjengelig slik at barna kan ta dem på seg og prøve.

La ansatte dele sin kunnskap om fine lokale steder og lage en ressursbank i egen barnehage.

Kilder: førsteamanuensis Kari Anne Jørgensen-Vittersø, førsteamanuensis Synnøve Smebye Botnen og dosent Karen Marie Eid Kaarby ved OsloMet

DAGSTUR: Mie Skøyen og Bendik Fagerslett Gotlibsen (5) tilbringer dagen på isen ved Blåsteinsfjæra på Storvatnet på Senja.

På fisketur året rundt

Ansatte i friluftsbarnehagen **får en helt annen samtale med barna ute på tur** enn når de er inne.

TEKST OG FOTO: **INGUN A. MÆHLUM**

Alle fem- og seksåringene har fått på seg skiene og tar fatt på bakene opp til Storvatnet. De er på vei på årets fjerde fisketur.

– Det beste jeg vet, er turen oppover, sier styrer Grete Berg Fosseng i Asphaugen friluftsbarnehage på Senja i Troms.

– Vi får så mange fine stunder på turen der ungene prater, og vi filosoferer i lag. Vi får samtaler ute som vi aldri får inne, og jeg blir kjent med barna på en annen måte, forteller Fosseng.

Å BLI GLAD I NATUREN

– Barna kan både starte filosofiske samtaler

FORNØYD STYRER:

– Tenk at vi får betalt for å være ute i naturen sammen med barn, smiler styrer Grete Berg Fosseng.

om hvorfor fuglene flyr, og nære samtaler om at mamma og pappa har kranglet. Muligheten for å forvalte samtalen er lettere for oss ansatte når vi har ro og tid underveis, forteller styreren. Da de kommer fram til fiskestedet, er det en periode litt hektisk for de voksne når de skal organisere mat og følge med på at ingen er kalde eller skal på do.

– Vårt ønske er at barna skal bli glad i naturen slik at de ønsker å bli i Nord-Norge, sier styreren.

– Det blir du ikke av å sitte inne. Nord-Norge trenger folk, og barna skal ha lyst til å komme tilbake hit etter at de har vært sørpå for å studere. Det er for sent å begynne med å skape minner når barna er 15. Vi har ikke varme somre, men det er noe annet som gjør at man vil hjem igjen. Barna pleier å gå mørketidstur med hodelykter i skogen, og det er magisk, sier styreren. Hun håper barna skal bli glade i mørketida også.

UNG FISKER: Torje Trulsen (5) ser skeptisk på fisken han har dratt opp fra isen.

MAGGOT PÅ KROKEN: Bendik følger interessert med på at assistent Øyvind Blikfeldt gjør klar kroken.

– Det beste med å være her er at vi har ordentlig vinter. Vi har fem måneder med snø, og den ligger i alle fall til midten av april, sier styreren fornøyd. Om vinteren går de på ski og skøyter, og de aker og lager snøskulpturer og snøborg, forteller styreren.

RØYE PÅ KROKEN

Assistent Øyvind Blikfeldt har laget hull i isen, og så fort de første barna kommer fram, slipper han ut det første snøret. Det går bare sekunder før det napper. Torje (5) får være med og dra opp den sprellende fisken før Blikfeldt knekker nakken på den.

– Se, fisken e dau, roper Sebastian da han kommer bort.

– Ja, hvorfor tror dere at vi dreper den, spør barnehagelærer Trude Flått.

RUNDT HULLET: Ungene har ordentlige pilkestenger og håper på fisk.

TÅLMODIGE FISKERE: Barnehagelærer Trude Flått, Julian Olaisen (5) og Philip Hellum (5) prøver fiskelykken.

ASPHAUGEN FRILUFTSBARNEHAGE

Asphaugen er en foreldreid andelsbarnehage.

Den har 54 barn på tre avdelinger.

Grunnsynet i Asphaugen er at leken i seg selv, med ekstra vekt på uteleken, er den viktigste forutsetningen for at barna skal få en solid grunnmur.

– Fordi den ikke skal hoppe i vannet, roper barna.

– Og fordi den ikke skal ha det vondt, forklarer Flått.

IKKE DÅRLIG VÆR

Styrer Fosseng har vært ansatt i barnehagen i 15 år, og kom inn i den foreldreeide barnehagen for å gjøre endringer.

– Vi slet med å få tak i ansatte og visste at vi måtte ta noen grep. Etter en konferanse i Hellas sammen med andre styrere fra hele landet, ble Fosseng inspirert til å ta steget over til å bli en temabarnehage. Friluft var ikke helt nytt for Asphaugen barnehage, og det var noe de kunne utvikle videre. Nå er barnehagen populær og får mange søkere til stillingene, både menn og kvinner.

DAGENS FØRSTE FISK:

Torje kikker spent på at assistent Øyvind Blikfeldt tar røya av kroken.

PÅ REINSKINN:

Barnehagelærer Trude Flått tilbringer gjerne solskinnsdagen sammen med Amalie Beldo (5) på isfiske.

FRILUFTSBARNEHAGE: – Noe av tanken bak det å være en friluftsbarnehage er å gi barna mer fri lek uten styring. Det er enklere å få til ute enn inne, mener styrer Grete Berg Fosseng.

– Jeg søkte meg nettopp hit fordi jeg ville jobbe med natur og friluftsliv, forteller barnehagelærer Jill Iren Helin.

– Jeg føler at dette er en skreddersydd stilling for meg, for jeg har alltid likt å være sammen med barn i naturen. De endrer seg når de er ute – det blir mange færre konflikter, og de viser stor mestringsfølelse, enten de går på ski eller leker med pinner.

– Det vi voksne tenker på som dårlig vær, er ofte det barna setter aller mest pris på, mener Helin. De ansatte forsøker derfor å unngå å overføre sine egne holdninger til barna.

– Vi snakker om blåst og regn med stjerner i øynene. Vi voksne viser at vi gleder oss til å lage sølekaker. Ungene storkoser seg i søledammene, sier Helin. Og det gir utslag i antallet søknader til barnehagen.

«VI VOKSNE VISER AT VI GLEDER OSS TIL Å LAGE SØLEKAKER.»

UTFORSKER: – Det var ganske deilig å stryke på fisken, synes Ragna Jensdatter (6).

– Vi har rekordstore søkertall nå. For dette er jo verdier foreldrene ønsker seg, sier Fosseng.

HAR KJØPT SKI

På Storsvannet er røye nummer to halt i land, og de fleste barna har gått over til skiløypa for å gå på ski. Barnehagen har kjøpt inn ski slik at alle skal ha mulighet til å delta. Den ligger på en unik plass, der de har alt så nært – både havet, trollskogen, akebakkene, Storsvatnet og skiløype i gangavstand. Barnehagen har også et eget lavvroområde i fjæra, der førskolebarna tilbringer tre dager i uka.

– Det handler om å gi barna opplevelser de ikke får hjemme. Å få et supplement til det de gjør hjemme. Det er ikke gitt at alle drar på isfiske med familien, forteller styreren.

fotodama@gmail.com

BEGEISTRET: – Det vi voksne tenker på som dårlig vær, er ofte det barna setter aller mest pris på, mener barnehagelærer Jill Iren Helin.

Friluftsløffing med Ive

Å gå seg bort i skogen kan lære barna krisehåndtering, sier barnehagelærer Ive Tandberg. Hun mener naturen er den beste arenaen for livsmestring.

TEKST: MERETE SILLESEN FOTO: MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

Etter ti år i barnehage sa Ive Tandberg opp sin faste jobb som barnehagelærer for å starte for seg selv. Målet var å skape et engasjement, en ny forståelse og kunnskap rundt fri lek og læring i naturen blant både foreldre og barnehagelærere. Ive er opptatt av å vise mulighetene naturen gir, ikke begrensningene.

«DET ER IKKE MENINGEN
AT ALLE SKAL VÆRE LARS
MONSEN.»

– Det er ikke meningen at alle skal være Lars Monsen. Men alle må finne sitt indre engasjement for friluftslivet og utvikle dette. Det kan være alt fra å gå og klatre til å studere fugler eller insekter, planter og trær eller å lage mat på bål eller primus, sier Ive.

DETTE ER FRILUFTSLOFFING

– Gjennom ti år i samme barnehage rev jeg

UNDRING: Nora Angelica Bullen Hansen (4) og Leonea Trageton Solheim (2) ser på ulike småkryp i naturen sammen med Ive Tandberg.

HENGESKØYE: At de minste barna trenger en dagdupp, betyr ikke at de må tilbake til barnehagen. Leonea Trageton Solheim (2) sover godt i hengeskoer spent opp mellom trærne.

RISIKOVURDERING: Linnea Tunset Bang (3) lærer gjennom egen erfaring hvor høyt hun kan klatre. Hun vet at hun også må klare å komme seg ned fra treet på egen hånd, og det gir en god mestringsfølelse.

ned fastgrodd mønstre og snudde tankegangen til mange ansatte, sier Ive. Da det ikke lenger var noen som snakket om «dårlig vær», valgte hun å slutte i sin faste jobb i barnehage og ta steget videre. Gjennom Instagram-profilen @friluftsløffing når hun ut til mange, både de som jobber i barnehagen og småskolen, foreldre og andre interesserte. Hun holder foredrag og underviser barnehagelærerstudenter i friluftsløffing og friluftsliv med barnehagebarn. Ive har også en ti prosent stilling som turkonsulent i Bærumsmarka FUS barnehage.

Begrepet *friluftsløffing* fant Ive på selv da hun reflekterte rundt essensen av å være på tur med barn og selv løftet rundt i naturen. Friluftsløffing er en forståelse og filosofi rundt voksen-barn-samspill. Friluftsløffing er å våge å være en voksen som vandrer ved siden av eller bak barnet. Ikke i front og peker ut vei, verken i fysisk eller metaforisk forstand. Tankegangen inne-

bærer at man våger å oppgi kontrollen og styringen og tillater at «veien blir til mens man går», ifølge Ive.

Første steg møter Ive i skogen sammen med barn og voksne fra Bærumsmarka FUS barnehage. Med shorts og T-skjorte og fjær i pannebåndet og barbeint minner Ive mest om Pocahontas.

BRENNER FOR FRILUFTSLIV

Ive brenner for frihet i naturen, erfaringsbasert læring og naturen som læreremester.

IVES 7 TIPS TIL FRILUFTSLOFFING

1. Bruk tid ute i all slags vær, til alle årstider og til ulike tider på dagen.
2. La barna være turledere, ikke sett et turmål for absolutt alle turer.
3. La barna øve på å vurdere risiko.
4. La barna møte ubehag. Vi mennesker trenger å kjenne på ubehag for å bli bedre kjent med oss selv.
5. Ta med barna på turoppgaver som båltenning, bæring og rigging av camp, tarp eller hengekøyer.
6. Få med foreldrene på tankegangen.
7. Bli kjent med barnas og egne frykter, samt foreldres frykt for at barna skal fryse eller skade seg.

LÆRER FRILUFTSLIV: Friluftsløffer Ive Tandberg (nr. fem f.v.) viser de ansatte i Bærumsmarka FUS barnehage alle mulighetene som finnes i naturen: pedagogisk leder (disp.) Jenny Bullen med Nora Angelica Bullen Hansen (4), pedagogisk leder Kaja Egelien- Saugdahl med Linnea Tunset Bang (3), friluftsløffer Ive Tandberg med Stella Kristiansen Thompson (2), pedagogisk leder (disp.) Julie Kristiansen Solberg med Eira Kiese Brevig (2) og daglig leder Therese Young med Leonea Trageton Solheim (2).

– Naturen stiller med helt ekte, ærlige og rå omgivelser. Læringen skjer derfor umiddelbart og dynamisk. Ikke statisk, slik som på etablerte lekerom eller lekeplasser, mener Ive.

Daglig leder Therese Young i Bærumsmarka FUS barnehage ansatte Ive i en deltidsstilling fordi hun trengte en motivator å samarbeide med. Hun ønsker at Bærumsmarka skal bli en barnehage med sterkt søkelys på bærekraft og friluft.

– Ive har bidratt praktisk og hjulpet ansatte å jobbe med personlige holdninger, blant annet ved å delta på personalmøter, sier Therese.

Ive forklarer at det ikke er meningen at alle skal være Lars Monsen. Men alle må finne sitt indre engasjement for friluftslivet og utvikle dette.

– Ansatte som ikke liker å være ute, bør

PÅ ALLE FIRE: Ive Tandberg viser barna hvordan de må bruke både hender og føtter for å komme seg opp skråningen.

finne seg en annen jobb. Samtidig må vi huske på at både foreldre og ansatte kan komme fra andre land med en helt annen natur og kultur. Noen er også svært engstelige for at barna skal skade seg, poengterer Ive. Therese forteller at de ansatte har erfart at det er lettere å være ute hvis de er for få voksne en dag.

– Før var det alltid turen som røyk først. Endring tar tid, og det skjer mange refleksjoner mellom dagene Ive er her. Jeg er glad hun vil fortsette å dra dette endringsarbeidet sammen med meg, sier Therese.

EN PERSONLIG REISE

Julie Kristiansen Solberg er fungerende pedagogisk leder. Hun forteller om en stor, personlig reise.

– Da Ive sendte melding om tur og skrev at det var meldt masse regn, reagerte jeg på en helt annen måte enn jeg hadde gjort et år tidligere, sier Julie.

– Regn, snø, vind og alt jeg tidligere så på som hindringer, ser jeg nå på som muligheter. Jeg har gått fra å ikke like å være ute til å bli glad i naturen, forteller Julie. Gjennom Ive har Julie og kollegene lært mange triks, som gjør hver utedag til en fin opplevelse. De minste sover i hengekøyer. Ive klasker sammen pannekaker eller lar barna være med og lage laksetaco på bål eller primus. Regner det, holder brødiskivene seg tørre hvis man spiser under en presenning.

Kaja Egeli-Saugdahl er nylig utdannet barnehagelærer og fungerende pedagogisk leder. I sin bacheloroppgave skrev Kaja om «hvordan voksnes holdninger til risiko og kjønn påvirker barnas lek».

– Når barna får trene på risikovurdering, gir det barna mulighet til å teste egne grenser. De vurderer seg selv og situasjonen, og opplever mestring når de tør å klatre opp i et tre, sier Kaja. Hun setter stor pris på at Ive snakker lett fra levra.

DEN FARLIGE BEHAGSKULTUREN

Barn og voksne går bort til en litt bratt og glatt skråning, og barna erfarer hvordan de må bruke både hender og føtter for å klare å komme opp. «Skrekkblandet fryd», kaller Ive det.

BRUKER HOV: Linnea Tunset Bang (3), Eira Kiese Brevig (2), Ive Tandberg og Nora Angelica Bullen Hansen (4) er spente på hva de klarer å fange når de bruker hoven i vannet.

MUFFINS: Pedagogisk leder Kaja Egeli-Saugdahl er muffinsvakt og lar aldri primusen stå uten tilsyn. Ive Tandberg har med seg muffinsdeig hjemmefra.

«REGN, SNØ, VIND OG ALT JEG TIDLIGERE SÅ PÅ SOM HINDRINGER, SER JEG NÅ PÅ SOM MULIGHETER.»

– Jeg sklir, utbryter Leonea Trageton Solheim (2) og setter seg på rumpa.

På veien tilbake til Kaja, som er primusvakt, vil barna snu flere steiner for å se om det er liv under dem. Nora forteller at hun liker biller, mens Eira Kiese Brevig (2) liker fugler. Og nå er det muffinstid.

– Når voksne er mer opptatt av å skåne barnet for ubehag enn å la dem kjenne etter selv hvordan ubehaget kjennes på kroppen, mener Ive den frie læringen blir kvalt.

Målet hennes er å skape engasjement og ny forståelse og kunnskap rundt fri lek og læring i naturen.

– Da jeg begynte her, kom barn og ansatte sjelden lenger enn til porten når de voksne hadde planlagt tur. Jeg ble ikke overrasket da jeg hørte de brukte leietau, sier Ive.

– Da vi kuttet ut leietauet, gikk det helt greit å gå det korte stykket til skogen. De ansatte var enige i at veien er ufarlig. De var bare så vant til leietau at de ikke tenkte seg muligheten for å gå uten.

ramesil@hotmail.com

Mitt barnehageminne

Christian Strand (43)

serieskaper og programleder
i NRK, samt skuespiller
og sanger

Fra: født i Indonesia,
oppvokst i Follo kommune
i Akershus

Bor i: Oslo.

Familie: gift med Madeleine
Strand og pappa til Liam (9)
og Oliver (8)

Aktuell med: NRK-
dokumentaren *Gitt bort*, der
Christian reiser tilbake til
Indonesia for å undersøke
sin adoptivhistorie og boka
*Hvis hva - min reise for
å finne meg selv*.

PÅ TRAPPA: Det Agnete Gjerset
husker aller best fra barndommen,
var da hun smugspiste Marie-kjeks
med vennnen Christian Strand, som
hun var nabo med.

PARKVENNER:
Christian Strand
og Agnete
Gjerset har vært
nære venner helt
siden de gikk i
barneparken på
Siggerud for
40 år siden.

BESTEVENNER I 40 ÅR

Agnete Gjerset har vært en av **Christian Strands nærmeste venner** helt siden de ble kjent i barneparken på Siggerud.

TEKST: KJERSTI SALVESEN FOTO: KHOA DANG DO OG PRIVAT

Agnete er fortsatt blant mine aller nærmeste venner, sier Christian Strand (43). Den kjente programlederen fra NRK, som er adoptert fra Indonesia, begynte i parken på Siggerud i Nedre Follo i Akershus da han var et par år gammel. Nå er han aktuell med en dokumentarserie på NRK, der Christian reiser tilbake til Indonesia for å undersøke sin adoptivhistorie.

MINNES DEN GODE STEMNINGEN

Christian gikk i barneparken frem til han startet i fem-årsklubben. Barnepark var et vanlig alternativ til barnehage på 80-tallet. Åpningstiden i barneparkene var begrenset sammenlignet med barnehage. Som regel var parkene åpne fra klokken 10 til 14. Selv om Christian ikke kan peke på så mange konkrete minner fra parken på Siggerud, minnes han stemningen.

– Det var alltid veldig god stemning der. Jeg husker at jeg ikke ville hjem når mamma kom for å hente meg, sier Christian.

Han minnes at de voksne var snille og hyggelige. Barna trivdes. Mange av dem begynte senere i klassen til Christian på Siggeud skole.

– Det er ikke bare Agnete, men også noen flere av de jeg pleide å huske og leke i sandkassen med i parken, som fortsatt er blant mine beste venner i dag, sier han.

ELSKET Å KLE SEG UT

Christian kan lett se for seg den gamle barnepark-bygningen.

– Det var et langt, rødt bygg, som vi oppholdt oss i når vi ikke var ute. Uteplassen var veldig stor. Det opplevdes i alle fall slik på den tiden, sier han med et smil. Christian likte

godt å gå tur i skogen, huske og leke i en stor trebåt i barneparken. Parkvenninnen Agnete Gjerset minnes også at de hadde det gøy i trebåten.

– Christian og jeg dro langt til sjøs i storm og uvær, sier hun.

Agnete trekker også frem at de lekte mor, far og barn, klatret i trærne – og ikke minst at de elsket karneval og å kle seg ut i barneparken.

SMUGSPISTE MARIE-KJEKS

Det som likevel toppet alt i vennskapet med Christian i barndommen, var å smugspise Marie-kjeks, ifølge Agnete.

– Jeg fikk aldri Marie-kjeks hjemme, men Christian hadde alltid noen på lur, sier hun.

Christian og Agnete var naboer frem til de var fem år gamle.

– Da jeg skulle flytte helt til andre siden av Siggerud, var det verste at jeg skulle flytte så «langt» fra Christian. Heldigvis klarte vi fint å beholde vennskapet til tross for den ekstra kilometeren mellom oss, sier Agnete og smiler.

LEK OG KJÆRLIGHET

Christian mener at noe av det viktigste vi kan gi barna våre, er lek og kjærlighet.

– Jeg fikk selv mye lek og kjærlighet hjemme, i barneparken og på skolen. Det har gitt meg en trygghet, som gjør at jeg kan mestre det meste, sier han.

Christian håper at hans egne sønner, Liam og Oliver, vil sitte igjen med minner om sin barndom som en tid som var god.

– Jeg håper de vil tenke tilbake på at vi lot dem utforske, leke, være nysgjerrige, oppleve nye ting, lære og etablere gode vennskap, sier tobarnsfaren.

godkommunikasjon@gmail.com

«Jeg husker at jeg ikke ville hjem når mamma kom for å hente meg.»

Hele himmelen i en koffert

En gammel koffert kan bli en eventyrlig
språkpakke til samlingsstund og samtale
– særlig når den rommer en mørkeredd
Veslebjørn og en glitrende stjernehimmel.

Boka «Sover du ikke, Veslebjørn»

(1988) av Martin Waddell og Barbara Firth er en skatt av en billedbok med en historie barna kan kjenne seg igjen i. Den handler om en mørkeredd liten bjørn som ikke får sove fordi mørket er så stort. Det hjelper lite at Storebjørn kommer med stadig større lykter. Til slutt går de ut sammen og oppdager at natten ikke er så skummel likevel – fordi månen og stjernene lyser opp der ute. Finner du ikke boka i bokhylla, kan du søke den opp på nasjonalbiblioteket.no og lese den digitalt.

Trude Anette Brendeland

trubrende@hotmail.com

Barnehagelærer, forfatter og foredragsholder som står bak fantasifantasten.no. Hun jobber i Eventyrhuset lekeverksted i samarbeid med Fantoft gård Sammen-barnehage i Bergen. Hun gir deg ideer til hvordan du kan bruke bøker som inspirasjon til samlinger, lek og språkstimulering.

For å lage Veslebjørns koffert trenger du: en koffert, en bamse, to pinner, batteridrevne lys for effekt, mørkeblå og hvit maling, pensler, liten pute og dyne, tre lykter eller lys i ulike størrelser, et sort stoff (ca. 70 x 70 cm), en limpistol og en kveldsstund. Med en stor pelslue på hodet kan du selv spille Storebjørn som loser Veslebjørn og barna gjennom mørke og redsel til stjernelys og trøst.

Begynn med å male en bakgrunn inni lokket på kofferten. Hvis du er i det kunstneriske hjørnet, kan du male etter landskapsbildet med nattehimmel fra boka. Hvis du vil gjøre det enklere, kan du male bakgrunnen helt mørkeblå med hvite stjerner og en stor, hvit måne. For ekstra funklende effekt kan du lime fast en batteridreven lysslynge. Re en seng til Veslebjørn i bunnen av kofferten. Lim eller legg et sort stoff over stjernehim-melen. Den skal avdukes først i slutten av fortellingen. Kofferten passer også utmerket til å formidle «Lille Gruffalo», «Skinnavotten» og andre vinterfortellinger.

Se video
av hvordan du kan
bruke kofferten i praksis
på utdanningsnytt.no/
første-steg

Veslebjørn kan gjøres enda mer levende

ved at du klipper i liten åpning i bakhodet og trer helt inn en pinne som gjør at du kan styre hodet. Lim igjen hullet i nakken med limpistol. Limer du også en pinne inni den ene hånden, får du straks mer liv i bamsen.

Da kan den vri på hodet, vinke og røre på armen. Øv deg på å gi liv til Veslebjørn med stemme og fakker og lag en enkel regi. Da kan vintermørket bare komme, for dere kan åpne en koffert og slippe stjernelyset inn.

TRYGGE I VANNET:
Barna går siste året i
førsolen, og etter to
år med svømming i
barnehagen føler de
seg trygge i vannet.

**«Idrett hjelper barn til å
utvikle egenskaper som
forbereder dem på å
leve i samfunnet.»**

LANG ERFARING:
Francisco Pérez Bernabé
har arbeidet som
gymnlærer ved Inlusa i
åtte år.

Barnehagen har fem gymnlærere

Den meksikanske barnehagen Inlusa tilbyr barna fem ulike idretter hele året. **Idretten lærer barna å ikke miste motet om ting blir vanskelig,** mener rektoren.

TEKST: **TONE AGUILAR** FOTO: **MARCO AGUILAR**

Den lille jenta slår hjul på matten mens venninnen står på hodet. I etasjen under øver en gruppe på å slå pasninger med fotballen mens andre beveger seg som fisken i vannet i bassenget.

– Idrett hjelper barn til å utvikle egenskaper som forbereder dem på å leve i samfunnet, sier Juan Carlos Sarmiento Jiménez. Han er rektor ved Instituto Luis Sarmiento, Inlusa, i Oaxaca by i Mexico. Inlusa har alt fra barnehage til videregående skole, og i skolen har idrett en nøkkelrolle i barnas utvikling.

BRUKER IDRETTSFILOSOFI

– Grunnlaget for barnas utvikling av både grov- og finmotorikk blir lagt i barnehagen. Vi lærer også barna en mentalitet om at man i livet, som i idretten, både vinner og taper, påpeker Juan Carlos. Han var selv aktiv rallycrosskjører for noen år siden, og erfaringene som aktiv idrettsutøver gjorde at han tok med seg idrettsfilosofien inn i barnehagen.

– Vi må lære barna at om ting går dem imot, så kommer det nye muligheter hvor sjansene for å lykkes er større når de er dedikerte og forbereder seg, sier han.

UTVIKLER LEKEN SELV

Som en del av idrettsfilosofien har barnehagen innført et eget psykomotorisk program.

– Vi jobber med ulike aktiviteter tilpasset hvert årstrinn, forteller Francisco Pérez Bernabé. Han er gymnlærer og ansvarlig for psykomotorikk og kunstfag i barnehagen.

Barnehagen ved Inlusa er for barn fra tre til fem år.

– I timene mine hopper, ruller og krabber barna mye, forteller Francisco.

– Vi jobber med kroppsbeheerskelse, kjennskap til ulike deler av kroppen og bevegelser, og alt er en lek, sier han. Gymnlæreren forteller at han prøver å legge til rette for at barna selv utvikler leken, som at de får utfolde seg på en matte med puter.

SMIL OM MUNNEN:
Gymtimene er favoritt-
timene til de fleste av
barna, sier gymnlærer
Julio Ivan Morales
Gálvez.

STREKKER UT: Turnlærer Pricila Vásquez Acevedo
jobber med bevegelse i turntimen. De beskyttet
seg ennå med munnbind på grunn av covid da
Første steg besøkte dem for en stund siden.

GYMLÆRER: Francisco Pérez Bernabé har fotball som spesialitet, men han påpeker at motorikken er det viktigste når barnehagebarna har gym.

I SPEILET: Barna kan sjekke i speilet at de har riktig posisjon i turntimen.

De får riktignok retningslinjer som at de skal bevege seg innenfor eller utenfor matten.

– Slik utvikler de en bevissthet om hvor i rommet de befinner seg, mener Francisco.

KRABBER MYE

Francisco har et tett samarbeid med de andre barnehage-lærerne.

– Hvis vi ser at et barn har problemer eller ikke utvikler seg som det skal, lager vi et opplegg der vi jobber spesifikt med barnet, sier han.

– Vi ser spesielt hvor viktig det å krabbe er for den kognitive utviklingen. Derfor bruker vi mye tid på krabbing selv om barna i barnehagen er i alderen tre til fem år, forteller han.

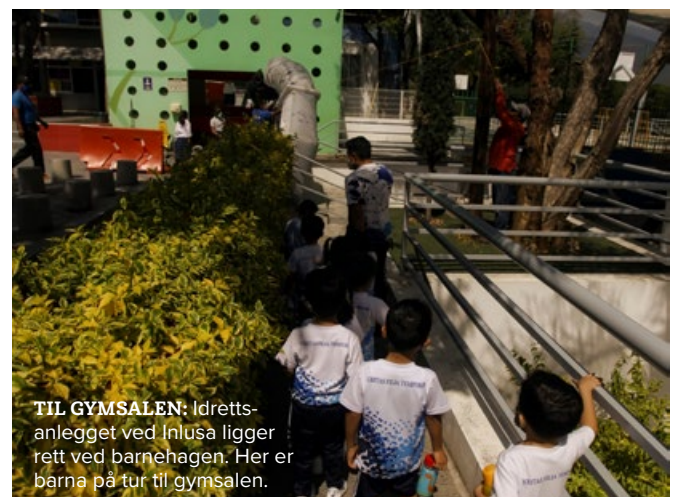
De jobber også med finmotorikken.

– I kunsttimene forsterker vi finmotorikken gjennom å male og tegne, forteller Francisco. Ved hjelp av sang og lek øver barna på hvordan de skal gripe pensler i ulike størrelser.

Han viser frem en malingsblokk som hvert barn har.

– I disse timene er vi opptatt av at barna selv skal oppdage og utforske farger og former, poengterer Francisco. Det

LÆRER Å SVØMME: Svømmelærer Diego Cruz Romero hjelper til med å tilpasse svømmebrillene.

TIL GYMSALEN: Idrettsanlegget ved Inlusa ligger rett ved barnehagen. Her er barna på tur til gymsalen.

er alltid barna som selv finner materialene de skal bruke, og som setter alt på plass etterpå.

TURN TRE GANGER I UKA

I tillegg til de psykomotoriske timene har barnehagebarna gymtimer to ganger i uka. Fysisk aktivitet inngår i alle de

Barnehager i Mexico

Det finnes 87 000 barnehager i landet, ifølge Det nasjonale instituttet for statistikk og geografi (INEGI). I overkant av 14 000 av disse er private.

Det er vanlig å tilby sportsaktiviteter som ekstraundervisning i de private barnehagene.

I Mexico er det obligatorisk med tre år på førskole.

Fysisk aktivitet og sunn livsstil er en del av læreplanen som både private og offentlige barnehager må følge.

Flere barnehager har egen gymlærer selv om barnehage-lærerne også kan gjennomføre gymtimene.

Kilder: https://www.inegi.org.mx/app/tabulados/interactivos/?px=Educacion_07&bd=Educacion
<https://www.gob.mx/sep?tab=Plan%20de%20estudio>

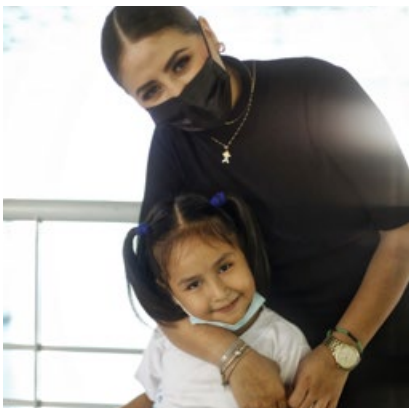

EGNE ERFARINGER: Rektor Juan Carlos Sarmiento mener idrett er læring for livet, og han bruker sine egne erfaringer som aktiv rallycrossfører når han utvikler idrettsfilosofien som kjennetegner Inlusa.

GYMLÆRER: Julio Ivan Morales Gálvez forteller at alle barna er innom alle sportsaktivitetene barnehagen tilbyr. – Etterpå kan de velge hva de vil bruke mer tid på, sier han.

«Vi har fem sportsgrener: fotball, basketball, svømming, tennis og turn.»

BRA MED IDRETT: For Aleidy Cervantes er det et pluss at barnehagen tilbyr datteren ulike sportsaktiviteter.

meksikanske barnehagene, men ofte er det kun én gymtime i uka. Barna ved Inlusa har derfor mer fysisk aktivitet enn gjennomsnittet, og de har flere gymlærere.

– Vi har fem sportsgrener: fotball, basketball, svømming, tennis og turn, og hver gren har en ansvarlig, forteller Julio Ivan Morales Gálvez, som også er gymlærer.

Alle gymlærerne har bachelorgrad i kroppsøving.

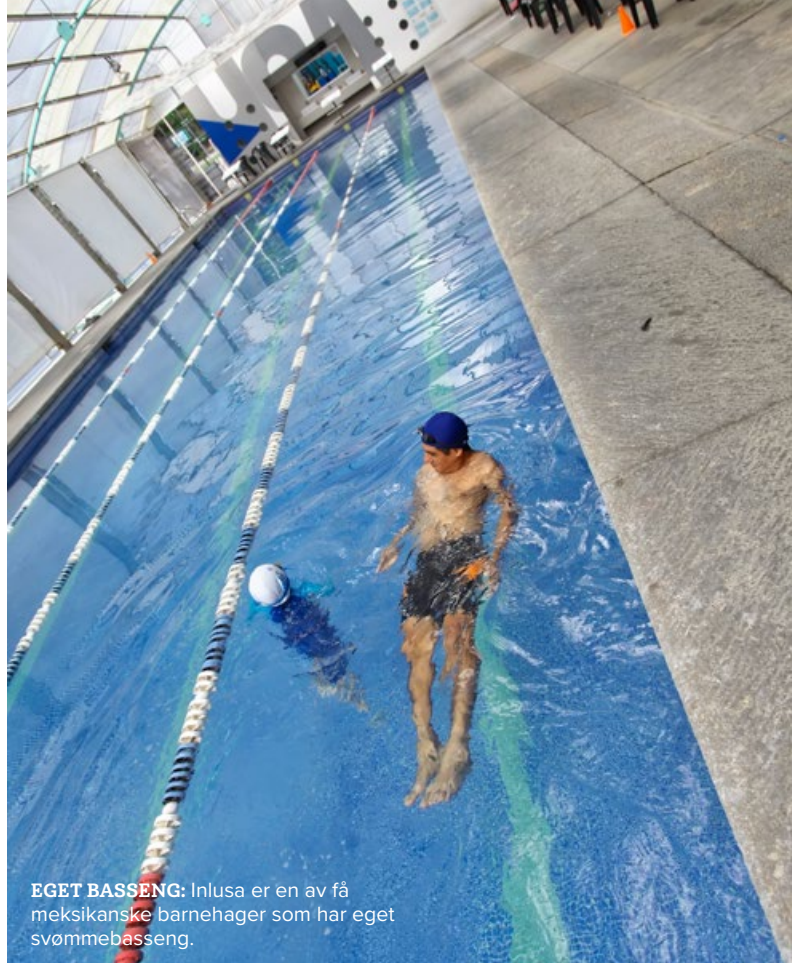
– I barnehagen prøver barna alle idrettene, og når de kommer på barneskolen, velger de sporten de liker best, forteller Julio. Når den ordinære barnehagedagen er over, har barna også mulighet til å ta ekstra timer i en av idrettene.

Datteren til Aleidy Cervantes tar turntimer tre ganger i uka.

– Hun hopper og spretter rundt hjemme også, og her får hun utløp for dette, sier Aleidy. Hun forteller at idrettsanlegget og barnehagens arbeid med psykomotorikk og idrett bidro til at valget falt på Inlusa da de skulle velge barnehage til datteren.

– Men det viktigste er at hun trives og synes det er gøy, understreker Aleidy.

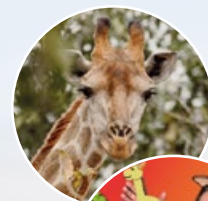
aguilartone@gmail.com

EGET BASSENG: Inlusa er en av få meksikanske barnehager som har eget svømmebasseng.

ANNONSE

Bli med på safari i Malawi!

Ny barnemusikk fra Silje og Maria

Nytt og variert pedagogisk opplegg fra FORUT tilpasset rammeplanen.

Lær om Malawi, trygge barn, vann og ville dyr.

Informasjon og påmelding på forut.no/barn

FORUT
Barneaksjonen

– Dette har 70 års arbeid med barn lært meg

Forsker Kari Killén har 70 års jobberfaring innen ulike felt knyttet til barn. Her er det viktigste hun har lært **som dagens barnehagelærere kan ta med seg.**

TEKST: KJERSTI SALVESEN FOTO: KHOA DANG DO

Sosionom og forsker emeritus Kari Killén har en 70 år lang karriere innenfor barne- og familievern, barne- og voksenpsykiatri og barnehagefeltet.

Nå er den spreke 89-åringen aktuell med ny bok og podkast. Tidlig i karrieren hadde Killén en utdanningsstilling hos tilknytningsteoriens far, John Bowlby, i London – og var to år ved barnepsykiatrisk klinikk ved universitetet i Chicago. For å nevne noe.

Hun deler gjerne det viktigste hun har lært i sin karriere. Kunnskap som dagens barnehagelærere kan ta med seg inn i barnehagehverdagen.

– Men først trenger jeg å si noe om to solide forskningstradisjoner jeg baserer meg på, sier Killén.

TO SOLIDE STOLPER AV FORSTÅELSE

Den ene tradisjonen er *tilknytningsforskningen og -teorien* hun har arbeidet med siden hun jobbet hos den britiske barnepsykiateren og psykoanalytikeren John Bowlby. Hans teori er at følelsesmessig tilknytning til omsorgsgiveren har en fundamental betydning for barnets kognitive, følelsesmessige og fysiske utvikling. Den andre tradisjonen er *forskningen om ulike former for risiko, omsorgssvikt og overgrep*.

– Disse to stolpene av forståelse gjør det mulig å komme frem til en helhetsvurdering, som jeg har bygget videre på, sier Killén. Hun har blant annet bidratt til en tverrfaglig videreutdanning ved Toftemosegaard psyko-

logiske institutt i Danmark, der hun foreleser annenhver måned.

Hun mener barnehagelærerne bør tenke på følgende:

1) TILKNYTNING

– Når barn flest starter i barnehagen, er tilknytningen så vidt etablert og dermed sårbar. Ansatte trenger derfor en grundig tilknytningsforståelse. For barn som har det trygt hjemme, kan barnehagen tilby en kompletterende tilknytning. For de som kommer fra utrygge hjem med problemer, kan barnehagen komme inn med kompenserende tilknytningspersoner. Barn har ikke bare én tilknytning. De som tidlig etablerer en trygg tilknytning til foreldrene, er mer åpne for å ta imot det de trenger, fra andre voksne – og vil lettere kunne etablere en trygg tilknytning til andre som blir viktig i livet deres.

2) STRESS

– Jeg ser negativt stress som et rødt lys. Når vi utsettes for stress, stiger kortisolnivået (stresshormonet). Det gjør at vi presterer

KARI KILLÉN (89)

Sosionom, M.A. psyk. soc., dr.philos., kliniker og forsker emeritus ved NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring).

Hun har skrevet flere bøker, blant andre *Forebyggende arbeid i barnehagen*, *Samspill og tilknytning* og *Barndommen varer i generasjoner*.

Hun har mange års klinisk erfaring innenfor barne- og voksenpsykiatri, samt familierådgiving – og har undervist helse- og sosialarbeidere i Norden og internasjonalt.

Hun har forsket mye på tidlig foreldre- og barn-samspill og tilknytning, metodeutvikling innenfor omsorgssvikt og forebyggende arbeid.

Hun har bygget opp familievernkontoret på Sagene i Oslo og Helsesrådets avdeling for psykiatri i samme bydel, samt hatt styreverv i International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect (ISPCAN) i til sammen 18 år.

AKTUELL MED: Boken *Undersøkelser til barns beste. Tverrfaglig kompetanse og samarbeid* og nytt opplæringsmaterieil om barneperspektivet for alle NAV-kontor, som er en del av en kompetansesatsing ledet av Hege Løchen.

STÅR PÅ: Sosionom og forsker emeritus Kari Killén er aktuell med ny bok og podkast, der hun deler sine erfaringer fra en lang og innholdsrik karriere innenfor blant annet barne- og familievern og barnehagefeltet.

RESPEKTERTE FORSKER: Forsker Kari Killén (89) har skrevet en rekke bøker der hun deler kunnskap og erfaringer fra sin lange karriere i arbeidet med barn.

TRE OM KARI KILLÉN

INGA MARTE THORKILDSEN

tidligere SV-politiker, barneminister og byråd i Oslo

■ Kari tok kontakt da Thorkildsen var barneminister, og sammen arrangerte de den første tverrdepartementale konferansen om vold og seksuelle overgrep mot barn i 2013. De har i samarbeidet om Thorkildsens første bok, *Du ser det ikke før du tror det*, om utviklingsarbeidet «Barnehjernerettet» da Thorkildsen var byråd i Oslo – og om podkasten «Barndommen går i generasjoner».

– Jeg har sett på nært hold hvilken betydning Kari har hatt i de barnehagene min mor har vært ansvarlig for. Jeg tror vi bare kan gange det opp med antall mennesker hun har begeistret og berørt gjennom alle de årene hun har jobbet. Jeg møter folk hele tiden som forteller hvordan de i møte med Kari har åpnet øynene og blitt mye mer bevisste på seg selv – og egne følelser og muligheter i møte med barn og foreldre. Kari betyr mer enn noen aner rekkevidden av. Kari er varm, sjenerøs og grundig. Hun er nysgjerrig og ekstremt kunnskapstørst. Hun er åpen og interessert i andres erfaringer. For ei dame! sier jeg bare.

ELIN AASHEIM

barnehagelærer og styrer

■ Møttes da Kari fikk veiledning i en barnevernssak i Nystrand barnehage for noen år siden. De har hatt kontakt siden og brenner for det samme budskapet om tilknytning.

– I 70 år har Kari forsket på tilknytning, som er det viktigste verktøyet når vi skal hjelpe et skadet barn. Barn som er utsatt for omsorgssvikt, trenger en trygg tilknytning hos ansatte i barnehagen. Kari snakker varmt om veiledning som verktøy for å hjelpe de ansatte til å ta vare på seg selv – noe som også vil hjelpe ansatte å klare å stå i jobben over tid. Karis bøker bør bli pensum for alle som skal jobbe med barn.

Kari er kunnskapsrik, varm og oppriktig interessert i å hjelpe. Hun er ikke-dømmende, ekte til stede og helt unik. Heldigvis – og velfortjent – fikk Kari Kongens fortjenstmedalje i 2013.

bedre, noe som er positivt. Deretter synker nivået. For barn som derimot stadig opplever stress, tar det veldig lang tid før kortisolnivået synker. Det kan skape uro og konsentrasjonsproblemer. Dette er viktig kunnskap, som vi også må ta konsekvensene av i måten tilvenningen i barnehagen foregår på. Det er positivt å involvere foreldrene mer. La foreldre i en periode gå inn som vanlig personale. Da blir barnet langsomt mer interessert i andre barn og voksne, og det kan skape trygge relasjoner.

3) RELASJONSKOMPETANSE

– Relasjonskompetanse handler om respekt, innlevelse, åpenhet for hvordan andre har det, og barnets selvbestemmelsesrett. Dette er den viktigste kompetansen å ha i barnehagen. «Hvis du vil hjelpe et annet menneske, skal du vite mer enn han vet, men fremfor alt skal du vite det han forstår», sa den danske filosofen Søren Kirkegaard. Denne formen for tenkning er i dag bekreftet av mentaliseringsforskning.

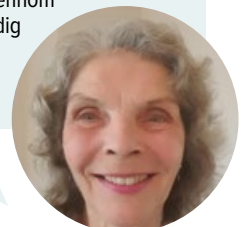
TRINE KLETTE

tilknytningsforsker

■ Venn og tidligere kollega ved VID vitenskapelige høyskole. De ble kjent i 1996 da Kari var hennes veileder på hovedoppgaven om vanskeligheter av barn. Har jobbet sammen i ulike prosjekter og opplæring om tilknytning og barns utvikling, og Kari var veileder på Trines doktorgrad.

– Kari er en pioner og har hatt en enorm betydning for hvordan vi nå forstår små barns behov og utvikling, særlig betydningen av omsorg de første årene. Hun berører de hun møter. Karis kunnskap og innsats har forandret hvordan vi snakker om – og nærmer oss – foreldre og barn som har det vanskelig. Hun var blant de første som introduserte tilknytningsteori i Norge.

Kari er et helstøpt menneske: oppriktig, varm, engasjert og veldig inspirerende. Hun er modig og utholdende og har stått imot til dels sterk motstand gjennom mange år. Kari har betydning og betyr veldig mye for meg, både faglig og personlig. Jeg er takknemlig og stolt over å kjenne henne.

gen. Mentalisering handler om å se andre innenfra og seg selv utenfra. Det handler om å leve seg inn i hvordan andre har det: Hva opplever barnet? Hva strever forelderen med? Hva gjør det med meg? Mennesker synser, tror og har fordommer. Derfor er vi avhengig av personlig utvikling for å mentalisere.

4) PERSONLIG UTVIKLING

– De tre første leveårene legger grunnlaget for mentaliseringsevnen vår. Mentaliseringsfar, psykoanalytiker Peter Fonagy, og professor i psykiatri Jon G. Allen, som står bak forskningen, har dokumentert det Kirke-

gaard intuitivt visste allerede på 1800-tallet. I dag sees mentaliseringsevnen på som helt nødvendig. Mange har fått med seg denne evnen hjemmefra. Men om en barnehagelærer ikke har mentaliseringsevne, kan den utvikles gjennom praksis – og da er det viktig å veilede personen. Det handler om en bevisstgjøring av egne holdninger: Hva gjør dette barnet eller den moren med meg?

5) TRAUMEFORSTÅELSE

– En del barn har vært utsatt for traumatiske opplevelser hjemme eller i nettverket, og i dag vet vi hvordan traumer virker. Hjernen er smart og kutter traumet ut av hukommelsen, men kroppen og følelsene husker. Barna finner strategier for å unngå situasjoner eller mennesker som rører ved traumene. Barnehagelærere trenger å ha mulighet for å snakke med andre fagpersoner som kan hjelpe dem til å forstå traumatiserte barn. Barnehageansatte trenger kunnskap om hvordan de kan forstå barn som avviker. Barn kan være deprimerte, ukonsentrerte og ufokuserte, og det kan være uttrykk for andre ting enn traumer. Samlingsstunden er viktig. Her kan du se om

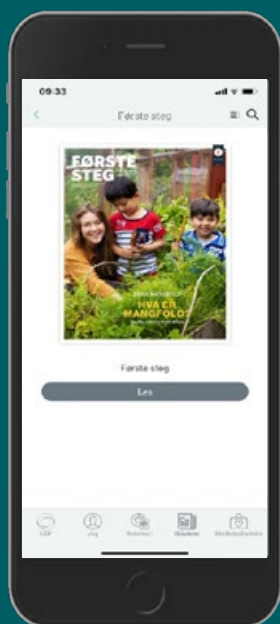
PERSONLIG UTVIKLING:
Tidligere forsker Kari Killén (89) kaller personlig utvikling et frynsegode som både barnehagelærere, lærere, helsesykepleiere, psykologer og psykiatere trenger.

et barn for eksempel er urolig eller passiv. Da må du forsøke å finne ut hva som ligger bak. Det at et barn faller ut av fellesskapet, kan være et uttrykk for noe smertefullt.

godkommunikasjon@gmail.com

ANNONSE

Les e-bladet i appen **UDF Medlem**

Du finner siste utgave av e-bladet i appen **UDF Medlem**.

Last ned fra
App Store eller Google Play

Logg enkelt på med medlemsnummer eller BankID.

BARNEBARN: – Bøkene om Emil viser kjærligheten til og respekten for barn, sier Astrid Lindgrens barnebarn Olle Nyman, som deltok i 60-årsfeiringen av den første boka om Emil i Lønneberget.

Astrid Lindgren fant opp Emil for å trøste barnebarnet

– **Å elske barn akkurat slik de er,** er noe av det barnehagelærerne kan lære av bøkene om Emil fra Lønneberget, sier Astrid Lindgrens barnebarn Olle Nyman.

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK FOTO: CHARLOTTE WIIG

Det er 60 år siden den første boka om Emil i Lønneberget kom ut.

– Bøkene om Emil viser den grunnleggende fine kjærligheten til barn og respekten for barn. De handler om å elske barn akkurat slik de er, slik moren til Emil gjorde, sier Olle Nyman. Han deltok

på 60-årsfeiringen i regi av Cappelen Damm og Den svenske ambassaden i Oslo. Historien om Emil ble til da Astrid Lindgren skulle passe sitt tre år gamle barnebarn, som ofte hadde raserianfall.

KLOK OG HANDLEKRAFTIG

– Det var sommer, og mormor skulle passe min storebror, Karl-Johan, på sommerstedet hennes. Han var tre år og skrek hele tiden, og selv mormor kunne ikke få bukt med hans humør. «Vet du hva Emil fra Lønneberget gjorde en gang?» sa Astrid Lindgren plutselig til min bror. Karl-Johan ble stille, for han ville gjerne vite hva Emil gjorde, forteller Nyman. Året

«Bøkene om Emil viser at vi ikke skal være så raske med å stoppe barns kreative utfoldelse, selv om det kanskje kan ende med kaos.»

etter, i 1963, kom den første boka om Emil ut. Bøkene er blitt oversatt til hele 53 språk og har solgt over 30 millioner eksemplarer rundt om i verden.

– Vi kan ikke la være å elske Emil, som stiller i stand så mange morsomheter. Det fine er hvordan han ender opp som den personen som overgår de voksne i klokskap og handlingskraft, sier Nyman. Takket være Emil får hesten Lukas sko, og han redder livet til gårdsgutten Alfred.

RESPEKT FOR BARN

– Vi har mye å lære om synet på barn og barndom ved å lese bøkene om Emil i Lønneberget, sier førstelektor Agnes-Margrethe Bjorvand ved Universitetet i Agder. Hun har forsket på Astrid Lindgren og oversatt nærmere 30 av hennes bøker til norsk. Hun har også skrevet en biografi om Astrid Lindgren og underviser om hennes bøker og forfatterskap på barnehagelærerutdanningen. Det rådende synet da Lindgrens første bøker kom ut på 1940-tallet, var at barn skal ses, men ikke høres, og datidens barnelitteratur var fortsatt overveiende pedagogisk og belærende.

– Lindgrens bøker viser et syn på barn som subjekt, at barn er fullverdige deltakere i demokratiet som vi skal respektere på lik linje med voksne. Gårdsgutten Alfred tar Emil akkurat som han er. Han er genuint nysgjerrig på Emil, forteller Bjorvand. Hun deltok også i boksamtalen om Emil på 60-årsfeiringen.

– Bøkene om Emil viser at vi ikke skal være så raske med å stoppe barns kreative utfoldelse, selv om det kanskje kan ende med hyss, rampestreker eller kaos. Emil er en ressurssterk gutt som har mye fantasi, tiltakslyst og kreativitet, og han ender opp som ordfører i bygda, forteller Bjorvand.

ELSKET Å LEKE

Lindgren la vekt på barnas perspektiv, og lek har en sentral plass i hennes bøker.

FORSKER: – Vi har mye å lære om synet på barn og barndom ved å lese bøkene om Emil i Lønneberget, sier Lindgren-forsker Agnes-Margrethe Bjorvand fra Universitetet i Agder.

– Emil har frihet til å leke uforstyrret med trygge voksne i nærheten, sier Bjorvand. Leken er ofte inspirert av hennes egen lykkelige barndom på gården Näs, der hun og de tre søsknene vokste opp med trygge og gode foreldre i et miljø likt Bakkebygrenda.

– Astrid Lindgren elsket å leke, og favorittleken som voksen var heks. Barnebarna forteller at de skjønte at det var på liksom, mens Astrid trodde det var på ordentlig, forteller Bjorvand.

Bøkene om Emil er illustrert av den svenske tegneren, maleren og grafikerer Björn Berg. Han brukte sønnen Torbjörn som modell for Emil-figuren.

– Jeg fikk først vite det da jeg var 18 år, og da var det ikke så morsomt. Men i dag er det artig. Min søster var inspirasjon til Ida, og min mor har mange fellestrekk med «Teskjejer-ringa», som min far også illustrerte, forteller Torbjörn Berg, som var med på 60-årsfeiringen av Emil i Lønneberget.

line@utdanningsnytt.no

MODELL FOR EMIL: Illustratøren av Emil-bøkene brukte sønnen Torbjörn Berg (t.h.) som modell til Emil-figuren. Her i samtale med Astrid Lindgrens barnebarn Olle Nyman.

FUB: – Skuffet over forskjells- behandling av barn

Elever har rett til å klage hvis de opplever å bli krenket eller mobbet av læreren. **For barnehagebarn lar disse rettighetene vente på seg.**

TEKST: KJERSTI SALVESEN

Nylig avgått leder Einar Olav Larsen i Foreldreutvalget for barnehager (FUB) er skuffet over forskjellsbehandlingen.

SKUFFET

– Hvorfor skal regjeringen vente og teste i barnehagene, mens de ga skolebarna alle rettigheter fra dag én? I skolen var det ingen som snakket om å vente for å se på paragraf 9A og hvordan det fungerte i praksis. Vurderingene og evalueringene som gjøres i barnehagene nå, burde vært avklart i forkant, mener Larsen.

Fra 2021 ble det innført et nytt kapittel 8 i barnehageloven om skjerpet aktivitetsplikt for barnehageansatte. Det betyr at alle som jobber i barnehage, har plikt til å gripe inn når et barn utsettes for krenkelser som utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Skolebarna har i dag rett til å klage til en uavhengig tredjepart i saker som handler om at barn opplever å bli krenket eller mobbet av ansatte (paragraf 9A-saker). Denne rettigheten har ikke barnehagebarn og deres foreldre.

SKAL EVALUERE

– Det er verdt å merke seg at de nye reglene om aktivitetsplikten kun har virket i nærmere to år, og vi følger nå nøye med på hvordan lovverket fungerer i praksis, sier statssekre-

KREVER HANDLING:

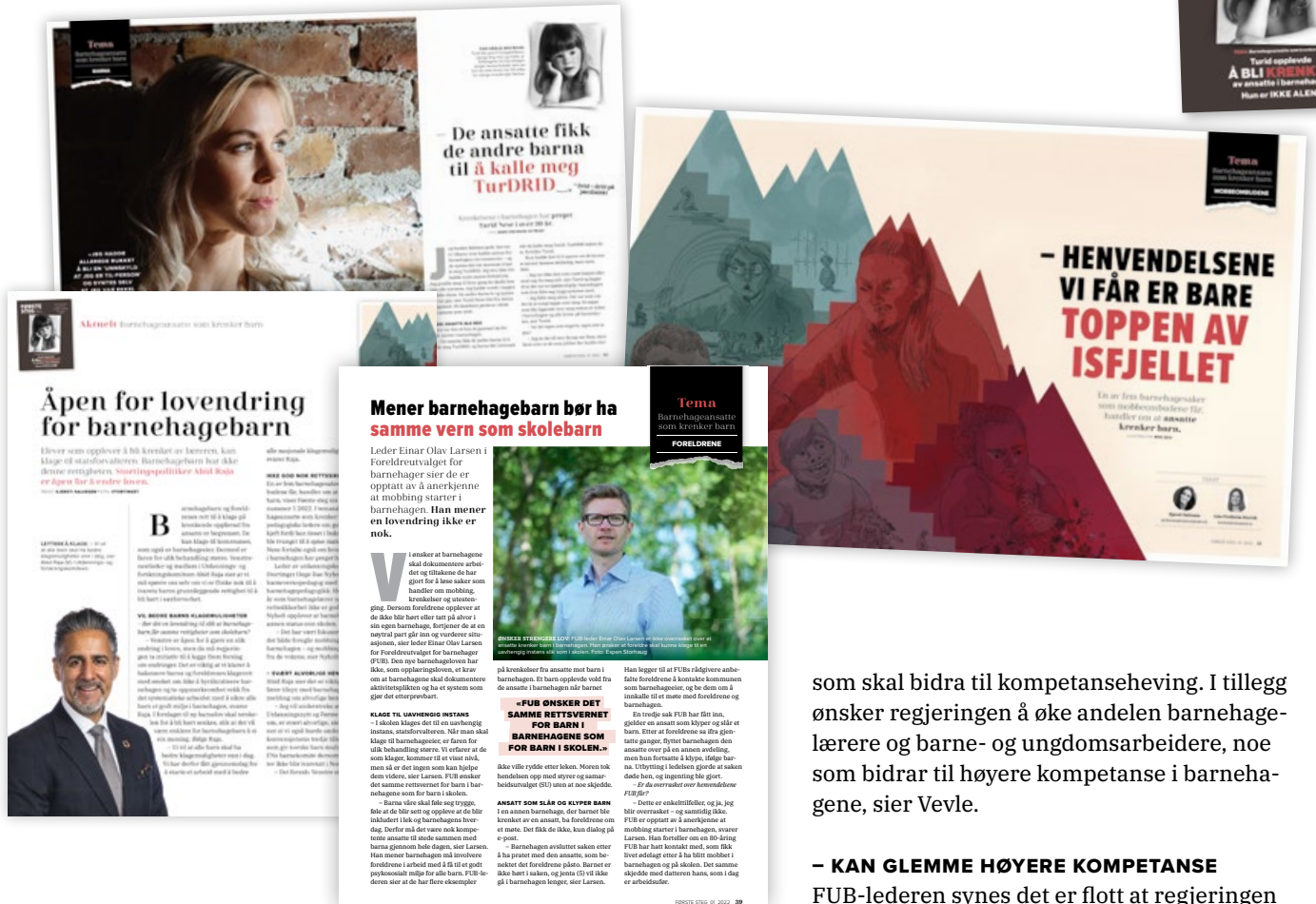
Nylig avgått leder Einar Olav Larsen i Foreldreutvalget for barnehager (FUB) er skuffet over at barnehagebarn ennå ikke har samme rettigheter som skolebarn til å klage over barnehagelærere de opplever at krenker dem i barnehagen. Foto: FUB

tær Kjetil Vevle. Han sier Utdanningsdirektoratet (Udir) har fått i oppdrag å evaluere barnehagesektorens etterlevelse og forståelse av barnehagelovens kapittel åtte om *psykososialt barnehagemiljø*. Evalueringsrapporten kommer i mars 2024. Vevle sier at foreldrene kan ta det opp med ledelsen i barnehagen, barnehageeieren eller kommunen dersom et barn ikke har det trygt og godt i barnehagen.

– Man kan også gå til statsforvalteren som tilsynsmyndighet. Hvis kommunen mener det er risiko for at en barnehage ikke oppfyller kravene i barnehageloven, kan kommunen åpne tilsyn med den aktuelle barnehagen. I særlige tilfeller kan også statsforvalteren føre tilsyn med enkeltbarnehager, sier statssekretæren.

MANGLER INDIVIDUELL RETT

FUB-lederen understreker at selv om statsforvalteren kan føre tilsyn med enkeltbarnehager, gjøres det ingen vedtak på vegne av

enkeltindivider som har det uttrykt i barnehagen.

– Statsforvalteren fører tilsyn med hvordan barnehagen oppfyller kravene i barnehageloven. Men vesle Kari på fire år har ingen individuell rett til et trygt og godt barnehagemiljø. Det er selve kjernen i saken. I skolen kan statsforvalteren konkludere med at skolen har brutt Karis rettigheter til å ha det trygt og godt, og gjøre vedtak. Barnehagebarnet Kari har ikke samme rettighet, fastslår Larsen.

MER KOMPETANSE

Vevle på sin side sier at kompetanse hos de som jobber i barnehagen, er noe av det viktigste for å sikre et trygt og godt barnehagemiljø.

– Vi må ha trygge voksenpersoner som har solide forutsetninger for å legge best mulig rammer i barnehagemiljøet. Derfor har vi utviklet en rekke tiltak på dette området,

SKAL EVALUERE: Hvordan barnehage-sektoren forstår og følger opp det nye kapittel 8 i barnehageloven om psykososialt barnehagemiljø, skal evalueres, forteller statssekretær Kjetil Vevle. Foto: Ilja C. Hendel

som skal bidra til kompetanseheving. I tillegg ønsker regjeringen å øke andelen barnehagelærere og barne- og ungdomsarbeidere, noe som bidrar til høyere kompetanse i barnehagene, sier Vevle.

– KAN GLEMMER HØYERE KOMPETANSE

FUB-lederen synes det er flott at regjeringen ønsker høyere kompetanse ved å øke andelen barnehagelærere og barne- og ungdomsarbeidere. Samtidig peker Larsen på tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) som viser at vi vil mangle 13 000 barnehagelærere innen 2030. Antall førstevalgsøkere til barnehagelærerutdanningen er dessuten nær halvert fra 2019 til 2023.

– Slik det ser ut nå, kan vi glemme at det blir høyere kompetanse blant barnehageansatte i fremtiden. Derfor har vi dessverre ingen tro på at det blir noen reell kompetanseheving som slår positivt ut for å skape et trygt og godt barnehagemiljø, fastslår Larsen.

Skal vi sikre god rekruttering, må regjeringen styrke bemanningsnormen, samt gi barnehageansatte bedre rammevilkår og arbeidsbetingelser, ifølge Larsen. Han har full forståelse for at det er vanskelig for barnehagene å oppfylle kravene til et trygt og godt barnehagemiljø slik bemanningssituasjonen ser ut i dag.

godkommunikasjon@gmail.com

Lill Krestin Ryland
høyskolelektor i pedagogikk ved
NLA Høgskolen
lill.ryland@nla.no

Nina Anette Angeltveit
høyskolelektor i pedagogikk ved
NLA Høgskolen
ninang@nla.no

Ingvill Heimvik
styrer i Handeland barnehage
handeland@laringsverkstedet.no

Et lekemiljø som innbyr til lek

**Barnehagen oppgraderte uteområdet og ga lekenautene nytt liv.
Det førte til at barn og voksne ble enda mer aktive i leken enn før.**

FOTO: INGVIll HEIMVIK

Denne artikkelen tar for seg et REKOMP-samarbeid mellom en barnehage og universitets- og høyskole-sektoren. REKOMP står for regional kompetanseheving og har som mål å styrke den kollektive kompetansen i barnehagen og lærerutdanningene (Udir, 2022). Læringsverkstedet barnehage avdeling Handeland, som ligger i Kvinnherad kommune, og NLA Høgskolen samarbeidet om et felles prosjekt om lekemiljø over en periode på to år.

FORBEDRING AV UTEOMRÅDET

Handeland barnehage er en friluftsbarnehage der barna og de voksne daglig oppholder seg i ulike miljøer i naturen utenfor barnehagens gjerde. Leken ute i det fri er derfor en stor og betydningsfull del av barnas hverdag. Til og med frokosten blir spist ute hver dag, vinter som sommer, før sekkene pakkes og barna samles for å gå til andre områder. Personalet i barnehagen oppdaget at når de prioriterte å være utenfor barnehagens fysiske område store deler av dagen, fikk områdene inne og ute på lekeplassen mindre oppmerksomhet og omsorg i form av vedlikehold og oppgradering. Det ønsket de å gjøre noe med. Utgangspunktet for samarbeidet ble derfor barnehagen sitt uteområde, som var preget av tidens tann. Potensialet for forbedring var derfor stort, ifølge personalet. Utgangspunktet for prosjektet ble å lage et utemiljø som ropte *kom og lek med meg*. De ansatte ville også gjøre noe med enkelte rom inne i barnehagen, men det var uteområdet som ble prioritert i dette utviklingsarbeidet. For å komme i gang med prosjektet hadde vi felles idémyldringer med hele personalet, og dette la grunnlaget for det videre arbeidet. Et avgjørende poeng i alt utviklingsarbeid er at alle de ansatte får eierskap

til prosjektet, og at man får et kollektivt fokus rettet mot det som bør endres (Roland & Ertesvåg, 2018).

DE SMÅ NAUSTENE FÅR LIV

Grupper på tre til fire ansatte fikk ansvar for hvert sitt naust som de skulle planlegge og innrede etter tema. Naustene var små lekehus som lå på en lang rekke på uteområdet og hadde stort potensial til å innby til lek. Personalet hadde samtaler med barna og observerte leken, og på denne måten kunne også barna få medvirke og oppleve et eierskap til både prosessen og resultatet. Personalet lagde så skisser av naustene, og sammen med barna og ved hjelp av foreldre tok naustene form. Udefinerbart lekemateriell som planker, stubber, klosser og tromler ble pusset og malt, samtidig som naustene ble malt i innbydende farger. Foreldre bygget store trekasser, som skulle gi plass til naturmaterialer og klosser. Disse kassene gjorde det også lett å finne materialet og rydde etter seg. I det første naustet ble det laget en kafé, der barna kunne selge deilige søtsaker. Her ble det også malt is og pizza på veggene, og barna fikk være med å bestemme både priser og design. I det andre naustet fikk en kabeltrommel nytt liv som kafébord, og stubber ble til krakker. Det tredje naustet fikk bokstaver malt på store treklosser. I det siste naustet fikk allslags dyr et sted å bo. En kabeltrommel og kunstige gressmatter fikk lekerommet til å bli mer naturtro, slik at dino-saurene vil trives her. I tillegg til naustene ble det også bygget en bilbane, der barna selv kunne bygge ut veier og lage seg en liten landsby av både klosser og planker. Bilbanen ble en favoritt både for de små og de store barna.

TING TAR TID

Covid-19 hadde innvirkning på dette utviklingsarbeidet. Styrer Ingvill Heimvik sier at et av kriteriene for å lykkes med utviklingsarbeidet derfor ble å beholde roen, og slå seg til ro

” Det å ha et motivert personale som kan komme med ideer og innspill, og som er villige til å gjøre jobben som trengs, er gull verdt.

BONDEGÅRD: I et av naustene kunne barna leke med mange forskjellige dyr.

PRISLISTE: Barna fikk bestemme prisen på isen i kafeen. Prisene ble malt direkte på veggen, slik at kundene bare kunne peke på den isen de ville kjøpe.

BILBANE: En vanlig pall ble malt og gjort om til en flott bilbane, som ble veldig populær hos barna.

Fag og forskning

BOOKSTAVHUS: I dette nauset lagde de ansatte kubber med bokstaver, der barna kan leke med ord.

LAGDE KAFÉ: I et av de små lekehusene lagde barnehagen en koselig kafé.

” Utgangspunktet for prosjektet ble å lage et utemiljø som ropte kom og lek med meg.

ÅPEN: I det ene nauset lagde de ansatte en egen kiosk.

VISER VEI: Handeland barnehage har laget en veiviser til alle turområdene den har.

med at ting tar tid. En annen suksessfaktor ble å ha en engasjert arbeidsgruppe som ønsket utvikling. Det å ha et motivert personale som kan komme med ideer og innspill, og som er villige til å gjøre jobben som trengs, er gull verdt. Resultatet ble både barn og ansatte stolte av. Det har først og fremst gitt inspirasjon til god lek og samspill, og vi ser at både barn og voksne er enda mer aktive i lek enn før. Lekehusene blir ivrig brukt av glade barn og voksne, og vi ser at leken er rikere. Det er også spennende å se hvordan annet materialet, som klosser og materialer fra naturen, kan gi leken en ekstra dimensjon. Leken er det viktigste vi har i barnehagen. Den må vi verne om. Vi må være de viktige voksne som både kan stimulere til god lek, være aktive lekepartnere og være nær nok til å fange opp den samhandlingen som skjer. Derfor er det så fint å se hvordan leken på uteplassen stimulerer til aktivitet og lek. Det er også interessant å se hvordan rommene forandrer seg i takt med barna og leken, noe denne praksisfortellingen illustrerer:

Eg (vaksen) går bort til kiosken fordi eg blir lokka bort av glade stemmer og latter. Der ser eg ei som sit på ein kasse, og to jenter som står rundt og ser veldig opptatt og konsentrerte ut. «Er det travelt i kiosken i dag?» spør eg. «Nei», svarer Trine. «Me leiker ikkje kiosken. Me leiker sminkesalong». «Mhmmmm», svarer Haldis – «og eg er frisør». Dei putlar rundt Kari på 3 år, som sit på kassen og blir dulla med, håret blir kamma med fingrane til Haldis, og Trine kommanderer at Kari må lukke augo slik at ho kan sminke ho med litt gjørme som dei har oppi ein liten kopp. Kari lukkar lydig augo og ser ut til å nyte å bli stelt med.

SAMARBEID SOM GIR ENERGI

I et partnerskap skal begge parter oppnå noe mer enn de kunne ha gjort alene, og både barnehagen og universitets- og høgskolesektoren har fått mer erfaring med og kunnskap om barnehagens uterom i dette samarbeidet. Prosjektet har ført til et godt grunnlag for samarbeid, trivsel,

EGEN VERDEN: En malt trommel ble til en egen verden for dinosaurene.

læring og glede i barnehagen. I tillegg til å lære teorier og se dem omsatt i praksis får også barnehagen erfaring med hvordan utviklingsarbeid kan gjennomføres i hverdagen. Dette er noe NLA-høgskolen kan bringe tilbake til studenter i undervisningen og til andre samarbeidspartnere.

De gode erfaringene fra dette prosjektet gir god energi til nye samarbeid mellom barnehager og NLA-høgskolen.

Litteratur

Lillejord, S. & Børte, K. (2014). *Partnerskap i lærerutdanningen – en forskningskartlegging*. KSU 3/2014. Kunnskapssenter for utdanning
Roland, P. & Ertesvåg, S.K. (2018). *Implementering av endringsarbeid i barnehagen*. Gyldendal Akademiske
Utdanningsdirektoratet (2022). *Tilskuddsordning for lokal kompetanseutvikling i barnehage og grunnsopplæring*. <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/lokal-kompetanseutvikling/tilskuddsordningene-for-lokal-kompetanseutvikling-i-barnehage-og-grunnsopplæring/>

SAMARBEID: Styrer Ingvill Heimvik i Handeland barnehage (f.v.), høyskolelektor Lill Krestin Ryland og Nina Anette Angeltveit fra NLA Høgskolen, Beathe Ingvaldsen Høydal og Ida-Emilie Kaldestad i Handeland barnehage har samarbeidet om å utvikle uteområdet i barnehagen.

ANNONSE

Bestill annonser for 2024

Utgivelsesplan

annonsefrist/utgivelsesdato

1	7. februar / 8. mars
2	24. april / 24. mai
3	4. september / 4. oktober

**Visste du at
annonser hos
oss sees av
73 000 lesere?**

Annonse-
informasjon:

Annonsekontakt

Grethe Ånerud i HS Media
E-post: utdanning@hsmedia.no
Tlf: 62 94 69 04 / 92 83 68 30

Plantiden strekker ikke til

**Bare halvparten av barnehagelærerne får tatt ut sine
lovpålagte fire timer plantid i uka, viser undersøkelse.**

Barnehagelærere møter i dag utfordringer med hensyn til flere oppgaver, travle dager og dårlig samvittighet for barna de skulle gitt mer tid (KS, 2019, s. 36). For å dykke dypere inn i denne problematikken har jeg skrevet masteroppgave om en liten, men viktig del av barnehagelæreres arbeid, nemlig planleggingstiden. I denne artikkelen presenteres noen av hovedfunnene fra masteroppgaven (Helletun, 2022). Det dreier seg i stor grad om opplevelsen av ikke å bli ferdig med det faglige arbeidet som skal gjøres i planleggingstiden, forkortet videre som *plantid*.

METODE

Masteroppgaven bygger på en mixed methods-studie, med empiri innhentet i form av spørreskjema. Spørreskjemaet hadde både spørsmål hvor informantene måtte velge mellom faste svaralternativer, og spørsmål hvor de svarte med egne ord. Dette bidro til at jeg kunne finne konkrete svar i form av prosentfordelinger, og mer utfyllende svar der informantene delte sine erfaringer med egne ord. Spørreskjemaet ble sendt ut til alle barnehager i en kommune på Sør-Vestlandet, og 96 barnehagelærere fra 37 barnehager valgte å svare.

I denne artikkelen presenterer jeg funn som sier noe om hvor mye plantid barnehagelærerne i undersøkelsen har, hvor mye plantid de normalt tar ut hver uke, om de blir ferdige med alt de skal, og om de bruker fritid eller tid de skulle vært med barna, for å gjøre planleggingsarbeid.

PLANTID I HISTORIEN

Barnehagen har endret seg drastisk siden de fire timene plantid ble innført på syttitallet og plantiden ble brukt

hjemme på kjøkkenbordet (Greve et al. 2014, s. 123). En av endringene som utmerker seg, er at det barnehagelærerne skal bruke plantiden til i dag, er et resultat av føringer fra alt fra barnehageloven og rammeplanen til barnehageeier og styrer. I Kunnskapsdepartementets rapport om barnehagelærerrollen (2018) trekkes det frem at barnehagelærernes autonomi er under press, fordi styringen ovenfra er stor. Dette fører til at barnehagelærerne i mindre grad har mulighet til å forme sin egen arbeidshverdag og å ta hensyn til egne ønsker for arbeidet.

FIRE TIMER PLANTID

Sentrale forbundsvise særavtaler sier at barnehagelæreres plantid skal være på *minst* fire timer i uka (KF 2022). Den enkelte styrer har, slik avtalen står i dag, mulighet til å gi mer enn fire timer. På spørsmål om hvor mye plantid barnehagelærerne har, svarer bare en av informantene i undersøkelsen min at den overstiger fire timer. De aller fleste, 96 prosent, svarer at de på papiret har fire timer plantid i uka. Men selv om de har krav på disse fire timene, vil det si at de faktisk får dem? Resultatene fra undersøkelsen viser at omtrent halvparten, 57 prosent, får tatt ut fire timer i uka. Resten, 43 prosent, oppgir at de tar ut et sted mellom null og fire timer, der mengden kan variere fra uke til uke, avhengig av hvor travelt det er på avdelingen. Funnene tyder derfor på at det er et sprik mellom hvor mye plantid informantene har krav på, og hvor mye de faktisk tar ut hver uke. Grunnen er en opplevelse av krysspress mellom ansvar for alt som skal gjøres i plantiden, og det at de vet at de trengs på avdelingen.

I arbeidsavtalen for pedagogisk personale i barnehagen står det at det er av betydning at behovet for planlegging og for- og etterarbeid sikres, for å få god oppfølging av barna. Det er viktig at barnehagelærerne får bruke disse timene

FOR LITE PLANTID: Bare 6 prosent av informantene i en undersøkelse svarer at de i «svært stor grad» blir ferdige med alt de skal i plantiden. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

til det formålet de er ment for. Dersom barnehagelæreren av en eller annen grunn skulle miste denne tiden, skal den erstattes på et senere tidspunkt (Utdanningsforbundet u.å.). Bare noen få av informantene i min undersøkelse skriver at de får mulighet til å ta igjen plantid de har mistet.

ER FIRE TIMER NOK?

Videre spurte jeg informantene om i hvor stor grad de blir ferdige med alt de skal i plantiden. Resultatene taler sitt tydelige språk: Bare 6 prosent av informantene svarer at de i

«svært stor grad» blir ferdige, mens 14 prosent i «stor grad» blir ferdige. Videre svarer omtrent halvparten, 47 prosent, at de i «mellomstor grad» blir ferdige, mens hele 28 prosent i «liten grad» blir ferdige, og 5 prosent blir «aldri» ferdige.

” Bare noen få av informantene i min undersøkelse skriver at de får mulighet til å ta igjen plantid de har mistet.

Dette viser at barnehagelærere ikke blir ferdige med alle arbeidsoppgaver de skulle gjort i plantiden sin. Noen av informantene skriver at alle de oppgavene en pedagogisk leder har, er helt umulige å få gjort på fire timer i uka. Flere av informantene gir også uttrykk for at plantiden er et tveegget sverd fordi den er helt nødvendig, samtidig som den fører til at de har mindre tid sammen med barna, og at det blir travlere for øvrige ansatte på avdelingen.

KVALITETSKRAV

Gjennom rammeplan og lov om barnehager har barnehagelærerne et definert samfunnsoppdrag som de er forpliktet til å følge (Hennum & Østrem 2016, s. 19). Mine funn kan tyde på at fire timer er for lite til å gjennomføre forpliktelsene på en god nok måte. Fra å være et felt som ble lite forsket på, har det de siste årene vokst frem mange og grundige studier av barnehager og barn i barnehagealder. Noen av disse studiene har fått legge føringer for praksis, for eksempel ved at man setter i verk kvalitetsutvikling og endringsarbeid. Mye skjer på barnehagefeltet, men ingenting skjer med mengden plantid for barnehagelærerne. Jeg henviser til Kunnskapsdepartementets (2018) rapport om barnehagelærerrollen, som peker på at barnehagelærerne de senere årene er gitt flere nye oppgaver og ansvarsområder. Rapporten forteller også om en økende detaljstyring som setter sitt preg på barnehagelærernes arbeidshverdag. Noen av informantene i undersøkelsen min skriver om arbeid som kommer ovenfra, og som de *må* gjøre. Det blir av svært mange gitt uttrykk for et ønske om å bruke mer tid på pedagogikk og mindre tid på administrative oppgaver.

”

De oppgavene en pedagogisk leder har, er helt umulige å få gjort på fire timer i uka.

Jeg tror at det kan skje mye godt arbeid dersom vi finner balansen mellom autonomi og styring.

BARNEHAGELÆRERES HELSE OG TRIVSEL

Hvordan påvirker det barnehagelærerne å ikke bli ferdig med alt de skal i plantiden? I faglitteratur og forskningsartikler fant jeg lite stoff som omhandlet barnehagelæreres trivsel på jobb. Det samme gjelder for Cumming et al. (2020), som i en australsk forskningsartikkel har skrevet om barnehagelæreres helse og trivsel. De skriver at de har funnet mange studier som sier noe om barn og barns trivsel i barnehagen, men få studier som sier noe om hvordan barnehagelærerne har det (Cumming et al. 2020, s. 97).

Min undersøkelse peker på at barnehagelærere prioriterer barna over seg selv (jf. Cumming et al. 2020, s. 99). På spørsmål om i hvor stor grad barnehagelærerne går fra avdelingen for å gjøre planleggingsarbeid når de egentlig skulle vært med barna, svarer 75 prosent av informantene «aldri» eller «i liten grad». Når jeg på neste spørsmål spør om i hvor stor grad informantene jobber med planarbeid når de egentlig har fri, svarer 25 prosent at de i «stor», eller «svært stor grad» gjør dette, mens 40 prosent i «middels grad» jobber når de egentlig har fri. Resultatene viser altså at få barnehagelærere går fra avdelingen for å gjøre planleggingsarbeid når de egentlig skulle vært med barna, mens mange gjør slikt arbeid på fritiden. En informant peker på at det er helt nødvendig å arbeide hjemme for å få alt gjort. Mange beskriver en hverdag der det er utfordrende å forlate avdelingen fordi de trengs der.

PERSONALTETTHET

I løpet av min undersøkelse undret jeg meg over at barnehagelærerne stadig må oppleve det presset som ligger i ikke å bli ferdig, og føle seg tvunget til å jobbe på fritiden sin. Hvorfor er vi så lite opptatt av deres vanskelige arbeidssituasjon? Cumming et al. (2020) har et perspektiv jeg finner interessant. De trekker nemlig paralleller fra barnehagens tidligere dager mot slutten av nittenhundretallet, der barnehagelæreryrket i enda større grad enn nå var dominert av kvinner. Det å ta vare på barn ble koplet til kvinners

morsinstinkt, og man mente at kvinner hadde et iboende kall for omsorg. Dette knytter artikkelforfatterne til dagens manglende søkelys på barnehagelæreres helse og trivsel, fordi kvinners helse har en tendens til å nedprioriteres av samfunnet (Cumming et al. 2020, s. 101). Cumming et al. (2020) avslutter med å stille seg spørsmål om hvordan man kan ha økt søkelys på barnehagelærerne, og slik få til en endring. For å få til denne endringen skriver de at man må utvise mot, men også at man må ha rette ressurser og betingelser hvor motet kan finne fotfeste (s. 106). Flere av informantene i min undersøkelse peker på bemanning som sentralt for å kunne ta ut nok plantid. En informant skriver at plantiden i stor grad er en debatt om bemanning, og peker på at økt bemanning kunne ha bedret forutsetningene for plantid, og videre hevet barnehagens pedagogiske tilbud.

AVSLUTNING

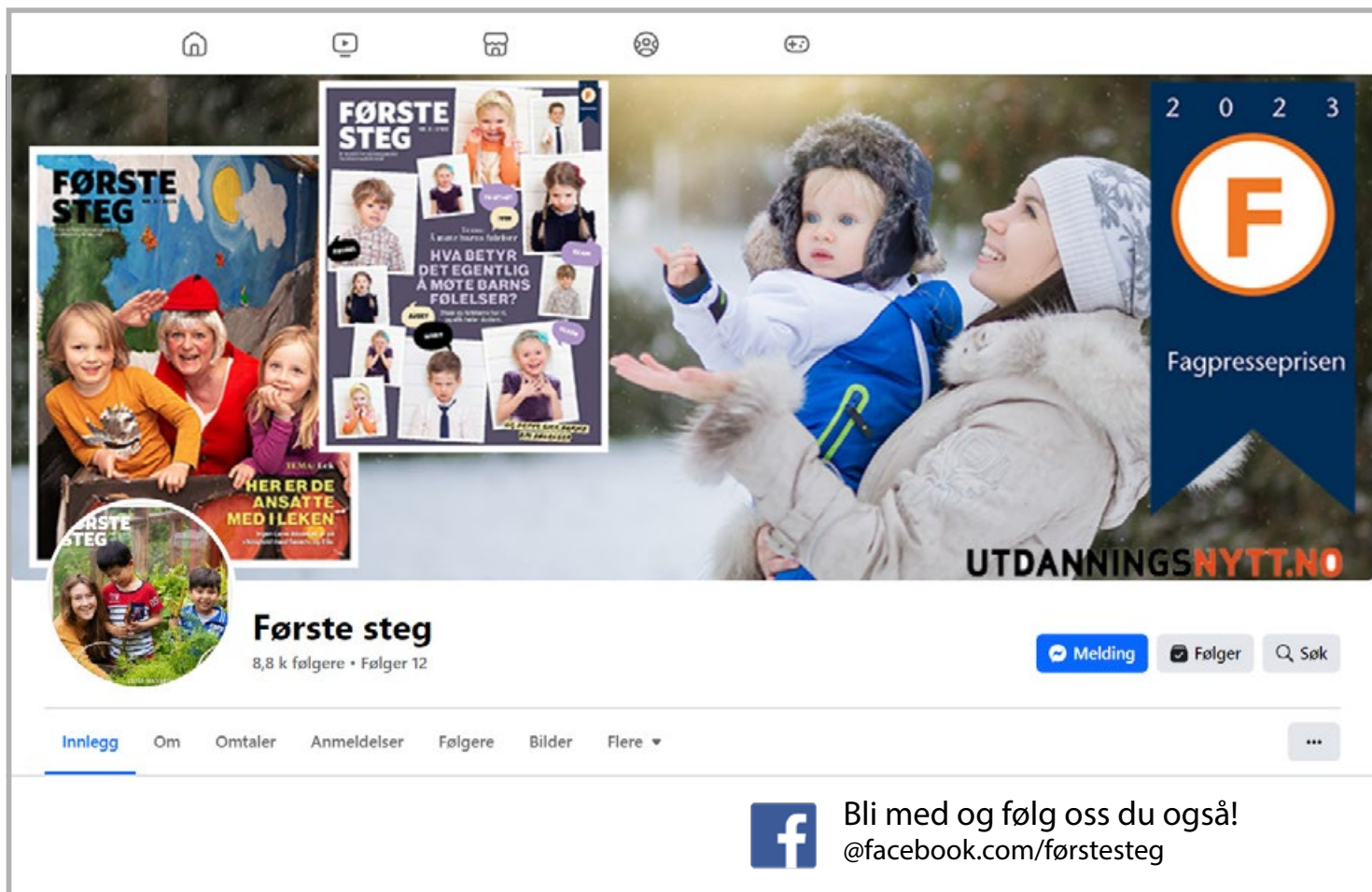
Resultatene fra undersøkelsen peker mot at mengden oppgaver barnehagelærere får, er større enn hva tiden de har til rådighet gir rom for. Resultatene viser også at mange ikke har mulighet til å ta ut den plantiden de har krav på. Mange av informantene jobber på fritiden for å komme i mål med sine oppgaver. Gjennom bedre betingelser i plantid

kan barnehagelærerne få oppleve større grad av mestring og mindre grad av stress fordi de blir ferdige med det de skal, og får ha fri når de er hjemme. Med denne artikkelen ønsker jeg derfor å bidra til en diskusjon om barnehagelærernes faglige behov for plantid, samt deres helse og trivsel både på jobb og i fritiden.

Litteratur

- Cumming, T., Logan, H. & Wong, S. (2020). A critique of the discursive landscape: Challenging the invisibility of early childhood educators' well-being. *Contemporary issues in early childhood*, 21 (2), 96–110. DOI: 10.1177/1463949120928430
- Greve, A., Jansen, T. T. & Solheim, M. (2014). *Kritisk og begeistret – barnehagelærernes fagpolitiske historie*. Fagbokforlaget.
- Helletun, L. T. (2022). *Vi gjør så godt vi kan: En studie om barnehagelæreres opplevelse av plantid*. UiS Brage: – Vi gjør så godt vi kan: En studie om barnehagelæreres opplevelse av plantid (unit.no).
- Hennum, B. A. & Østrem, S. (2016). *Barnehagelæreren som profesjonsutøver*. Cappelen Damm Akademisk.
- KS. (2022, 25. januar). *Sentral forbundsvis særavtale vedrørende SFS 2201 – barnehager, skolefritidsordninger, skole og familiebarnehager*. SFS-2201-protokoll-og-avtale.pdf (ks.no).
- Kunnskapsdepartementet (2018). *Barnehagelærrollen i et profesjonsperspektiv – et kunnskapsgrunnlag*. (regjeringen.no).
- Utdanningsforbundet (u. å.). <https://www.regjeringen.no/contentassets/f78959abbd-54b0497a8716ab2cbbb63/barnehagelarerrollen-i-et-profesjonsperspektiv.pdf>. Hentet 17. desember 2021 fra SFS 2201 Arbeidstid barnehage (utdanningsforbundet.no).

ANNONSE

Første steg
8,8 k følgere • Følger 12

Fagpresseprisen
2 0 2 3

UTDANNINGSNYTT.NO

F

Melding Følger Søk

Innlegg Om Omtaler Anmeldelser Følgere Bilder Flere ▾

Bli med og følg oss du også!
@facebook.com/førtesteg

Stina Halvorsen

barnehagelærer som jobber som styrer i to barnehager i Oslo kommune
stina_87@hotmail.com

Barnehagelærernes faglige skjønn under press

Mange styrere opplever at det å bruke standardiserte programmer er fordummende og i strid med deres barnehagefaglige verdier og syn på barn, viser studiet.

ILLUSTRASJON: MADELEINE ANDERSEN

Det er ikke til å stikke under stol at barnehagelæreryrket i en årrekke har vært preget av lave lønninger og en stressende hverdag med lav bemanning. Mange barnehagelærere har likevel stått i mange krevende og tøffe perioder med høyt sykefravær, fordi de har et brennende engasjement for barn og er opptatt av barns trivsel og utvikling. Det de kanskje ikke har like høy toleranse for, er den svekkede tilliten til deres faglige kompetanse fra politisk hold, som blir mer og mer fremtredende i dagens barnehagepolitikk. Det viser også min masteroppgave i barnehagekunnskap, *Hva slags barnehageforskning skal vi ha? En kvalitativ studie av hvordan politiske føringer kan påvirke barnehageforskningen og barnehagens innhold.*

STANDARDISERTE PROGRAMPAKKER

I studien har jeg intervjuet fire barnehagestyrere fra ulike bydeler i Oslo. Da jeg spurte styrerne om deres tanker om forskning og utviklingsarbeid i barnehagen, ble det sentralt å snakke om standardiserte pedagogiske programpakker. Programpakken ble ikke presentert av styrerne som noe de selv har ytret seg for å få lov til å kjøpe inn eller bruke i sine barnehager, men som prosjekter som det er bestemt av bydelen eller kommunen at barnehagen skal ta i bruk. Tvert imot ytret flere av styrerne at de opplevde programmene som fordummende og i strid med deres barnehagefaglige verdier og syn på barn.

To av styrerne fortalte meg om hvordan de opplevde at programpakken «Grønne tanker – glade barn» ble presentert for dem på en felles planleggingsdag i bydelen deres. Det var bamser, sang og ekstramateriale som så fint ut. De sa at de opplevde at prosjektet ble tatt inn uten at pedagoger eller styrere ble tatt med i prosessen. Da jeg spurte dem om hva de tenkte om forskning på barnehagefeltet, svarte en av styrerne slik med en ironisk undertone:

Ja ... hvis ikke Aschehoug og Gyldendal er med, med masse ekstramateriell og utstyr, så er det ikke forskning for meg i alle fall. Nei, men jeg synes det er gøy at det blir presentert som forskning. Og så leser man med liten skrift. Aschehoug og Gyldendal ... AAA, det er et eller annet opplegg. Det er et forlag som står bak, med både matbokser og ransler.

Dette kan være et eksempel på noe av det Pettersvold og Østrem (2019, s. 11) skriver om, at når pedagogikk blir en vare, og velferdsordningen blir et marked, utfordres profesjonsutøvere og fagmiljøer til å skjelve mellom hva som er faglig holdbart, hva som i beste fall er gode intensjoner, og hva som er drevet ut fra andre interesser enn å tjene det egentlige formålet.

SKAMMENS PILAR

En av styrerne viser meg under intervjuet en stor stabel av mange esker med «Grønne tanker – glade barn»-materiell. Styreren påpeker at hver eske koster rundt 1800 kroner, og at disse eskene står i et kott og ikke blir brukt i hennes barnehage. Styreren blir spurt om hvorfor hun har dem stående når de ikke brukes? Det svarer hun slik på:

Jo, fordi jeg skal ha en skammens pilar. Vi må aldri glemme, skal det egentlig stå på et skilt der, da. Jeg har idiotbokser til mange tusen i en barnehage hvor jeg skriker etter legohjul, jeg vil ha plastelina, jeg vil ha Lego, jeg vil ha maleforklær. Og jeg vil ha servise som barna kan spise av, jeg vil ha dype tallerkener ... også sitter jeg igjen med en halvmeter med skam. Hvorfor det? Jo, fordi det er penger som brenner, det er prosjektpenger, og det er det som forurenser.

Styreren retter sterk kritikk mot og uttrykker stor frustrasjon over at det dukker opp prosjektpenger som blir brukt på noe som barnehagene ikke nødvendigvis trenger. Seland (2020, s. 11) skriver at et program som har påvist effekt, ofte vil være manualbasert. Det innebærer at barnehagen i større eller mindre grad må arbeide etter klare føringer nedfelt i en manual for at effekten skal sikres. Videre

[illegible]

MANUALBASERTE PROGRAM

Styrerens utsagn om at det kan bli standardiserte løsnin-
ger, som for eksempel CLASS, om man overlater det faglige
arbeidet til bydel eller kommune, mener jeg kan speiles i
et utdrag fra stortingsmelding nr. 24. Der skriver departe-
mentet at OECD peker på at det er viktig å sette klare mål
for kvalitet og ha systemer for å følge utviklingen av kvalite-
ten på barnehagetilbudet (Meld. St. 24 (2012–2013), s. 25).
Dette kan se ut som et politisk ønske om å kontrollere kva-
litetsutviklingen, og om å utvikle internasjonale kvalitets-
indikatorer. CLASS, som styreren trekker frem, benyttes
i mange kommuner i hele landet, og kan være et eksem-

HVORFOR PROGRAMPAKKER?

Slik sett kan utdanningspolitikken være en årsak til at programmer som sies å ha dokumentert effekt, innføres i barnehagene. I en slik kontekst kan programmer i seg selv sees på som et effektiviseringsiltak barnehager bør ta i bruk.

I intervjuene kom det frem at styrerne syntes det var vanskelig å skille mellom hva som var forskning, og hva som ikke var det, fordi programmer presenteres som forskningsbaserte. En av styrerne beskrev det slik:

Dette kan være i tråd med det Hennum og Østrem (2016, s. 50) skriver om: at pædagogiske programmer som mar-

kedsføres som forskningsbaserte, ofte utvikles av fagmiljøer der evidenstenkningen står sentralt. *Forskningsbasert* betyr da at det finnes dokumentasjon på at programmet virker (Hennum & Østrem, 2016, s. 50). Slik kan det bli utfordrende for både styrere og barnehagelærere å

Flere av styrerne sier de opplevde programmene som fordummende og i strid med deres barnehagefaglige verdier og syn på barn.

vurdere om et program skal tas inn. Det er lett å forstå at det kan friste å ta i bruk noe som beskrives med å ha en virkning.

TRENGER KRITISK FORSKNINGSBLIKK

Greve (2021, 30. august) trekker frem at man i de siste årene ser en dreining mot at store effektstudier og kvantitative studier dominerer hvilke prosjekter som får eksterne forskningsmidler i Norge. Greve skriver videre at hun mener at det barnehagen trenger i dag, er barnehageforskning som kan utvikle ny kunnskap om barns hverdagsliv, hvordan barn kan få reell medvirkning i sitt liv, og hvordan barns velvære her og nå kan styrkes. Hun skriver videre at vi trenger et kritisk forskningsblikk på ulike metoder og praksiser, slik at barnehagen kan fortsette å utvikle seg til det beste for alle barn. Det vi ikke trenger mer av, ifølge Greve, er effektstudier som setter standardiserte mål for hva som er en god barnehage, eller hva barn bør lære i barnehagen med tanke på fremtidig skolegang.

FÅR MER TILLIT

I strategien *Barnehagen for en ny tid – Nasjonal barnehagestrategi mot 2030* kan det se ut til at barnehagelæreren som profesjonsutøver gis mer tillit enn i stortingsmeldinger fra de siste årene. Ifølge den nye strategien fra 2023 vil regjeringen fornye offentlig sektor og gjennomføre en tillitsreform. For barnehagen betyr det at ledere og bedarbeidere må oppleve at de har tillit og et faglig handlingsrom. Det står videre at:

Det profesjonelle skjønnnet må styrkes, og standardisering må begrenses. Det er de ansatte i barnehagene som er nærmest til å vite hva barngruppen har behov for, og de har sammen med eier og ledelse ansvar for at barna får et godt pedagogisk tilbud. Barnehagelærere utdannes spesielt for å kunne ivareta barnehagens oppgaver og er gitt ansvaret for å iverksette og lede det pedagogiske arbeidet ved bruk av godt faglig skjønn (Kunnskapsdepartementet, 2023, s. 16).

Slik kan det kanskje se ut til å ha skjedd en endring, ved at barnehagelæreren får mer autonomi og tillit til å lede det pedagogiske arbeidet ved bruk av faglig skjønn.

HVA NÅ?

Ut ifra min studie kan det se ut til at standardiserte program-

mer har fått en sentral plass i barnehager, og kan bli oppfattet som forskning. Kvalitetsdiskursen og tidlig innsats blir trukket frem som en av grunnene til at det lages programpakker, for enklere å effektivisere tilbudet. Slik kan det sørges for god kvalitet i barnehagetilbudet, som igjen kan føre til sosial utjevning. Pettersvold og Østrem (2012, s. 15) skriver at myndighetens satsing på utdanning generelt og i barnehage spesielt rammes av en økonomisk logikk der små barn forstås som investering i nasjonens bruttonasjonalprodukt. Slik kan det se ut til at stortingsmeldingenes interesse for tidlig innsats og sosial utjevning kan handle om et framtidsøkonomisk aspekt, for å unngå at barna for eksempel dropper ut av sin skolegang. Begrepet *tidlig innsats* kan slik forstås på ulike måter i de ulike fagfeltene politikk og barnehagepedagogikk. I min studie mener jeg dette kom frem ved at en av styrerne trakk frem at hun etterlyste forskning om tidlig innsats. Jeg forsto styreren sin etterspørsel etter forskning om tidlig innsats som et ønske om å hjelpe barna her og nå. Ikke et ønske om å vite mer om hvordan vi kan forebygge at barna dropper ut av sin skolegang, men forskning om hvordan man kan jobbe med barns trivsel og deltakelse her og nå.

Litteratur

- Greve, A. (2021, august 30). *Mangler vi kunnskap om barnehagen?* Gode barnehageliv. <https://uni.oslomet.no/godebarnehageliv/2021/08/30/mangler-vi-kunnskap-om-barnehagen/>
- Hennum, B. A. & Østrem, S. (2016). *Barnehagelæreren som profesjonsutøver*. Cappelen Damm.
- Kunnskapsdepartementet. (2023). *Barnehagen for en ny tid – Nasjonal barnehagestrategi mot 2030*. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barnehagen-for-en-ny80/tid/id2959402/?ch=1>
- Pettersvold, M. & Østrem, S. (2012). *MESTRER, MESTRER IKKE: Jakten på det normale barnet*. Res Publica.
- Pettersvold, M. & Østrem, S. (2018). *Profesjonell uro. Barnehagelærere og integritet og motstand*. Fagbokforlaget.
- Pettersvold, M. & Østrem, S. (2019). Problembarna og programinvasjon. I S. Østrem (Red.), *Problembarna: Manualer og metoder i barnehage, skole og barnevern*. Cappelen Damm Akademiske.
- Meld. St. 16 (2006–2007). *... og ingen stod igjen – Tidlig innsats for livslang læring*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/st-meld-nr-16-2006-2007/id441395/>
- Meld. St. 24 (2012–2013). *Fremtidens barnehage*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-24-20122013/id720200/>
- Seland, M. (2020). *Når evidens møter praksis*. Fagbokforlaget.

Dette er viktig for å få et godt barnehagemiljø

For å få et godt psykososialt barnehagemiljø er det viktig at personalet reflekterer over egen praksis. *Praksisfortellinger er et godt verktøy.*

Aktivitetsplikten legger sterke føringer for vårt ansvar som pedagogiske ledere. Refleksjoner over praksisfortellinger som narrativ dokumentasjon kan gi personalet en større forståelse for yrkesutøvelsen sin og en bevissthet rundt hvorvidt praksisen deres er i tråd med fagkunnskap og føringer i barnehagens mandat.

BEVISSTE OG UBEVISSTE HANDLINGER

«Det var alltid så lett å gå fra barnet i barnehagen når du hadde tidligvakt», fortalte en mor meg ved et tilfeldig møte, flere år etter at barnet var sluttet i barnehagen. En hyggelig tilbakemelding, som mange barnehageansatte kan kjenne igjen fra egen praksis. Der og da ble det ikke utdypet nærmere hvilke handlinger denne oppstarten på dagen innebar. I etterkant vekket det likevel noen spørsmål om hva som lå bak utsagnet: Var det noe i måten jeg så og anerkjente barnet på, tilbud om å sitte på fanget, eller kanskje invitasjon om å bli med i fellesskapet rundt frokostbordet? Kanskje var det noe i kommunikasjonen oss imellom, verbalt og nonverbalt, som ble betydningsfullt? Som pedagogiske ledere er det vårt oppdrag å lede arbeidet slik at samhandling med barna er i tråd med verdier, fagkunnskap og føringer i barnehagens mandat, og til det beste for barnet. Det å undersøke og reflektere over våre handlinger har på ny blitt viktig gjennom innføringen av nulltoleranse, og aktivitetsplikten i kapittel VIII i barnehageloven (2020). For på samme måte som når våre ubevisste ord og handlinger bidrar til god omsorg for barna, kan dette ubevisste også føre til at barn opplever krenkelser av ulik art. Et spørsmål som melder seg, er hvordan vi kan bli mer oppmerksomme på våre handlinger, bevisste og ubevisste, enkeltvis og sammen i kollegiet, for å utvikle en pedagogisk praksis som ivaretar barns beste? Denne problemstillingen arbeidet jeg med i en studie om hvordan pedagogiske ledere utviklet kunnskap i personalet gjennom felles refleksjon

med utgangspunkt i praksisfortellinger som narrativ dokumentasjon (Tollnes, 2017).

MÅ VÆRE BEVISSTE

En av informantene i denne undersøkelsen satte ord på betydningen av «å reflektere sjøl over hvordan vi er mot barn. (...) Det kan være små krenkelser, store krenkelser. Det kan skje ganske mye hvis man ikke er bevisst som voksenperson».

Mobbing innebærer handlinger fra voksne eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull deltaker i fellesskapet og mulighet for medvirkning (Lund & Helgeland, 2020). Det er det enkelte barnets opplevelse som er sentralt, og som fordrer personalets evne til å forstå barna og deres følelser. Barnehageloven legger klare føringer for et godt psykososialt læringsmiljø for barna. Loven stiller krav til ansatte om å følge med på og melde fra dersom barna krenkes eller utsettes for utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering i barnehagen. Dette krever ansatte med evne og vilje til å reflektere over om den praksisen de utøver, er i tråd med føringene i barnehagens mandat.

LÆRER AV PRAKSISFORTELLINGER

Barnehagen er, ifølge rammeplanen, en lærende organisasjon der personalet skal reflektere over faglige og etiske problemstillinger, oppdatere seg og være tydelige rollemodeller (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 15). For å skape en lærende organisasjon er man avhengig av at menneskene i organisasjonen lærer, skriver Jacobsen (2018). Felles arbeid med praksisfortellinger er en anerkjent metode for å oppnå slike læringsprosesser. En av de pedagogiske lederne jeg intervjuet, pekte nettopp på at «de hadde en fast prosedyre med deling av en praksishistorie på hvert avdelingsmøte, som ble reflektert over og diskutert. Dette arbeidet opplevde informanten som lærerikt, og en kilde til synliggjøring av tanker, holdninger og verdier i kollegiet».

REFLEKSJON: Det å reflektere over våre handlinger i barnehagen har på ny blitt viktig etter innføringen av nulltoleranse og aktivitetsplikten i barnehageloven, skriver artikkelforfatteren. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

Denne synliggjøringen av praksisen kan ses i sammenheng med taus kunnskap¹. Det er ifølge Lauvås & Handal (2014) en innsikt av kroppslig eller sanselig art. Taus kunnskap er en innforstått kompetanse som ikke lett lar seg artikulere, men som i hovedsak kommer til uttrykk gjennom praktiske ferdigheter og handlinger, som i eksempelet i starten av denne artikkelen.

UPÅAKTET FAGLIGHET

Ahrenkiel et al. (2013) har introdusert uttrykket *upåaktet faglighet* som gir god gjenklang til arbeid som ikke er så lett synlig, og som tilsynelatende heller ikke blir tilstrekkelig verdsatt. Dette kan være daglige gjøremål som ses som selvfølgelig, men som også inngår i måten vi utfører de mer planlagte pedagogiske aktivitetene på. Videre argumenterer Ahrenkiel et al. for at personalets kommunikasjon både verbalt og nonverbalt gjennom dagen bidrar til å skape en god sammenheng i dagen for barna. Det er

” Praksisfortellingen kan brukes for å reflektere over hvilke verdier og mål vi er opptatt av og handler ut fra.

viktig at personalet får tid til å reflektere over hvordan denne *upåaktede fagligheten* virker inn på samhandlingen med barna.

NARRATIV DOKUMENTASJON

Arbeid med praksisfortellinger som narrativ dokumentasjon (Hedegaard Hansen, 2011) er en konstruktiv måte å synliggjøre den tause kunnskapen og den upåaktede fagligheten på, for å utvikle pedagogisk arbeid. Når man skriver ned fortellinger basert på egen praksis, er det lettere å

¹ «Diskusjonen om taus kunnskap fokuserer på hvordan vi tenker, erfarer, bedømmer og handler på grunnlag av viten som enten ikke er verbalt artikulert eller ikke kan artikuleres verbalt» (Grimen, 2008, s. 79).

Assistenten fortalte at det å måtte skrive ned praksisfortellinger bidro til at personen ble mer bevisst på det som skjedde i barnehagen.

forstå hva slags verdier og mål som påvirker den ansattes pedagogiske handlinger.

Praksisfortellingen dokumenterer de pedagogiske prosessene og den faglige selvforståelsen som produseres og reproduseres i praksis. Hensikten med praksisfortellingen er ikke å diskutere eller definere om personens handlinger er riktige eller ikke, men heller å forstå hvilke verdier, vaner, normer eller kunnskaper som ligger til grunn for den ansattes handlinger. Praksisfortellingen kan kollegiet bruke for å reflektere over hvilke verdier og mål vi er opptatt av og handler ut fra. En av assistentene i min undersøkelse forteller om en slik bevisstgjøring: «Praksisfortellinger som vår egen blir på en måte vår opplevelse av en situasjon, så når man begynner å reflektere over den, så kan andre se på det på andre måter og fra barnets perspektiv.»

Assistenten fortalte også at det å måtte skrive ned praksisfortellinger bidro til at personen ble mer bevisst på det som skjedde i barnehagen, og om praksisen var forenlig med mandatet. Som en av informantene sa: «Det er da vi må prate sammen, når den tause kunnskapen på en måte blir mer og mer tydelig, og den kanskje ikke alltid er like god hele tida.» Praksisfortellingen kan brukes for å reflektere over hvilke verdier og mål vi er opptatt av og handler ut fra.

PLIKTEN TIL Å FØLGE MED

Ved å belyse situasjoner og opplevelser med utgangspunkt i praksisfortellinger kan kollegiet hjelpe hverandre med å få en økt forståelse av hva som skjer i det daglige arbeidet, og hvordan dette påvirker barnas psykososiale læringsmiljø i barnehagen. Refleksjonsarbeidet i min undersøkelse ble i

hovedsak omtalt som å se tilbake på handlinger, og reflektere over utførte handlinger. Informantene erfarte at den tause kunnskapen ble synlig i kollegiet, og at de sammen kunne søke ny kunnskap og forståelse. Det førte igjen til at de lærte noe nytt både individuelt og sammen og på den måten kunne endre sin praksis. Denne forståelsen er i tråd med det Ahrenkiel et al. (2013) fant i sin undersøkelse, der det å synliggjøre og reflektere over den upåaktede faglige kompetansen var et godt grunnlag for videre kompetanseutvikling i personalet. Lund og Helgeland (2020) fremhever også denne plikten til å ha en skjerpet oppmerksomhet på og følge med på det som skjer i barnas læringsmiljø. Det å kommunisere og reflektere er en del av barnehagers kvalitetsarbeid.

Litteratur

- Ahrenkiel, A., Schmidt, C., Nielsen, B. S., Sommer, F. & Warring, N. (2013). Unnoticed Professional Competence in Day Care Work. *Nordic Journal of Working Life Studies*, ss. 79–96.
- Barnehageloven. (2020). *Lov om barnehager*. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64?q=barnehageloven>: Lovdata.
- Hedegaard Hansen, J. (2011). *Narrativ dokumentation. En metode til utvikling af pædagogisk arbejde*. København: Akademisk Forlag.
- Jacobsen, D. I. (2018). *Organisasjonsendringer og endringsledelse. 3. utgave*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra Udir: <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Lauvås, P. & Handal, G. (2014). *Veiledning og praktisk yrkesteori*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Lund, I. & Helgeland, A. (2020). *Mobbing i barnehage og skole : Nye perspektiver*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Tollnes, I. R. (2017). Barnehagen som lærende organisasjon – En kvalitativ undersøkelse om organisasjonsutvikling gjennom refleksjon [Masteroppgave]. Horten: Høgskolen i Sørøst-Norge.

Program setter barnehagelærere i en skvis

Dagens barnehagelærere er mer kvalifiserte enn noen gang. Likevel fortsetter kommunene å kjøpe inn program som de blir pålagt å bruke, viser ny doktorgrad.

TEKST: KJERSTI SALVESEN FOTO: PRIVAT

1. Hva skriver du doktorgrad om?

– Jeg ser nærmere på hvordan det økte ytre kravet til bruk av standardiserte program påvirker det profesjonelle arbeidet til barnehagelærerne. Jeg har intervjuet barnehagelærere som bruker ulike typer standardiserte program som en del av det daglige arbeidet: fra kartleggingsprogram, der formålet er å undersøke barns trivsel eller ferdigheter – til mer manualbaserte adferdsregulerende program. Det er også kompetansehevingsprogram ment for å strukturere arbeidet på systemnivå. Barnehagelærerne har selv valgt hvilke program de ville snakke om. Det har gitt meg innsikt i program jeg ikke visste eksisterte. Kort fortalt undersøker jeg det som av mange barnehagelærere blir omtalt som «nannypedagogikk» eller «pedagogikk på boks».

2. Hva har du funnet ut?

– Basert på foreløpige funn kan jeg trekke frem at barnehagelærerne har ulike standpunkt og holdninger til programmene de benytter. Det i seg selv er ikke så overraskende og understøtter tidligere forskning, men det som går igjen, er at programmene der barna er direkte involvert, ser ut til å skape en rekke moralske dilemmaer for barnehagelærerne. De er langt mer positive til program som hjelper dem med å strukturere arbeidet bedre.

3. Hva tror du forskningen din vil bety for barnehagene i Norge?

– Forhåpentligvis vil forskningen bidra til ytterligere innsikt i de dilemmaene barnehagelærerne opplever i møte med ulike program. Forskningen vil også kunne si noe om konsekvensene av de drastisk økte kravene til implementering av program utviklet av eksterne kommersielle aktører. Dette er et fenomen som blir vist til som «programindustri». Resultatene fra studien vil etter hvert kunne ut i to empiriske artikler og en kunnskapsoppsummering.

4. Hva overrasket deg mest i forskningen?

– Som forsker kjenner jeg på at jeg fortsatt er relativt nær feltet. Det er ikke så mange år siden jeg var i feltet som barnehagelærer selv. Med 18 års fartstid, der jeg har fylt ulike roller, skal det kanskje litt til for å overraske meg. Men noe jeg vil trekke frem som et paradoks, er at alle barnehagelærerne i studien min har høy utdanning. Alle har en form for videreutdanning utover bachelorgrad – og noen er til og med lektorer med fullført mastergrad. Dette var ikke etterspurt, men viser at dagens barnehagelærere er mer kvalifiserte enn noen gang tidligere. Likevel fortsetter kommunene å kjøpe inn program som de blir pålagt å bruke. Det er et tankekors og signaliserer en sterk mistillit til barnehageprofesjonen.

godkommunikasjon@gmail.com

Min doktorgrad

ELIN FØRDE (47)

høgskulelektor og doktorgradsstipendiat ved Institutt for pedagogikk ved Høgskulen i Volda, som disputerer i 2025.

Doktorgrad: Arbeidstitelen er: *Korleis opplever og forstår barnehagelærarane auka krav til bruk av standardiserte program, og kva konsekvensar har det av betydning for profesjonsutøvinga?*

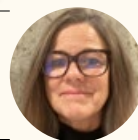
Mål med forskningen: å se på hvilke følger de økte kravene til bruk av standardiserte programmer har fått for profesjonen

DERFOR ER DENNE DOKTORGRADEN VIKTIG

– Elin setter søkelyset på de verdimesige vurderingene barnehagelærere må gjøre når de bruker ulike pedagogiske program. I tillegg problematiserer hun hvordan en toppstyrt innføring av pedagogiske program utfordrer barnehagelæreres profesjonalitet i form av tillit og skjønn. Forskningen hennes vil både kunne bidra til ny kunnskap om barnehagelæreres vurderinger i møte med pedagogiske program, samt rede grunnen for gode og mer spissede diskusjoner om temaet blant barnehagelærere, ledere og politikere.

Hilde Wågsås Afdal

professor ved Senter for profesjonsforskning ved OsloMet

Forskningen har gitt meg innsikt i program jeg ikke visste eksisterte.

ELIN FØRDE

Bøker

Kine Iren Bergsvik, Hilde Halvorsen Landro og Jeanette Hatløy
Hva er en familie, egentlig?
En bok om familiemangfold
Fagbokforlaget (2023)
bildebok
63 sider

I denne bildeboken møter vi Jonah og vennene hans. I leken i barnehagen undrer de seg over sine ulike familier. Jonah bor med moren og undulaten sin. Maja har to mødre. Kim har skilte foreldre, og Khalid bor med en mamma, pappa, to søsken og bestemor. Boken er et godt utgangspunkt for å snakke med barn om familiemangfold og likeverd.

Kari Anna Sandvik
Tegn som støtte til tale for alle i barnehagen
Fagbokforlaget (2023)
82 sider

Barn med ulike språkvansker og barn som ikke har norsk som morsmål kan ha god nytte av et visuelt forsterket talespråk, som tegn til tale eller norsk med tegnstøtte (NMT). Dette heftet gir deg en innføring i hvordan du kan lære, forstå og huske tegn på en enkel måte, og hvordan du kan bruke tegnene som støtte til tale i barnehagen. Tegnene er illustrert og enkelt forklart.

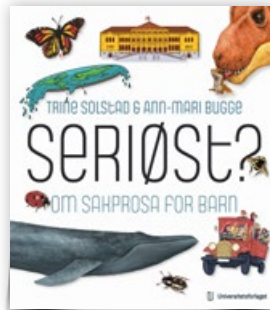
Øystein Stette (red.)
Barnevernet og barnehagen
Fagbokforlaget (2023)
74 sider

I dette heftet får du en kort oversikt over den nye barnevernsloven. Du kan lese om barns rettigheter og om forskjellen mellom oppmerksomhetsplikt, meldepikt og opplysningsplikt. Andre tema er hjelpetiltak fra barnevernet, omsorgsovertakelse og fosterhjem. Det er også en oversikt over ansvaret til kommunale og statlige barnevernsmyndigheter.

Anmeldt av

Kathrine Mathilde Fagereng
barnehagelærer med master i barnehagepedagogikk, pedagogisk leder i Slagen barnehage i Tønsberg, forfatter og blogger barnehagehjertet.blogspot.com kathrinefagereng@hotmail.com

Trine Solstad og Ann-Mari Bugge
SERIØST? Om sakprosa for barn
Universitetsforlaget (2023)
194 sider

Inspirerende bok om sakprosa for barn

Denne boken leder leseren inn i sakprosaens verden og gir tips om faglitterære bildebøker skrevet for barn.

Trine Solstad og Ann-Mari Bugge har skrevet en samtalebok om det å skrive og tegne om saklige emner for barn.

MOTIVASJON

Boken er en sammenfatning av samtalene de har hatt med forfattere og illustratører til elleve sakprosabøker skrevet for barn utgitt mellom 2019 og 2021. Alle bøkene er blitt innkjøpt av Kulturrådet, noe forfatterne mener sikrer en kvalitet i seg selv. Det er interessant å lese bildebokskapernes motivasjon til å skape sakprosa for barn. Anna Fiske, Endre Lund Eriksen, Hans Jørgen Sandnes og Jenny Jordahl er noen av dem som er intervjuet i boka om det å skrive sakprosa for barn.

FANTASIFULLE STREKER

Et interessant blikk inn i sakprosaens verden får vi i samtalene med forfatter Bjørn Arild Ersland og illustratør Per Dybvig om boken *Bjørnen sover*, der den saklige teksten møter fantasifulle

streker som gjennom intervjuet kan oppleves som på kanten av sakprosaens sjanger. Ersland poengterer at sakprosabøker for barn ofte blir mislykkede fordi de er for kjedelige. Han mener vi må få opp de risikovillige folkene til å skape sakprosa for barn. Professor Anne Sverdrup-Thygeson med doktorgrad i bevaringsbiologi har også skrevet sakprosa for barn, fordi hun irriterte seg over feil i oversatte sakprosabarnbøker og at de har med arter som ikke finnes i Norge. I *Insektenes hemmeligheter* ønsker professoren å formidle hvor livsviktig insektene er for oss.

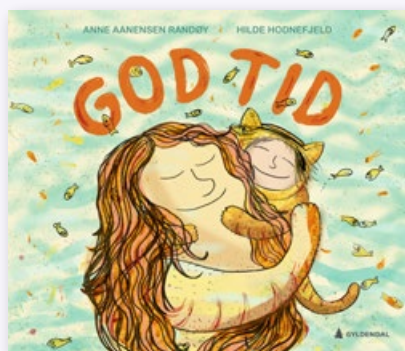
INSPIRERT

Jeg får lyst til å lese bøkene Solstad og Bugge har valgt ut, og har allerede vært på biblioteket og plukket ut noen. Boka gir meg som barnehagelærer mange spennende ideer til hvordan jeg både kan lese de ulike bøkene, starte nye prosjekter og inspirere barn med ny kunnskap. Den har også inspirert meg til å formidle sakprosa for barn.

Agnes-Margrethe Bjørvand, førstelektor i nordisk litteratur og norskfaglig ansvarlig i barnehagelærerutdanningen ved Universitetet i Agder (UiA). agnes-margrethe.bjorvand@uia.no

Cecilie Dyrkorn Fodstad, førstelektor i norsk ved Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH). cecilie.fodstad@dmnh.no

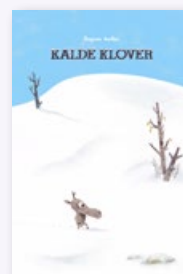

Anne Aanensen Randøy og Hilde Hodnefjeld
God tid

Gyldendal (2023)
bildebok, fra 3 år
44 sider

Maren vil ha god tid sammen med mammaen sin, men mobilen forstyrrer tiden og gjør den travel og stressende. Derfor tar Maren mobilen fra morens veske og begraver den i sandkassa i barnehagen. Men da får de også dårlig tid, for mamma

vil bare lete etter mobilen. Maren røper etter hvert hvor mobilen er, og sammen går de ut i mørket og graver den fram. Deretter blir de enige om at de skal ha god tid til lek resten av kvelden. Boka tematiserer det å ha kvalitetstid sammen og hvordan vi voksne lett kan la mobiltelefonen stå i veien for vår tilstedeværelse med barna. *God tid* tar derfor tak i noe som virkelig berører barn, og det i en varm og lett humoristisk fortelling med uttrykksfulle og detaljerte bilder.

Ragnar Aalbu
Kalde klover

Gyldendal (2023)
bildebok, fra 3 år
43 sider

Reinsdyret, som er jeg-personen i denne boka, vil til Syden akkurat som

fuglene, men han kan ikke fly. Prosjektet blir derfor å lære det, og lærermesteren er selveste Ugla. Boka er vakker, vinterlig og problematiserer på en humoristisk måte sannheten i fortellingene vi omgir oss med. For finnes Harry Potter og ugla hans? Og kan en rein i ei bok faktisk lære å fly?

Julia Donaldson og Axel Scheffler
oversatt av Håkon Viggen

De fæle fem

Omnipax (2023)
bildebok, fra 3 år
32 sider

Gruffalo-skaperne har skapt en morsom dyrefortelling på rim. I denne boka handler det om de fem «stygge» på savannen: gnu, flekkyene, gribb, vortesvin og marabustork. De synger og gleder seg over hvor stygge de er, men barna til de fæle fem er ikke enige. Bak-erst i boka inviteres det til samtale om safaridyr. Boka er mesterlig gjendiktet til norsk og er god å lese høyt.

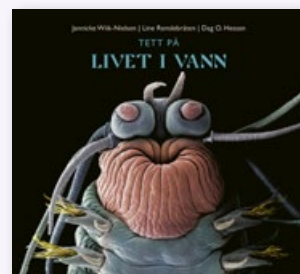

Ole Mathismoen og
Esther van Hulsen

Det ville Norge

Fontini (2023)
fagbok, fra 6 år
125 sider

Med denne boka kan vi lære om det tøffe og utholdende artsmangfoldet i Norden og om hvor artene trives. Boka tematiserer også hvordan miljøendringer påvirker den nære naturen. Boka er retro i stilen, delikat, påkostet og naturtro. Den henvender seg primært til barn over seks år, men kan engasjere som pekebok for de yngste. For personalet er den en kilde til kunnskap.

Jannicke Wiik-Nielsen,
Line Renslebråten og Dag O. Hessen

Tett på livet i vann

Fontini (2023)
fagbok, fra 4 år
143 sider

Visste du at rumpetroll har tenner? Eller at sjøstjerner har øyne på tuppen av hver arm? Eller at reker har horn i panna? Det er ikke mulig å bli annet enn begeistra for denne spektakulære boka om livet under vann. Boka er spekket med spennende fakta om både små og store dyr, og de spektakulære bildene er forstørret opptil 15 000 ganger.

Har me behov for ein programstyrt praksis i barnehagen?

At standardiserte program som DUÅ har fått fotfeste i nokre barnehagar, er urovekkande. Stolar me meir på program enn på barnehagelærarane sin unike kunnskap om barns utvikling?

I mi rolle som utviklings- og samarbeidspartnar frå UH-sektoren, i samband med ulike tilskotsordningar, mellom anna regional kompetanseutvikling (ReKomp) i barnehagar, opplever eg å vere del av mykje spennande kompetanseutvikling. I samband med dette arbeidet kjem det fram at nokre barnehagar sine kompetansetiltak og kommunale satsingar for pedagogisk praksis baserer seg på ulike program. Andre barnehagar tek tydeleg avstand frå bruk av program. Program utvikla som spesialpedagogiske verktøy i arbeid mynta på barn med store og omfattande utfordringar når det gjeld åtferd, vert nytta som allmennpedagogisk verkemiddel og verktøy for personalet. Programma vert nytta som grunnlag for kvardagspraksis og premissleverandørar for kvalitet og god handlingspraksis i nokre barnehagar. Eit av programma som skil seg ut i denne samanhengen, er «De Utrolige Årene».

BEHOV FOR «DE UTROLIGE ÅRENE»?

«De Utrolige Årene» (DUÅ) er eit amerikansk program som er utvikla med eit anna føremål enn pedagogisk praksis i barnehagen. Programmet byggjer på ei heilt anna pedagogisk tenking enn den som kjem til uttrykk i sentrale styringsdokument for barnehagen. DUÅ er amerikansk og basert på behaviorisme. Programmet er utvikla for å hjelpe barn og familiar der barna har omfattande og alvorlege åtferds- og reguleringsvanskar, også med tanke på foreldre utan ut-

Merete Nornes-Nymark

høgskulelektor i pedagogikk ved barnehagelærarutdanninga ved Høgskulen på Vestlandet, Campus Sogndal
merete.nornes.nymark@hvl.no

„Bruk av DUÅ i kvardagspraksis kan bidra til auka stigmatisering og snever tolking av normal åtferd.

danning. Det er urovekkande at nokre barnehagar vel å ta i bruk dette programmet som eit kompetansetiltak for å styrkje kvardagspraksis i barnehagen. Utdanna barnehagelærarar har kunnskap og kompetanse til å forme kvardagspraksis i tråd med føringar og verdiar gitt i mellom anna rammeplanen for barnehagen, utan å måtte støtte seg til program som DUÅ. At programmet DUÅ ser ut til å ha fått fotfeste i nokre barnehagar, regionalt og lokalt, med forankring i lokal barnehageleiing, er urovekkande. Bruken kan få uheldige konsekvensar i synet på barn og på respekt og aksept for barns ulike, varierte og unike åtferdsmønster og veremåtar.

BRUK AV PROGRAM I KVARDAGEN

Målet for kvardagspraksis i barnehagen må

vere å skape moglegheiter og at alle barn får oppleve sine utrulege år i barnehagen, utan å bli programstyrte. Barn må få moglegheit til å utvikle seg som sjølvstendige og individuelle menneske som er ulike, med eigenverdi, gjennom leikefellesskap prega av glede, livslyst, meistring, nyfikne, kreativitet og utforsking. Dette er overordna prinsipp både i barnehagelova og rammeplanen for barnehagen, som skal danne grunnlaget for kvardagspraksis i alle barnehagar. Slik kan barnehagar ruste barn til å bli aktive aktørar i eige liv og å sjå sin og andre sin eigenverdi og å verdsetje ulikskap. Barnehagelærarar har kunnskap og kompetanse til dette, utan bruk av DUÅ. Bruken av DUÅ kan føre til mindre aksept og respekt for ulikskap og barns individuelle og unike veremåtar. Bruken kan bidra til

MOTVEKT: Barnehagelærarar må ta i bruk si profesjonelle handlekraft og skape ei motvekt til bruk av program i kvardagspraksis, meiner artikkelforfattaren.
Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

unødig kategorisering og diagnostisering av naturleg og variert åtferd som noko som er utanfor norma. Bruk av DUÅ i kvardagspraksis kan bidra til auka stigmatisering og snever tolking av *normal* åtferd. Bruk av DUÅ som pedagogisk verkemiddel i kvardagspraksis står i motsetnad til læringssynet gitt i barnehagelova og rammeplanen for barnehagens innhald. Bruk av DUÅ som pedagogisk verkemiddel i kvardagspraksis legg føringar for ein praksis som også står i motsetnad til krav, forventningar og praksis som er peika på i stortingsmeldinga *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO* (Meld. St. 6, 2019–2020).

Alle barn har rett på å bli møtt med respekt og forståing. Barn skal oppleve positiv respons, varm omsorg og positive relasjonar i barnehagekvardagen, som tek i vare deira unike veremåte og varierte handlingsmønster. Dette må prioriterast av handlekraftige og profesjonelle barnehagelærarar. Å skape ein barnehagekvardag og kvardagspraksis med kompetente barnehagelærarar i barnehagen er sjølve nøkkelen for å bidra til at barn får utrulege år i barnehagen.

PROFESJONELL HANDLEKRAFT

Program som DUÅ er styrte av kommersielle aktørar som tener gode pengar på at nokre regionar, kommunar og barnehagar kjøper pakkeløysingar og brukar dei ukritisk som universelle tiltak i barnehagen. Barnehagelærarar må ta i bruk si profesjonelle handlekraft og skape ei motvekt til bruk av program i kvardagspraksis. Som barnehagelærar har ein både kunnskap og kompetanse til å møte alle barn sine individuelle åtferdsmønster på andre og meir eigna måtar enn å nytte pakkar som DUÅ. Kjøp av pakkeløysingar og kven som set premissar for kvardagspraksis i barnehagen må lyftast opp og problematiserast av barnehagelærarar. Kommuneleiinga må stole på barnehagelærarar sin faglege kunnskap om barn, barns utvikling, deira kompetanse i å leggje til rette læringsmiljøet og utøve ein handlingspraksis i kvardagen som fremjar utvikling og varetek alle barn.

Manglende mangfold i barnehagen

Tyskland har økt antall menn i barnehagen betraktelig, mens Norge står på stedet hvil.

Hvem som rekrutteres og arbeider i barnehagen til enhver tid, er ikke likegyldig. Barna og foreldrene bør møte et mangfoldig personale (Emilsen, Kjeldsaas Friis, 2023). Norge har høy andel mannlige ansatte i barnehager sammenlignet med resten av verden. Vi har sett politiske strategier for likestilling og mange års innsats for å rekruttere og kvalifisere mannlige barnehagearbeidere. I dag ser vi få strategier og tiltak. Dette innlegget viser hvordan Tyskland har økt antall menn betraktelig mens Norge står på stedet hvil.

20 PROSENT MENN

Den lave andelen mannlige ansatte i profesjonell omsorg for de yngste barna har vært på den internasjonale agendaen i flere tiår. Det er trist at vi, snart 30 år etter at det ble satt et nasjonalt mål om minst 20 prosent menn i barnehagen, fortsatt ikke har lyktes (Emilsen, Kjeldsaas Friis, 2023:10). Å rekruttere og beholde flere menn i sektoren har vært en uttalt målsetting fra styresmaktene i Norge. Bedre kjønnsbalanse handler om barnehagekvalitet. I OECD sin veileder om rekruttering av kvalifiserte profesjonsarbeidere er ett av tiltakene å stimulere menn til utdanning og arbeid innen tidlig barneopplæring og omsorg (OECD 2019, s. 20).

Arbeidsmarkedet i Norge er svært kjønnsdelt (Reisel, Skorge & Uvaag, 2019).

Kari Emilsen

dosent ved Dronning Mauds Minne Høgskole
for barnehagelærerutdanning
kem@dmmh.no

Birgitte Ljunggren

førsteamanuensis ved Dronning Mauds
Minne Høgskole for barnehagelærer-
utdanning
ebj@dmmh.no

Tim Rohrmann

professor ved HAWK Hildesheim University of
Applied Sciences and Arts i Tyskland
tim.rohrmann@hawk.de

Dette gjelder også barnehagesektoren. Andelen menn i barnehagen har sakte, men sikkert økt i Norge i de siste tjue årene. I perioden fra 2000 til 2014 var det en økning fra 4,9 til 8,6 prosent. Andelen ligger nå på 10 prosent, og vekstkurven i figuren under viser en utflating. Tyskland har hatt lav andel menn, men antallet har i senere år økt betraktelig. Andelen menn av de som jobber i tyske barnehager nå, er 8 prosent (Federal Statistical Office, 2023).

FRA FOREGANGSLAND TIL STAGNASJON

Tyskland har arbeidet strategisk på politisk nivå for å øke andelen menn, med Norge som forbilde. På politisk nivå i Norge i dag ser vi ingen strategisk satsing og få aktive tiltak, og «Look to Norway» er passé.

Tidligere laget myndighetene sektorspesifikke strategier for å oppnå 20

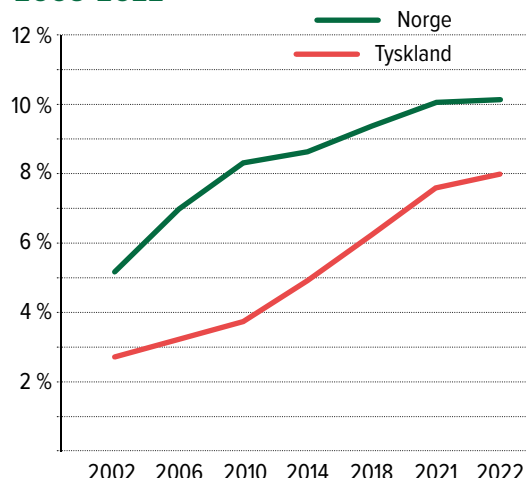

prosent mannlige ansatte (Emilsen, 2012). Bedre kjønnsfordeling blant barnehageansatte ble presisert i fire handlingsplaner for likestilling. Bedre kjønnsfordeling ble gjennomført gjennom økonomisk støtte til konkrete tiltak. Den første *Handlingsplan for rekruttering av menn til barnehager* (2001–2003) tok direkte sikte på rekruttering av menn. Den andre *Handlingsplan for likestilling i barnehagen* (2004–2007) videreførte arbeidet og koblet likestilling til kvalitetsutvikling. Rekrutteringen av menn skulle bidra til likestilling i samfunnet som helhet, samt i det pedagogiske arbeidet i barnehagene. Den tredje handlingsplanen (2008–2010) videreførte tilnærmingen, men inkluderte også grunnskoler, og inkluderte spesifikke tiltak, spesielt på utdanningsområdet, med øremerkede ressurser til tiltakene. Målsettingen var rekruttering og å

SATSER PÅ MENN: Tyskland har arbeidet strategisk på politisk nivå for å øke andelen menn, med Norge som forbilde, og har økt andelen menn fra 3,7 til 8 prosent de siste elleve årene. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

” I Tyskland knyttes den radikale økingen av antall menn til systematiske satsinger fra myndighetene.

Andel menn i barnehagen 2006-2022

motvirke frafall av menn fra utdanning og yrket. Den fjerde handlingsplanen for likestilling (2011–2014) hadde som mål å implementere likestillingsstrategier på så mange samfunnsområder som mulig. For barnehageområdet ble målet om 20 prosent opprettholdt og vellykkede tiltak videreført. I perioden fra 2000 til 2014 tredoblet antallet mannlige ansatte i barnehagene seg.

FORSVANT FRA POLITISKE DAGSORDEN

I årene som fulgte, endret fokuset på likestillingsstrategier seg. Spørsmål om kvalifiseringen til de ansatte fikk stadig større betydning, og oppmerksomheten dreide over til diskurser om mangfold og kjønns mangfold. Tematisering av mannlige ansatte forsvant fra den politiske dagsorden, og øremerkede statlige midler for å øke antallet menn ble ikke videreført (Emilsen & Rohrmann 2023). Likevel blir Norge fortsatt referert til som et beste praksis-eksempel (OECD, 2019). Tiltak for flere mannlige ansatte og studenter er ofte avhengig av ildsjeler på regionalt og lokalt nivå. Dette engasjementet er også kjølnet, trolig i mangel av strategiske satsinger. For å unngå stagnasjon er det sentralt at strategier opprettholdes og støttes både politisk og økonomisk (Rohrmann, 2020).

REKRUTTERING SOM LIKESTILLINGSTILTAK

De nordiske landene scorer høyt på like-

stilling i samfunnet. Strategier for mer likestilling er institusjonelt forankret på mange samfunnsområder. Spesielt i Norge er det enighet om at menn og kvinner er like viktige i barns oppvekst. Mangfold i ansattgruppen har vært løftet frem som et likestillingstiltak, og er forankret i lover, strategier og rammeplaner. Likestillings- og diskrimineringsloven pålegger å fremme likestilling. Det er mulig med positiv særbehandling i ansettelse til barnehagen til fordel for menn, for å fremme likestilling (likestilling og diskrimineringsloven §11). Det skal tilstrebes større balanse mellom antall kvinner og menn i barnehagepersonalet.

På tross av dette fant Ljunggren og Lauritzsen (2018) i sine analyser at rekruttering av menn til kvinnedominererte yrke over tid har blitt mer usynliggjort som likestillingstiltak.

Den generelle lovgivningen er tydelig, men ser vi til mer sektorspesifikke tiltak, har det vært en bråstopp. I Tyskland, derimot, knyttes den radikale økingen av antall menn til systematiske satsinger fra myndighetene. Programmet «Men in Kitas» innebar aktive PR-strategier og har vært vellykket i deler av Tyskland. Det var opplæring i kjønnssensitiv refleksjon, og støtte til kjønnsblandet team og til menn som jobber i felt (MIB-grupper). Lignede

”
Norge er ikke lenger et foregangsland på rekruttering, men likestillingsprosjektet kan fornyes gjennom å gjeninnføre og videreutvikle tiltak som nå viser resultater i Tyskland.

tiltak ble gjennomført i Norge under aktive handlingsplaner

LANGT UNNA MÅLET

Selv om andelen menn i Norge har økt noe til tross for den generelle nedgangen i antall ansatte, er vi langt unna målsettingen på 20 prosent menn. Derfor er det behovet for konkrete, sektorspesifikke tiltak som følges opp med ressurser. Spesielt må det tas hensyn til «portvokterne» som påvirker opplærings- og karrierebeslutningene til gutter og menn, som lærere, karriererådgivere og barnehageledere. Samfunnets anerkjennelse av barnehagen som et viktig velferdstiltak må ivaretas, også i form av lønn og status. Norge er ikke lenger et foregangsland på rekruttering, men likestillingsprosjektet kan fornyes gjennom å gjeninnføre og videreutvikle tiltak som nå viser resultater i Tyskland. Vår internasjonale forskning med fokus på menn er fortsatt relevant, og med et bredere perspektiv på kjønn og mangfold kan inkludering av flere menn i arbeidsstyrken bidra til ytterligere utvikling av barnehagesektoren (Emilsen & Rohrmann, 2023). Menns omsorg bør likestilles med kvinners, også i jobbsammenheng.

Litteratur

- Emilsen, K. Kjeldsaas, L. & Friis, P (2023). *Menn i barnehagen: hvorfor og hvordan?* Fagbokforlaget.
- Emilsen, K & Rohrmann, T (2023). More Men Wanted! Discourses on Men in the ECEC Workforce Between Research, Practice and Policy Development. I: Men in Early childhood Education and Care. CHILDLinks The Journal of Barnardos Issue 2. 2023: <https://shop.barnardos.ie/products/ebook-child-links-men-in-early-childhood-education-and-care-issue-2-2023>
- Emilsen, K. (2012). *Mehr Männer in norwegischen Kindergärten. Politische und strategische Rekrutierungsmaßnahmen – ein voller Erfolg?* I: Cremers, M. Höyng, S. Krabel, J., Rohrmann, T. Männer in Kitas (s. 367–386). Opladen
- European Commission (2011). *Early Childhood Education and Care. Providing all our children with the best start for the world of tomorrow. Communication from the commission.* Brussels
- Ljunggren, B. & Lauritzen, T. (2018). Likestillingsintegrering i kvinnedominererte sektorer – horisontale styringsutfordringer. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, 59 (2), 157–179.
- Reisel, L., Skorge, Ø. S. & Uvaag, S. (2019). *Kjønnsdelte utdannings- og yrkesvalg: En kunnskapsoppsummering.* Rapport. Oslo. Institutt for samfunnsforskning.
- Rohrmann, Tim (2020). Men as promoters of change in ECEC? An international overview. *Early Years*, H. 40 (1), s. 5–19. <https://doi.org/10.1080/09575146.2019.1626807>
- Statistisches bundesamt (2002-2022): *Statistiken der Kinder- und Jugendhilfe. Kinder und tätige Personen in Tageseinrichtungen und in öffentlich geförderter Kindertagespflege*
- Statistisk sentralbyrå (2021). *Ansatte i barnehager, etter stilling og kjønn.*

Anmeldt av**Kirsten Flaten**

dosent i spesialpedagogikk ved
Høgskulen på Vestlandet Campus Sogndal
kirsten.helen.flaten@hvl.no

Margareta Öhman

La leken fremme språket

Pedagogisk Forum (2023)
220 sider

En god bok om lekens betydning

Dette er en viktig bok om betydningen av at barnehageansatte legger til rette for lek.

Forfatteren er en sterk forkjemper for barns lek, og boken er et godt innspill i så måte. Boka viser hvordan barns lek er en del av den utvikling barnet skal gjennom i løpet av oppveksten. Men det krever at miljøet gir mulighet for lek som støtte for språklig utvikling.

VERBALT OG IKKE-VERBALT SPRÅK

Barns evne til å undre seg og å finne noe av interesse i de fleste miljøer kommer til uttrykk gjennom handling og språk. Det vi ikke direkte kan observere, er den kognitive utviklingen som skjer gjennom lek og språk. Forfatteren definerer språk i denne sammenhengen som både verbalt og ikke-verbalt språk. Innholdet og formålet med leken beskrives gjennom et mylder av ulike begreper, og dekker langt mer enn kun språklig utvikling. Forfatteren har en positiv tro på at lek er grunnleggende viktig i barns utvikling. Lek er viktig for barns utvikling av sosiale ferdigheter som samspill, samarbeid, forhandlin-

ger, kompromiss, tilpassing og det å dele.

DEN VOKSNES ROLLE

Forfatteren peker på at de voksne i barnehagen har en plikt til å tilrettelegge for lek, ifølge rammeplanen. Forfatteren går i rette med at man gjerne viser til at lek er barnas arbeid. Hun påpeker at lek er pedagogens arbeid, og at pedagogene skal legge til rette for at barna får kvalitativ god lek. Det krever at pedagogen har lekekompetanse og evne til å reflektere over hva lek er, og hvordan de ansatte best kan støtte barns lek. Utviklingspsykologen Lev Vygotskijs proksimale utviklingssone (ZPD) brukes som rammeverk for å skjønne hva det enkelte barn trenger av støtte inn i god lek, enten alene eller sammen med andre barn. Det handler om å se barnets ferdigheter og å gi utfordring basert på det. Boka er midt i blinken for personalet i barnehagen. Den vil også passe godt inn i barnehagelærerutdanningen med alle sine gode innspill om å tilrettelegge lekemiljø.

Henrik Neegaard og Inger Wallem Krempig (red.)
Barnehagens friluftsliv
Cappelen Damm
Akademisk (2022)
224 sider

Boka bidrar med ny kunnskap og innsikt i barnehagens friluftsliv. Her kan du lese om en studie av barnehagelæreres friluftslivs praksis, vinterfriluftsliv, friluftsliv for de minste, lekens rolle i barns friluftsliv, naturfaglige oppdagelser, høsting, minoritetsforeldres syn på friluftsliv og samisk friluftsliv. Det er en fagfelleurdert antologi.

Kari Emilsen, Lene Kjeldsaas og Pia Friis
Menn i barnehagen
Fagbokforlaget (2023)
84 sider

En bok om hvilken betydning de ansattes kjønn kan ha for barnehagemiljøet, og hvordan barnehagene kan jobbe for å rekruttere og beholde menn i barnehagen. Utfordringer mannlige ansatte møter, er også tema. Boken har praksisfortellinger, fakta, teori og spørsmål til refleksjon.

Mari Pettersvold, Jan Jaap Rothuizen og Solveig Østrem
Akademisk kunnskap og pedagogisk faglighet i barnehagen
Cappelen Damm Akademisk
(2023) (open access)
228 sider

Hvordan bruker barnehagelærere med mastergrad sin kompetanse i barnehagen? Hva må til for at kompetansen skal komme barnehagene til gode? Dette får du svar på i boka. Den presenterer empirisk kunnskap fra norske og danske barnehager og handler om hva som skjer i møtet mellom akademisk kunnskap og barnehagefaglig pedagogisk praksis. Antologien er gratis i en open access-utgave på noasp.no.

Barnehager verden rundt

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK
FOTO: AFP/NTB OG ADOBE STOCK

1 SVERIGE

Kravstore foreldre

HVER FJERDE BARNEHAGELÆRER I SVERIGE

opplever urimelige krav fra foreldre, viser en undersøkelse fra Sveriges Lärare. Det fører til stress og større arbeidsbelastning. De får også mindre tid til andre barn, viser studien blant 1012 barnehagelærere. 40 prosent av foreldrene har forsøkt å påvirke hvem deres barn skal leke med, mens 61 prosent har forsøkt å påvirke at barna ikke skal være ute når det er dårlig vær. Petra Hultqvist tror mange av utfordringene kunne vært unngått dersom det ble færre barn per voksen og flere ansatte med riktig kompetanse. Hun er president i Skoliformsföreningen förskola i Sveriges Lärare. Hun mener det også er viktig at barnehageansatte forteller foreldrene om barnehagens mandat, hva de gjør og hvorfor. (Förskolan)

2 ØSTERRIKE

Demonstrerte for mindre barnegrupper

Offentlig og private barnehageansatte i Wien i Østerrike demonstrerte for å få bedre arbeidsforhold, mindre barnegrupper og flere ansatte. (NTB)

3 SVEITS

Lærer tannpuss i barnehagen

Barna får opplæring i hvordan de skal pusse tennene sine med fluortannkrem i en barnehage i Zürich i Sveits i 1961. (NTB)

4 DANMARK

Mer lønn til danske pedagoger

Fra 2026 får offentlig ansatte pedagoger i danske barnehager og skoler 1800 kroner ekstra i lønn i måneden, i det som kalles en historisk trepartsavtale, ifølge Børne- og UngdomsPædagogernes Landsforbund (BUPL). Det utgjør 21 600 kroner i året. (publ.no)

5 KINA

Gratis barnehage til nomade-barn

Sonam Drolma går i en barnehage i Qumarleb, i Qinghai-provinsen i Kina. Her lever hun et nomadeliv med familien sin på vidstrakte beitemarker langt fra tettstedene. Gjennom mange års innsats fra lokale myndigheter har barn i nomadefamiliene fått gratis barnehage i nærheten av hjemmet sitt. Siden 2022 er det bygget 15 barnehager drevet på solcelleenergi i Qumarleb. Over 700 barn fra beiteområdene har fått gratis plass i en av barnehagene. (NTB)

Kan vi takke oss sjølve for den situasjonen vi står i?

Vi kan ikkje slutte å fortelje om **konsekvensane av låg bemanning** sjølv om vi ønskjer å skape eit positivt omdømme av barnehagen.

S tadige artiklar om bemannings- og rekrutteringskrise har fått nokre til å gå langt i å antyde at barnehagetilsette og deira fagforeiningar kan takke seg sjølve for låge søkjartal og flukt frå yrket. Kan vi ikkje heller fremje dei positive sidene? Klart vi kan! Barnehagen er ein fantastisk arbeidsplass. Det er eit variert og spennande yrke. Fine ord kan bidra til positivt omdømme, men det er ikkje nok til å gje oss ein betre arbeidskvardag. Det er heller ikkje nok til å halde tilsette friske eller få folk til å stå lenger i jobb.

VIL IKKJE UROE FORELDRE

Eg har sjølv stått i garderoben og fortalt foreldre om den fine dagen vi har hatt, vel vitande om at vi ikkje har hatt moglegheit til å følgje opp barna slik lov og forskrift krev, fordi vi mangla folk. Eg burde fortalt sanninnga, men glatta i staden over det for ikkje å uroe eller snakke ned eigen arbeidsplass. Eg veit om tilsette som av same grunn ikkje ein gong vågar å trykke «liker» på innlegg som handlar om arbeidsvilkår i barnehage.

MODIGE TILSETTE

Det vert feil å rette skyts mot dei som er modige nok til å belyse korleis knappe ressursar påverkar arbeidet. I staden bør ein takke fagforeiningar, tilsette og andre som gong på

gong lyftar utfordringane. Det har resultert i fleire politiske vedtak om å auke grunnbemanninga kringom i landet.

Kan vi takke oss sjølve for situasjonen vi står i? Vi kan takke oss sjølve for at fleire veit om stoda i barnehagane, for at barnehage endeleg er på sakskartet i mange politiske parti. Flukta frå yrket, bemanningskrise og rekrutteringsvanskar må dei som har makt og midlar til å gjere endringar, ta ansvar for. Der er det enno eit stykke att. Derfor kan vi ikkje slutte å fortelje om konsekvensane av låg bemanning.

DU SKAL IKKJE TIE

Eg kjem aldri til å oppmode barnehagelærarar til å tie om arbeidskvardagen. Du skal ikkje vegre deg for å trykke «liker» på innlegg, eller ha dårleg samvit for å fortelje foreldre om korleis dagen eigentleg har vore. Hald fram med å fortelje om dei gode opplevingane i verdas beste yrke. Ha mot til også å fortelje om det som hindrar deg i å gjere ein god jobb, og kva løysinga kan vere. Slik kan vi saman bidra til å komme eitt steg nærare ein betre arbeidssituasjon i barnehagane, til det beste for både barn og tilsette.

”
Eg kjem aldri til å oppmode barnehagelærarar til å tie om arbeidskvardagen.

Anita Holm Cirotzki
leiar i kontaktforum barnehage i
Utdanningsforbundet
anitaholm.cirotzki@utdanningsforbundet.no

OSLO KONGRESSENTER • 25.-26. APRIL, 2024

NORDISKE IMPULSER 2024

LÆRING PÅ BARNEHAGEVIS

Til Nordiske Impulser 2024 har vi invitert noen av de klokeste fagfolkene i Norden for å ta læringsbegrepet tilbake til barnehagen. Vi stiller spørsmålet: Hva er læring på barnehagevis?

Kristin Danielsen Wolf • May Britt Drugli • Anna Palmer • Per Brodal • Margareta Öhman
Hillevi Lenz Taguchi • Charlotte Lunde • Martin Eia-Revheim • Kjetil Steinsholt • Jan Kampmann

Påmelding: www.utviklingsforum.no • post@utviklingsforum.no

